

ምዕራፍ ስድስት

ከሕፃናት ጋር መታረቅ

ከሕፃናት ጋር እንታረቅ ስንል በማገፈፈን ካሉት ጀምረን መሆን አለበት። ስለሁሉ ጥያቄ መልስ የሚሰጠው መጽሐፍ ቅዱስ ነውና በመጽሐፈ ኢዮብ በማገፈፈን ስለአሉ ሕፃናት ምን እንደተነገረ እናይና ወደሰፊው ርዕሳችን እናመራለን።

«እጆችህ ፈጠሩኝ ሠሩኝም

... በእውነት እንደወተት አላፈለሰኝኝም??

እንደእርጉ አላረጋኸኝኝም??

ቁርበትና ሥጋ አለበስከኝ

በአጥንትና በጅማት አጠነከርከኝ

ሕይወትና ቸርነት አደረክልኝ።»

በእነዚህ ዐረፍተ ነገሮች ውስጥ በማገፈፈን ያለው ሰው ምን ዓይነት ደረጃዎችን አልፎ እንደሚወለድ የሚያስረዳን ሲሆን፤ ኢዮብ እኔን እንዲህ አድርገህ አበጃጀኸኝ እያለ ሲናገር ሰውን ሁሉ ወክሎ ነው። እግዚአብሔር ፍጥረታትን ሁሉ ሰማይና ምድርን ብርሃናትን ሁሉ ሲፈጥር መልካም ነበር እያለ በመጨረሻው ሰውን ሲፈጥር ግን እጅግ መልካም ብሎ የሰውን አፈጣጠር አድንጋል።

ሰለሞንን አባቱ ዳዊት ሲመክረው «ልጄ ሆይ ሰው ሁን» ነበር ያለው። በዚህ ሁሉ ሰው ምን ያህል ዕፁብ ድንቅ ፍጥረት መሆኑን እንረዳለን።

ታዲያ ከዕለት ጽንሰ ጀምሮ ሰው ሰው መሆኑን ከዚህ ቃል መረዳት እንችላለን። ሰው እጅግ በተወሳሰበ ረቂቅ መንገድ የሚፀነስ የሚወለድም ባለአእምሮ ፍጥረት ነው። ብዙ የጥበብ ሰዎች የሰው የአእምሮው መጠንና ውስብስብነት ከዝንጀሮ እና ከሌሎችም እንስሳት ይበልጣል ሲሉ በተዘዋዋሪ ሰውን በጥበብ እግዚአብሔር ሠራው የሚል መደምደሚያ ላይ ያደርሳናል።

በማገፈፈን ያለው ሰው ይሰማል! ይደሰታል! ያዝናል! ይጨነቃል በማገፈፈን ያለው ሰው እንክብካቤ ፍቅርና ርኅራኄውን ይፈልጋል። ይህን ዓለም በደግነቱና በርኅራኄው በጭካኔውና በጋጢያቱ ይታዘበዋል።

ስለዚህም ነው በዚህ ዘመን በማገፈፈን ላሉ ሕፃናት መጽሐፍ ሲነበብላቸው አባትና እናት እየተፈራረቁ ጆሯቸውን ደቅነው ሲያዳምጡ የሚውሉት። ለሰላሳ እና ጣፋጭ ዜማዎችን እስኪወለድ ድረስ የሚያሰሙት ስሜት አለው ብለው ነው።

እውነትም አንድ ጽንሰ ከእናቱ በቀጫጭን ሥሮች የሚሰጠውን ምግብ የሚመገብና የሚያጣጥም ከሆነ በጣፋጭ ምግቦች ሲቦርቅ፤ ሲደሰት ቆይቶ ምግብ ሲያጣ ደግሞ ድምፁን የሚያጠፋ ከሆነ በአጠቃላይ ከአምስቱ ሕዋሳት መቅመስን ከለየ መስማትን የማይለይበት ምክንያት ምንድነው? ይህ ሁሉ ስሜት ያለው ሕፃን ደግሞ ሰው የማይባልበት ምክንያት ምንድነው?

ኤልሣቤጥ የማርያምን ሰላምታ በሰማች ጊዜ ጽንሱ በማገፈፈን ውስጥ ዘለለ* ሲል ጣፋጭ ድምጾችን አስደሳች ንግግሮችን የለየው ሰው የተባለው ጽንሰ የእመቤታችንን የሰላምታ ድምጽ ሲሰማ እንደ እንባላ ጥጃ ያዘለለው ከመስማትም አልፎ መንፈስ ቅዱስን በመሞላቱ አይደል? ንጹሕ አእምሮው ከእውነት መንፈስ ጋር ቢስማማ እንጂ የስድስት ወር ጽንሰ በሰው ልማድ ምን ሊለይ ሊያውቅ ይችላል?

እግዚአብሔር በማገፈፈን የነበሩትን ያዕቆብንና ኤሳውን ገና ሳይወለዱ ከሰውም አልፎ ሕዝብና ሕዝብ ሲላቸው እናያለን። ሲጣሉ ገና ከማገፈፈን መንታዎቹ ሲከፋፈሉ ሕዝብ በሕዝብ ላይ ሲበረታ እናያለን። ይህ ሁሉ ትዕይንት የሚታየው በማገፈፈን ውስጥ ባለው ዓለም ነው።

እንደውሃ የፈሰሰውን አጥንትና ጅማት ሰጥቶ ቁርበት አልብሶ ንፁሕ ጠባይ ያለው ባለአእምሮ ሰው የሚፈጥረው እግዚአብሔር ሼክስፒየር

* ሉቃ. 1፡41

እንዳለው «እኛ አፈር ዘግኖ በሥነ ፍጥረት ርቀት መደሰት ያሰኘው እግዚአብሔር እኛ ብሎ ሰው ነህ ሲለው ከመመርመር በላይ ከማሰብ በላይ የሆነውን የአንድ ቀን ጽንሰ እኛም እንድናከብረው እንድንጨነቅለት እንገደዳለን።

በለዚህ በነገሩ ድቀት ምክንያት በጊዜ ማግባት የሚገባቸው ወጣቶች ሳያገቡ ብዙ ዘመን ይቆዩና ሰዎች በመሆናቸው በትዳር ሥርዓት መያዝ የሚገባው የሥጋ ባሕርይ ተጋልጦ ከትዳር ውጭ በሚፈጠር እርግዝና ሲጨነቁ ወደ ውርጃ ያመራሉ። ሊፈረድባቸው አይገባም። ሰው ናቸውና መታገስ አይችሉም የኢኮኖሚ አቅማቸው አናሳ ነውና ልጆቻቸውን ማሳደግ ይሳናቸዋል።

ከዚህ በተጨማሪም በኅብረተሰባችን ውርደት ሆኖ የሚቆጠረው ይህ ከትዳር ውጭ የመውለድ ጉዳይ የባለ የበደል በደል እያስፈጸመን ተገኝቷል። እንደ ዕውነቱ ከሆነ ጽንሰን ከማስወረድ መውለዱ ሊያስመለግን ሲገባው ከትዳር ውጪ በስህተት ያረገዙ ሴቶች ሲለደቡ ሲሳቅባቸው የሚያዩ ሌሎች ወጣቶች በእነሱም ላይ ይህ ስህተት ሲከሰት ወደ ውርጃ በማምራታቸው፤ እንደኛ ጽንሰን በማስወረድ ለጋጢያት ይበቃሉ፤ ሁለተኛ እስከነ አካቴው የአራሳቸውንም ሕይወት ያጣሉ።

መቼም ሳናውቅ በስህተት አውቀንም በድፍረት ስለሠራነው በደል እግዚአብሔር የምሕረቱን ዝናብ ያገርፍልን። ካወቅን ዘንዳ ላለመድገም ከመቁረጥ ባለፈውም ከመጸጸት በቀር ሰው ነንና የጠፋውን ሕይወት መመለስ ፈጽሞ አይቻለንም። በለዚህ ውርጃን በመቃወም በማጎፀን ካለው ሕፃን ጋር ልንታረቅ ይገባናል።

እናቶች በእርግዝና ወቅት መጉሳቆላቸውና ምግብ ማጣታቸው በማጎፀን ያለውን ሕፃን ስለሚጉዳው እንደባሕል አንድ ነገር መልመድ ይገባናል። በኢትዮጵያ ምድር ነፍሰጡር ሴት ዕቃ ተሸክማ ስናይ ልናግዛት ቃል መግባት ይገባናል። 50 ኪሎ ጤፍ በጀርባዋ፤ በማጎፀንዋ ደግሞ ሕፃን፤ በእቅፏ ሌላ ልጅ ተሸክማ የምትሄደውን እናት ማገዝ ከሁሉ በላይ ጽድቅ ነው። የዜግነት ግዴታን ከመወጣትም በላይ ከሕፃናትና ከእናቶች ጋር እውነተኛ እርቅ ማድረግ ነው።

ለነፍሰጡር እናቶች ማንኛውም ሰው መዝና ብርቱካን ገዝቶ መስጠትን ልምድ ብናደርግ። በሠለጠነው ዓለም ቫይታሚን ያላቸው እንክብሎች የሚታደላቸውን እናቶች የሚያስንቁ በእርግዝናቸው የደረቁ ሳይሆኑ አበባ የሚመስሉ እናቶችን ማየት እንችላለን። በአጠቃላይ አላፊ አግዳሚው ለእርጉዞች የአራሱን ግዴታ ሊወጣ ይገባዋል። ይህ ሕዝባችንን ወደ ቤተሰብነት የሚቀይር የእርቅ መንገድ ነው።

አስተውሎ በማንኛውም የበለፀጉ ዓለማት እናቶች በእርግዝና ወቅት ምግባቸው ሕክምናቸው ይሟላላቸዋል። በመንግሥት ደረጃ ይህንን ለማድረግ አንችልም ግን ይህን ሽክም በግላችን ልንጋራው እንችላለን። ይህም በጥንታዊው «ነፍሰጡር ያምራታል» በሚለው ጥሩ ባሕል ከምንመገበው በመመገብ ነው።

በማጎፀን ያለውን ሕፃን እንዲህ ከተንከባከብነው ከተወለደበት ጊዜ ጀምሮ ደግሞ ምን ማድረግ ይገባናል ወደሚለው እናመራለን።

ኢትዮጵያዊው ሕፃን ምን ይመስላል። በዚህ የእርቅ ጽሑፍ ላይ መሞጋገስ እምብዛም ላይኖር ይችላል ስህተትን ማረም እንጂ።

በአገራችን ያሉ ሕፃናት አስተዳደግ በሁለት ይከፈላል። በከተማ እና በገጠር ከሁሉ በፊት በከተማ ስለሚያድጉ ሕፃናት እንመለከታለን። የዚህ ጽሑፍ አቅራቢ በከተማም ሆነ በገጠር ያለውን ዕድገት በመጠኑ በመኖርና በማየት የአራሱን ምሥክርነት ለመስጠት ይሞክራል። በለዚህ ከዚህ በኋላ የእኛ ሕይወት እንዴት ነበር? በሚል እኔ በሚል ይትበሃል ይጽፋል። እኛ በከተማ ውስጥ ያደግን ሕፃናት እንዴት ያለ ሕይወት አሳለፍን?

በበኩሉ ይላል የጽሑፉ አቅራቢ በበኩሉ የእናቴንና የአባቴን ፍቅር አግኝቼ ያደግሁ ሕፃን ነበርኩ። ግን የማልሸሸገው አባትና እናቴ ተለያ ይተው ስለነበር እስከዚህ ዕድሜዬ ድረስ ቅር የሚሉኝ ጉዳዮች አሉ።

በተለይም አባቴ በጦርነት ምክንያት አብሮኝ ብዙ ጊዜ ስላልኖረ ጥንካሬውን፤ ብልሃቱንና አስተዋይነቱን ለመውረስ በአጭሩ

የግንኙነታችን ጊዜ ተጣዳሪ ነበር። ብዙዎች በእኔ ዕድሜ የነበሩ ሕፃናት በቤተሰብ ፍች ይሰቃዩ ነበር። አንድ ሕፃን እናቱንና አባቱን በአንድ ላይ እያየ ማደጉ አጅግ ያስደስተዋል። እኔም በለጋ አስተሳሰቤ ወላጆቼን ለማስታረቅ እደክም እንደነበር ትዝ ይለኛል።

አባቴ እጅግ አስተዋይ ደግና ቆፍጣና ሰው ነው። ጨዋታ የሚያውቅ፤ አስታራቂና ታማኝ ነበር። ታዲያ ይህ ታላቅ ሰብዕና ተልክ ለክሶ እንዲቀር የሆነበት ዐበይት ምክንያት የትዳሩ አለመሳካት መሆኑን የምረዳው በዚህ ዕድሜዬ ነው።

ትዝ ይለኛል እናቱ ማገር ማግራ ቆርቆሮ ላይ ወጥታ ሚስጣር እየመታች ቤት ስትሠራ፤ ግድግዳውን ምሣ በር ስታበጅለት፤ ጭቃ አብክታ ምርጊት ስትመርግ በዚህ በአሁኑ ሕሊናዬ ይህች ሴት እኮ ብትማር የወጣላት መሐንዲስ ልትሆን ትችል ነበር ያሰኘኛል።

ታዲያ ሁለቱም ወላጆቼ የየራሳቸው ጥንካሬና ልቦ መሉነት ስለነበራቸው ይመስለኛል አንዱ ለአንዱ መሸነፍ ተስኗቸው የተፋቱት። በዚህ ውስጥ ግን የእኛ የሕፃናቱ ሕይወት ከጥያቄ ውስጥ የገባ አይመስልም። ስለዚህ በሕፃንነት ዘመናችን የምንወያይበት ርዕስ ስለቤተ ሰብ ስለነበር በብዥታ የሚታዩኝ ስዕሎች ዛሬ ጉልተው ይታዩኝ ጀምረዋል። የእኔ ቤተሰቦች ካለዕውቀት ቢለያዩም ማግኘት የሚገባኝን እንክብካቤ አገኝ ዘንድ ሲጣጣሩ አስተውል ነበር። ግን ቀደም ብዬ እንደጠቀስኩት ዘወትር አባቴን ላየው ባለመታደሌ በውስጤ ሰቀቀን መሰቃየቴን መደበቅ ይሳነኛል። በነበረችን አጭር የግንኙነት ጊዜ ከጥንካሬው ጥንካሬ፤ ከብልሃቱ ብልሃት የንግግር ዘዩውን ሁሉ ለመቅለም ተጣጥሬአለሁ።

አባት በአንድ ሕፃን ሕይወት ውስጥ የሚያሳድረው የሥነ ልቦና ጥንካሬ ነገሮችን በቀላሉ ለመሥራት አቋራጭ መንገዶችን፤ ትዕግሥትንና ከሰው ጋር የመኖርን ብልሃት ሁሉ በመሆኑ አባትና እናት መለያየታቸው አንድን ሕፃን በጉዳሉ ሕይወት ማስቀረት ነው። ከዚህ በላይ ወላጆች በልጆቻቸው ፊት መጨቃጨቃቸው አልፎ ተርፎ ድብድቡ አስደንጋጭ ነው።

አባቱቻቸው ትተዋቸው፤ ረስተዋቸው የሚያድጉ ሕፃናት በኢትዮጵያ ሞልተዋል። በጥቂቱም ካለእናት የተተው ይታያሉ። ይህ የቤተሰብ ሚዛን መዛባት የፈጠረውና የሚፈጥረው ውጥረት ክብደቱ በዚህ ትውልድ ላይ ተጭኗል። ስለዚህ ስለሕፃናት ስንል ጉዳቱን ሁሉ ውጠን ታግሰን ልንኖር ይገባል። ከሕፃናት ጋር እንታረቅ። ከዚህ ሁሉ በላይ በኢድስ ወላጆቻቸውን ያጡ ሕፃናት ሁኔታ አስደንጋጭ ነው።

ትዝ ይለኛል ከእኔ ጋር የሚማሩ ሰፈር አብረውኝ የሚጫወቱ ሕፃናት በጉማሬ ተገርፈው፤ በጥሬ ዓይናቸው በልዝ በቀንጥጫ ሰውነታቸው በልዝ፤ በርበሬ ታጥነው፤ ከአልጋ ጋር ታስረው ይገረፉ የነበሩ ናቸው። ከሁሉ ከሁሉ የማይረላኝ በሰካራም አባቴ በጋላ ካውያ ከዓይኑ በታች ጉንጩ ላይ የተተኮሰውና ለብዙ ጊዜ ትንሿ ፊቱ ስትመግል የነበረውን ዓደኛዬን ልረላው አልችልም።

ባዶ ቤት ካለጠባቂ የሚተው ሕፃናት እሳት አቃጥሏቸው ምናምን ውጠው አለቁ ሲባል፤ ጥበቃ የሌላቸው ሕፃናት ወንዝ ገብተው ሲሞቱ፤ በርሃብ፤ ሕክምና በማጣት የሚያልቁ ሕፃናት ለቅሶ የጆሮ ቀሰብ ሆኖ እንደነበር በእኔ ዘመን የነበሩ ሁሉ ሲሰሙት የነበረና የአደባባይ ምሥጢር ነው።

በሕፃንነታቸው የቤት ሥራ የሚያሠራ ወላጅ በመጥፋቱ ጠዋት በአስተማሪ የሚቀጠቀጡ ብዙዎች ነበሩ። ይህ የሦስተኛው ዓለም አጠቃላይ ችግር ነው፤ ግን እኛ ከሰው በፊት ሰለጠንን ካልን በሕፃናት አስተዳደግ ላይም ሥልጣኔው መታየት ይገባዋል። እኛ ያደግንበት ዘመን ታላላቆቻችን በፖለቲካ ቡድን ይተራመሱ የነበረበት፤ ቀይ ሽብርና ነጭ ሽብር የተፋፋመበት ዘመን ስለነበር ሬዲዮውም ሆነ ቴሌቪዥኑ በጭካኔ ንግግር የተሞላ ነበር። የሚበተነት ምንባቦችም ሆኖ የሚሰቀሉ መፈክሮች ይወድማል፤ ይደመሰሳል የሚሉ እርግማን የተሞሉ ነበሩ። ሁሉም ይካሰሱ ነበር ግን ሁሉም ጥፋተኞች ነበሩ። ሳይቸግራቸው የሰው አገር ሽብር ለሰው የወደፊት ሕይወታችንና አገራችንን የደም ውቅያኖስ አደረጓት። አዛውንቱን አስቀድመው ስለጩ ረሷቸው አስታራቂ የለም። የሽብር አይደሉጂ ስበው ሀገሪቱን የአጋንንት መፈንጫ እድርገዋት ነበር።

በከፍተኛ የተደለደለው በቀበሌ የተሸነሸነው አገር በዛው መጠን ወጣቶችን በሚያገሩ እሥር ቤቶች ተሸንሸኖ ነበር። ይህ በሥነ ልቦናችን ላይ ፍርሀትን ስለአሳደረ መንፈሳችንም ባሪያ ሆኖ ነው ያደገው። ከትምህርት ቤት ስመጣ አስፋልቱ በነጠብጣብ ደም ተሞልቶ ወላጆቻችን በሹክሹክታ «ጨረሳቸው» እያሉ ሊያለቅሱ።

ታዲያ ትምህርት ቤታችን መንደሩ እና አካባቢው በሽብር የተሞላ አስፈሪ ከመሆኑ የተነሣ ሕፃናት ወደ ትምህርት ቤት ሂዱ ሲባሉ እናታቸው ቀሚስ ውስጥ ተደብቀው ሊያለቅሱ ተመንጭቀው ከመወሰዳቸው በስተቀር ምን አጋጠማቸው ምን ለዚህ አደረሳቸው የሚል አልነበረም። እውነቱን ለመናገር ትምህርት ቤቱም አስፈሪ ነበር። ገና ከመግቢያው በር ላይ ጉማሪ የያዘው ፊደል ያልቆጠረ፤ ስለሕፃናት አስተዳደግ ዕውቀቱም ጭንቀቱም የሌለው ዘበኛ እግር እግራችንን እየለበለበ ያስገባናል።

በኑሮው ውጣ ውረድ የከፋው ማታ መጠጥ ቤት ተሸልሞ የሚያመሸው መምህር የተለመደውን አለንጋ በእጁ ጨብጦ ሊያስተምረን ይሞክራል። እኛ ግን የምትለበልበዋ አለንጋ ላይ ነው ልባችን ያለው።

የሦስተኛ ክፍል ተማሪ ሆኜ እንግሊዝኛ ማንበብ ስለተሳነኝ በመጥረጊያ እንጨት ይደበድበኝ የነበረው መምህር፤ በደበደበኝ ቁጥር ደግሞ የማውቀው እየጠፋኝ ስለቃይ በዓይነ ሕሊናዬ አሁን ድረስ ይታሰበኛል።

በሕፃናት ላይ የሚፈራረቀው የሥቃይ ዓይነት አይረሳኝም፤ በመጀመሪያ ክፍለ ጊዜ የሂሳብ መምህሩ ጣትና ጣት መካከል እስክራብቶ አስገብቶ በጠንካራ መዳፋ ትንሿን ጣታችንን ሊያልመዘምዛት ሲሠባብራት ልባችንን አልፎ ውስጠኛው ነፍሳችን ውስጥ የሚገባው ሕመም። በሁለተኛው ክፍለ ጊዜ የአማርኛ መምህር በማስመሪያ ጠርዝ ያችኑ ጣታችንን ሲሰባብሯት። በሦስተኛው ክፍለ ጊዜ የሳይንስ መምህር ወንበር ላይ አስተኝተው በአለንጋ ሲጠዘጠዙን በአራተኛው ክፍለ ጊዜ ተሃበርክኩ ስንባል፤ ከእኛ መካከል ዱላ የያዘ ከፍ ያለ ልጅ አለቃ ሲሾምብን።

ይህንን ሁሉ መከራ አልፈን እቤት ስንገባ ፍቅር አልባ ቤተሰብ፤ መንደሩና ከተማው በተኩስ ሊሸበር ካለጥርጥር አካባቢያችን ሕፃናት ሊያድጉበት የሚገባ አልነበረም ለማለት ያስደፍራል። ጉረቤቱ ሁሉ ሳይቀር ጆሮ ቆራጭ ጭራቅና ምናምን የሚል ቅጽል የማስፈራሪያ ስም ነበረው። ይህ ነበር ከተማችን። ግን በዚህ ውስጥ መልካም ወላጆች አልነበሩም ማለት አይቻልም። በፍቅርና በርህራሄ የሚያጫውት ከወላጅ የበለጠ የምናስታውሰው ጉረቤት የለንም ማለታችን አይደለም።

ሌላውን ክፍል ትተን የእነሱን ክፍል መርጠን ስናዳምጣቸው ብንውል የማይሰለቹ በእጃቸው ከመጽሐፍና ከጠመኔ በስተቀር አለንጋ የማይታይ መስህብ ያላቸው መምህራንም ነበሩን። እነዚህን ብልህ ባለተሰጥ የጥበብ አባቶቻችንን በልባችን ውስጥ የማይረሳ ሐውልት አቁመንላቸዋል።

በመሠረቱ በፍቅር ካስረዱት የማይገባው ሕፃን የለም። ደደብ ሕፃናት፤ ደንቆሮ ለትምህርት ያልተፈጠረ ፍጥረት በዚህ ምድር የለም። የሕሊና ብቃቱ የሰው ልጅ የማሰብ ኃይሉ የአእምሮ መጠኑ በትምህርት የሚበለጽግ የሚያድግ ነው። እርግጥ ነው በተፈጥሮ ከፍተኛ ጸጋ የተሰጣቸው አሉ። አንድን ሕፃን በዘዴ በብልሃት ካስጠኑት ሁሉን መቀበል መያዝ ይችላል። የአእምሮ መጠኑም ይበለጽጋል።

ከዚህ ይልቅ ግን መማር የሚገባው ሕሊና ገና በለጋነቱ የቤተሰብ ረብሻ፤ የመምህር ዱላና ስድብ ከታጨቀበት እንዴት ለዕውቀት የተዘጋጀ ሕሊና ይኖረዋል? ስለዚህ ወላጆች መምህራን ማገበረሰቡ ሳይቀር ከሕፃናቱ ጋር ሊታረቅ ይገባዋል።

በአመጽ ውስጥ ያደገ ትውልድ ከውይይት ይልቅ አመጽ ነው የሚቀናው። በውይይት ማመን ሊፈጠር የሚችለው አሳዳጊው ኅብረተሰብ ቀድሞ በውይይት በሰላም አሳድጉት ቢሆን ነበር። የዘራውን ነው የምናጭደውና በጥይት፤ በአርጨሜ፤ በቁንጥጫ እና አንበርክኮን ያለቃየነው ትውልድ የሰላምን የእርቅን መንገድ ስለማያውቃት ኅብረተሰቡ ያስተማረውን ትምህርት ተግባራዊ እያደረገው ይገኛል።

አሁንም ያለፈውን ያሳደገንን ትውልድ ፈጽሞ እንዳንከንን የጥበብ መምህራን ዓይኖችን ላይ ድቅን ይላሉ። በግጥም የሚያስተምሩን ደራሲ ከበደ ሚካኤል፣ በተረት የሚያስተምሩን አባባ ተስፋዬ፣ በጥልቅ ድርሰት የገነቡን ሐዲስ ዓለማየሁ፣ በተውኔት ያበለፀገን ፀጋዬ ገ/መድኅን፣ የኢትዮጵያን ራዕይ በስዕል ያሳዩን እነ አፈወርቅ ተክሌ፣ ወርቁ ማሞ፣ ወርቁ ጉሹ፣ ዘሪሁን የትምህርት፣ ገብረክርስቶስ ደስታ፣ እስክንድር በጉሲያን፣ ቲያትረኛው ወጋየሁ ገጋቱ፣ ደበበ እሸቱ ስብዕናችንን ከፍ አድርገው ባለራዕይ እንድንሆን ማርከውናል።

ትዝ ይለናል በትጋት የሚያስተምሩን በፍቅር አራሳችንን የሚያሻሽን የማስተማር ተስጥያ የነበራቸው የዓመትዋን ትምህርት በክፍለ ትምህርቱ መድበው በፈሊጥ እያዋዙ ጥበብን ያስተማሩን አሁንም በሕይወታችን የሥራቸው ማኅተም ታትሞ ይገኛል።

በዚያ የትርምስ ጊዜ ግን ስንት የዓለማችን ጥበብ አመለጠን፤ እኛ በኮሚኒዝም ሽብር ስንታመስ ብዙ አገሮች ሕፃናትን በትጋት አስተምረው ለታላቅ ሥልጣኔ አብቅተዋል። ብዙ የጥበብ መንገዶች እንደትገኝ ነገር ይታዩ ነበር። ሕፃናት የጥበብ ዝንባሌ የስፖርት ዝንባሌ፣ የፈጠራ ዝንባሌ ሲያሳዩ ከመደነቅ ይልቅ አርግፍ አድርገው እንዲተውት ይደበደባሉ።

እግር ኳስ የሚጫወቱ ሕፃናት ስማቸው ዱርዬ ነው። ክርቀት አስተካክሎ ብይን በብይ የሚቀውር ዓላሚ ሕፃን ጨዋታው ከብልግና ይፈረጃቸዋል። በወረቀት እና ግድግዳው ላይ የሚሞኑኞር ሰዓሊ ሕፃን ትምህርትህን አታጠናም ተብሎ ይገሰጻል። በዛ ስዕል ውስጥ ግን የኪነ ጥበብ፣ ኪነ ሕንፃ፣ ምህንድስናው ጂኦሜትሪ እና ፊዚክስ ሕልቆ መሣፍርት የሌለው የጥበብ ሀሁ ዳዴ እንደነበረ የሚረዳ እጅግም ነው።

ክራርና ዋሽንት የሚከረከርና የሚነፋ ሕፃን በውስጡ ከነቅዱስ ያፌድ እና አባ ጊዮርጊስ ዘጋስጫ የመዝሙር መንፈስ የተቀዳ የጥበብ ጠብታ መኖሩን ማንም የተረዳ አልነበረም። እስከዚህ ዘመን ድረስ ስዕልና ሕፃናት አይተዋወቁም ትምህርት ቤት ውስጥ የስዕል ትምህርት መስጠቱ እንደጊዜ ማጥፋት ነው የሚቆጠረው። ግን ንድፍ የጥበብ ወይም የሥራ ሁሉ መጀመሪያ ነው።

ይህ ሁሉ ጥበብ ተጠራቅሞ ነው ዛሬ ዓለምን ዓለም ያደረጋት። እነ ፒካሶን የመሳሰለ ሰዓሊ አድናቂ ባይኖረው ኖሮ ስዕሉ በሚሊዮን የሚቆጠር ገንዘብ ባላወጣ ነበር። የሕፃናትን ስብዕና የሚያሳድገውም ሆነ የሚተብረው የተደራሲው እና የአድማጩ የተመልካቹ አስተያየት ነው። እንደዚህ ባይሆን በዕድሜያችን የነበሩ የት ይደርሳሉ ያልናቸው ወጣቶች እንደጉም በነው ባልጠፉ ነበር።

ከአንደኛ ክፍል እስከ አሥራ ሁለተኛ ክፍል አንደኛ እየወጡ ያስደነቁን ሁለት ጭንቅላት አላቸው ብለን የቆጠርናቸው ዕንቁዎቻችን የት ገቡ? ሥነ ጥበብ ት/ቤት ስንማር በነበርንበት ጊዜ እንጨቱን በረቂቅ ዲዛይን ይጠቀጥቁ የነበሩ በቴክኒክታይል በሐረጉ እና በረቂቅ ጌጣጌጥ ለዓይን የሚያሳሳ ተአምር ይሠሩ የነበሩ፤ በቀለም ቅብ ሽራውን በሦስት አውታረ መጠን ስዕል አርቀው ሰማይና ምድሩን ያስዳሰሱን። በግርግዳ ስዕል ሞዛይክ ግድግዳውን የሚከፍቱ በሐውልቱ ሥራ የረቀቁ የጥበብ ሕፃናት ለኢትዮጵያ ተፈጥረው እንደሚጫኑት ለምን ተበተኑ?

ከያሬድ ሙዚቃ ትምህርት ቤት የተመረቁትስ? በየዓመቱ የአዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ ምህንድስና ኮሌጅ፣ ታላቁ አለማያ፣ ጉንደርና ጅማ የሕክምና ተቋማት ያፈሯቸው የጥበብ ሕፃናት ለምን አገራቷን መለወጥ ተሳናቸው? ለምን ተሰደዱ? የጥበብ ሰዎች የዕውቀት ሰዎች በቀቢፀ ተስፋ መንክሰው ያሉባት አገር ኢትዮጵያ ነች።

እነዚህ ሕፃናት ቢደነቁ ቦታ ቢሰጣቸው ምን ሊሰውጡ ይችላሉ? ሥነ ጥበብ ሀብት ነው። በቱሪዝም መስክ የተሠማሩ የጥበብ ሰዎች እጅግ ጥቂት በመሆናቸው በየገዳማቱ የሚጉበኙ ቱሪስቶች ሊያፈሱት ይዘውት የመጡትን ገንዘብ የተለያዩ ዕደ ጥበባትም ሆነ ኪነ ጥበባት ሊገዙበት መሆኑ ይታወቃል። ታዲያ ሥነ ጥበብ ትምህርት ቤት በዓመት 20 ወጣቶችን ብቻ እየተቀበለ እነርሱንም ካለ ሥራ ከሚበትናቸው በሙያቸው ቢመደቡ አንደኛ የአገራቸውን ባህል ያስተዋውቁ ነበር። ሁለተኛ በሙያቸውም ገንዘብ ማግኘት ይችላሉ። ታዲያ ጥንታዊውን ቅርሳችን አይተው ከመሄድ በስተቀር በእጃቸው ይዘውት የሚሄዱት ዕደ ጥበብ ስለሌለ ስለእነአክሱም ሳሊበላ እና ጉንደር ፋሲለደስ ስለዓባይና ስለሌሎቹም ቅርሶቻችን ዓለም የሚያውቀው በጣም ጥቂት ነው።

ግብጾች በእርግጥ ከእኛ የበለጠ ታላላቅ ቅርሶች አሏቸው፤ ግን ፒራሚዶች እና ምስሎች ከቁልፍ መያዣ ጀምሮ በትናንሽ ብረቶች በሽራዎችና በቆዳዎች ላይ ተስለው ዓለም ሲዝቃቸው ግብጽ በሥነ ጥበብ ሰዎች የምታስገባው ገቢ ምን ያህል እንደሆነ መገመት ይቻላል።

የተናቁት ተቋሞቻችን የጥበብ ሕፃናት የሚፈልቁባቸው ናቸው። እዚህ አሜሪካ ውስጥ wounder of the Nile የተሰኘ ፊልም ተዘጋጅቶ በሺህ የሚቆጠር ሕዝብ እየተሻማ ሲመለከት ወይ ዓባይ ወይ አገራ ምን ዓይነት ሀብት ላይ እንደተኛሽ ብታውቁው እያልኩ ስቆጭ ነበር።

የእኛውን ዓባይ በፊልም የቀረፀው ድርጅት ሚሊየነር ሆነ ሲባል የባሕል ሚኒስትር መሥሪያ ቤታችን ወጣቶችን በፊልም ጥበብ ቢያሰለጥን ገበያው የእኛ ነበር።

ይህንን ሁሉ ገበያ ለመቋቋም በሥነ ጥበብ በዕደ ጥበብ የሠለጠኑ ወጣቶች ማፍራት ይኖርብናል። ኢትዮጵያ ውስጥ ያለው ሥራ ገና አልተነካም ትኩስ ስሜት ያለው የሥራ ፍቅር የተሞላ ወጣት ይፈልጋል። ግን ከሁሉ በፊት በጥቃቅኗ መያ ሳይቀር መሠልጠን ከዚህም በላይ በዕቅድ ተግባር ላይ የሚውል የሰው ጉልበትና የአእምሮ ውጤት ሁሉን ወደ ገበያ ለመለወጥ የተጉ መያተኞች ርብርብ ያስፈልገናል።

ርዕሳችን ከሕፃናት ጋር እንታረቅ ነውና። በአገራችን ያሉ ችግሮች ዘርፈ ሰፊ ሆነው ይታዩ እንጂ በጥቂት መፍትሔዎች ግን ሊጠቃለሉ ሊቃለሉም ይችላሉ።

ከሁሉ በላይ የሥራ አጠቃላይ ወጣት ቁጥር አስደንጋጭ ከሆነ ሰንብቷል። ይህ ወጣት ደግሞ በቂ የመያ ብቃት የለውም። ስለዚህ በአደንዛዥ ዕጽ በጫትና ሲጋራ ሰብ ተበክሎ ከጠዋት እስከ ማታ (ዕጣን ወይም ሰንደል) የደመነበት ቤት ውስጥ ዘርባ ጫት እየቀነጠሰ የወሬውን ተራራ ሲገፋ የሚውለው የኢትዮጵያ ወጣት በአግባቡ ቢማር ኖሮ የብሩህ ጭንቅላት ባለቤት መሆኑ ሊዘነጋ አይገባም።

እኛም የሚደንቀው በአደንዛዥ ዕዕነቱ የሚታወቀው ጫት ካለምንም ከልካይ ወጣቱን ሲያደነዝዝ በተለይ በካርቶን እየታሸገ እንደጥሩ ምርት በየክፍሉ አገሩ ሲጓጓዝ በማየታችን ግራ ተጋብተናል። ለመሆኑ ጫት እንዲህ ሆኖ መሆኑ ግልጽ ሳይሆን ቀርቶ ነው ወይ የወጣቱን ጭንቅላት ሲያበላሽ እያየን እንዳላየ ዝም የምንለው።

ሚኒያፖሊስ ውስጥ የሚታተመው አስታር ትሪዩቡን ተብሎ የሚጠራው ጋዜጣ ላይ መጠኑ ተጠቅሶ አደገኛ ከሆነ ሆኖ ውስጥ ጫትም ተመድቦ በአሜሪካ ውስጥ ይዞ የሚገኝ ይቀጣል። ታዲያ ኢትዮጵያ ለምን ሰወጣቶቿ እስከ ከአደገኛ ዕዕ መታደግ አቃቃት ወይስ የኢኮኖሚያችን የጀርባ አጥንት ነው ብለን እንሰራው። ሰውን ያክል ክቡር ፍጡር አጥፍቶ አሳብዶ ኢኮኖሚው ቢገነባ ምን ዋጋ አለው?

ይህንን ማንነታችንን ከዚህ ከአሁኑ ዓለም ሥልጣኔ ጋር እያነጻጸርን እስቲ እንየው። ለምሳሌ ያህል እንደእኛው በሕዝብ ብዛት የተጠቀሰቱትን ሕንድና ቻይናን እንመልከት። መማር ያለብን ከጉብዩቱ ነው፤ ምሳሌ ማድረግ ያለብን በጥንካሬ የሚሠሩትን ነው። ደጋግመን እንደጠቀስነው ሕንድ በሕዝብ ብዛት ከዓለም ሁለተኛውን ቦታ ይዛለች። ቻይና ግን የዓለም ቁጥጭ ስለሆነች ወደ 1.3 ቢሊዮን የሚጠጋው ሕዝቧ የቻይናን ከተሞች መተላለፊያ አሳጥቷል።

ሕንድ በተፈጥሮ ሀብት ከእኛ ትበልጣለች፤ በቱሪዝምም ከዓለም የበላይነቱን የሚነጥቃት የለም። አንጻራዊ ሰላም ያላት ሀገር ናት፤ በድህነት ያጡ የነጡ ወይም በሀብት የናጠጡ በኅብረት የሚኖሩባት በባዕድ አምልኮ የታወቁት አገር ናት። ባሕሉ እኛም የተሻገራችሁ ብዙ ጉሳ ይኖሩባታል፤ በአብዛኛው ሒንዱ የተባለ ሃይማኖት የሚያምኑ በቀላሉ የማይገመቱ እስላሞች በጣም ጥቂት ክርስቲያኖች ያሉባት አገር ነች።

ሕንድ ነፃነትዋን ካገኘች በኋላ የመጀመሪያ ሥራ ያደረገችው የመዋዕለ ነዋይ ጠበብትዋን የተሻለ የዕድገት ደረጃ ላይ ወደነበረችው ለቪየት ኅብረት ወደ ሞስኮ መላክ ነበር። በዚህም ምክንያት በኮሚኒስታዊው አስተዳደር የተመሰጠነ የሕንድ ወጣቶች መሪያቸው

(Nehru) ኔሩን ይህንን ርዕዮተ ዓለም እንዲከተል ያማክሩትና የሰቢየትን መርህ ሲከተሉ ይቆያሉ። ምንም በድህነት ቢማቅቁም እንኳን እምብዛም ርዕዮተ ዓለሙን ሳያጋንኑ የመዋዕለ ነዋዩን መስክ ማጠናከር ይጀምራሉ። ግን ኑሮ ከቦታው ፈቀቅ ማለት ስለአልቻለ በ1991 እ.ኤ.አ. ሕንድ ከፍተኛ የውጭ ምንዛሪ አጥረት ባጣቃት ወቅት ማህመዱን ሲን የተባለው የኖቤል ተሸላሚ የገንዘብ ሚኒስትር (በዚህ ጊዜ ጠቅላይ ሚኒስትር ሆነዋል) ሕንድ በነጻ ገበያ መመራት እንዳለባት ጥናት አቅርበዋል። ይህ ማለት የነብርን ፀጉር እንደመላጨት አደገኛ ነበር ይላሉ፤ ታዛቢዎች በኮሚኒዝም ሥርዓተ ማኅበር ዕድገቷ ሦስት ነጥብ ብቻ የነበረው ሕንድ በነጻ ገበያ መሠረት መሥራት ከጀመረች ከሦስት ዓመት በኋላ 7 በመቶ በማደግ መፈንጠር ጀመረች።

በዚህ ዕድገት ውስጥ ወሳኝ ሚና የተጫወቱት የሕንድ ወጣት ምሁራን ናቸው። በተዘጋው ኮሚኒስታዊ የምጣኔ ሀብት የሕንድ የውጭ ምንዛሪ ገቢ አንድ ቢሊዮን ነበር። ከነጻ ገበያው በኋላ 118 ቢሊዮን ደርሶ የተገኘው እንደማዕበል በኃይል ለሥራ በተነሳው የሕንድ ወጣት ምክንያት ነው።

እንዲህ ዓይነት ብቁ ምሁር ወጣት የተገኘው እንዴት ነው? «በሕንድ ሕዝብ ውስጥ ትምህርትን ማበረታታት የተለመደ ነው። አንድ ወጣት በ20ዎቹ ዓመታት ውስጥ በቂ የዕውቀት ደረጃ ላይ ይደርስ ዘንድ ቤተሰብ መገንጠልና ቀጣሪ ድርጅቶች ያበረታታሉ፤ ጫና ያደርጋሉ»

ስለዚህ ሕንዳውያን በዚህ ዘመን ቻይናን አስንቀው ተገኝተዋል የካቲት 1999 ዓ.ም. በወጣው FP (Foreign Policy) በተባለው መጽሔት (India outsmarts China) በሚል ርዕስ የሕንድ ግሥጋሴ በሰፊው ተተንትኖ ይገኛል።

እንደሚታወቀው ቻይና ምንም የሕዝቧ ብዛት ከሀብቷ ብዛት ጋር ሲነጻጸር ከሀብታሞቹ አገራት አትወዳደር እንጂ የመዋዕለ ነዋይ ግሥጋሴ እያደረገች ያለችውን ቻይናን ሕንድ እንዴት ልታስገቅ ቻለች? ቢባል መልሱ ወጣቶችን ተግባራዊ በማስተማር ነው።

በቻይና እና በሕንድ መካከል ያለው የመዋዕለ ነዋይ እመርታ የዓለምን የንግድ ጠባይ ይለውጠው ይሆናል። በ2050 እንደ ፈረንጆቹ አቆጣጠር እንደሚገመተው የዓለምን የአገር ውስጥ ፍጆታ ግማሽ ሁለቱ አገሮች ብቻ ይሸፍናሉ። በዚህ ጊዜ እንኳን ስድስት በመቶውን ተቆጣጥረውታል ማለት ነው። ግን የየትኛው አገር ዘዴ ነው የተሻለ ውጤት የሚያሰገኘው የቻይና ፋብሪካዎች ወይስ የሕንድ የመዋዕለ ነዋይ ጠበብት ባለሙያዎች ገበያ። ከቻይና ፈጣን ግሥጋሴ በቀላሉ ለመድረስ የሕንድ የአእምሮ ጋይል ቁልፍ መሣሪያ ሆኖ ተገኝቷል።

ይህ የአእምሮ ጋይል ደግሞ በአዲሱ የሕንድ ወጣቶች ላይ ተስፋ ያደረገ ነው። ስለዚህ ሕንዳውያን ልጆቻቸውን ካለመታከት በማስጠናት ፍፁም የሆነ ሥራ በመሥራታቸው ዛሬ የዓለምን ሥራ እያግበሰሰሉ እየወሰዱ ይገኛሉ እንዴት?

በዚህ ዘመን በምዕራቡ ዓለም የሰው ጉልበት ዋጋ እጅግ ውድ ነው። ለምሳሌ በአሜሪካ ለአንድ ሰው በሰዓት በአማካይ 5 ዶላር ሊከፈለው ይገባል። ይህ ሰተራው ሁሉ ሠራተኛ ነው። ለመሐንዲሶችና ለሌሎችም ሞያተኞች ግን በዓመት ከ40-50 ሺህ ዶላር በታች አይከፈልም። ዶክተሮች በአማካኝ እስከ 150 ሺህ ብር ይከፈላቸዋል። ታዲያ አንድ አሜሪካዊ ባለሀብት ይህንን ሁሉ ከፍሎ በውድ ከሚያሠራ ሥራውን ወደ ሕንድ ወስዶ 300 ዶላር በወር እየከፈለ አንድን መሐንዲስ ሊያሠራው ስለሚችል አኩል የዕውቀት የብቃት ደረጃ ያለውን ሕንዳዊ ፍለጋ ባለሀብት ሁሉ ወደ እስያ መጉረፍ ጀምሯል። ስለዚህ አሜሪካ ውስጥ ያሉ የታክስ ክፍያን ጨምሮ የአበዳሪ ድርጅቶች፣ የስልክ ሥራ፣ የምህንድስና ንድፎች እና የመሳሰሉት ሥራዎች ሁሉ ወደ ሕንድ ሄደዋል። በዘመናዊው ኮምፒውተር እየተረዱ ዓለም አቀፍ ምሁራንን የሚፈልጉ ሥራዎችን ሕንዳውያን እያቀላጠፉት ይገኛሉ። ስለዚህ ደግሳቸውም ከ300 ዶላር ወደ 500 ዶላር አድጓል። ይህ የአእምሮ ንግድ ነው ወደ 118 ቢሊዮን ዶላር ሕንድን ያሳፈላት። በዚህ ዘመን የሕንድ ወጣቶች እንደጨው ተፈላጊ የሆኑበት ምክንያት ዕቅድ ባለው አስተዳደግ ከሕፃንነት ጀምሮ በተገነባ ልምምድ ስለተቀረፁ ነው።

የሚባከን ጊዜ ፈጽሞ የለም። ሕፃናት ከምን ተነሥተው ምን ላይ መድረስ እንዳለባቸው በሚገባ ዕቅድ ወጥቷል። በሂሳብ የበለፀገ ሕሊና ይኖራቸው ዘንድ በከፍተኛ ክትትል ሕፃናቱን ይሰሏቸዋል። በሰዚህ ሳይደናገሩ በየደረጃው ለትልቁ ደረጃ መድረስ ይችላሉ።

ወጣቱ ኅብረተሰብ እንደ ወራጅ ውኃ በይ ብቻ ነው የሚፈልገው በመልካም ትልሞች ካፈለሰነው አገር ያሳምራል። በተጣመመ በይ ክሰደድነው አገር ያጠፋል። ከሕፃንነቱ ጀምሮ በዕቅድ የተመራ ሕይወት በወጣትነት በዕውቀት ከተገባ በጉልምስና ፍሬው ጣፋጭ ሆኖ ይገኛል። በአረጋጂነት ሳይቀር ለሀገር ጠቃሚ ሆኖ ይገኛል።

ወደ እኛ ኅብረተሰብ ዘወር ስንል ከትውልዱ ብዛት! ከትምህርት ጥራቱ ማሽቆልቆል! ከፀጥታው መታወክ ጀምሮ የተረጋጋ ኅብረተሰብ ሊሆን የሚችል ወጣት መቅረጽ እንዲሳነን እድርጉናል። የትምህርት ተጽዕኖ የሚያስመርጽባቸው ወጣቶች ከነሞቀ የሥራ መንፈሳቸው በአሻጥርና በዘመድ የሚያቆርሽባቸው የሆነ ቢሮ ውስጥ ስለሚመደቡ ከጥቂት ዓመታት በኋላ ከነፈጠሩ ውጤታቸው በዛገው የአስተዳደር መንኲራኩር ውስጥ ይፈጫሉ።

ከሌላው ዓለም መማር የሚኖርብን ዐበይት ነገር የትውልዱ ብዛት በአግባቡ ከተመራ ልማቱን ያፋጥናል እንጂ የሚያመጣው ጥፋት የለም። እርግጥ ነው የሕዝባችን ብዛት ከጣሪያ በላይ መውጣቱ ከፍተኛ አደጋ አለው። ግን የሆነው ሆኗልና እንዴት እናስተናግደው ወደሚለው የመፍትሔ ሐሳብ እንጂ ለምን ሆነ? ብለን መቆጫት አይጠቅመንም።

ወላጆች ልጆቻችሁን ካላስተማራችሁ በዚህ ክፉ ዓለም ውስጥ የሚደናበሩ አሳዛኞች ስለምታደርጓቸው ለጨዋታው ለወሬው ጊዜ ሳትሰጡ ልጆቻችሁን ጠንክራችሁ በማስተማር ከሕፃናት ጋር ታረቁ።

መንግሥት ካለው መጠነ ሰፊ ችግር ዋነኛው እና ሌሎቹን ችግሮች ልናስወግድበት መንገድ የሚሰጠን ወጣቶችን ማስተማር ነውና የማይማር ሕፃን አይነር የሚል መርህ በማዘጋጀት ከፍተኛውን በጀት ለትምህርት ይመድብልን ዘንድ ጥሪ እያደረግን ከሕፃናት ጋር

መንግሥታችን ይታረቅ እንላለን። እርግጥ ነው ለትምህርት ዕድገት መንግሥት ከሚመድበው በጀት በተጓዳኝ ሌሎች የበለጠ ትኩረት የሚሸጉ ጉዳዮች መኖራቸው አሙን ነው። ለምሳሌ ጤናና የምግብ ዋስትናን የመሳሰሉ ማለት ነው። ለዘላቂታዊው መፍትሔ ግን የተማረ ኃይል ማፍራቱ ወሳኝ ስለሆነ ሕፃናትን በማሠልጠንና በማስተማር መስክ ሁሉም ሊረባረብ ይገባል። መንግሥትም የኅብረተሰቡ ድጋፍ ያስፈልገዋል።

እንዲህ ሲባል የተሠሩትን ሁሉ ጨፍልቀን እንዳልተሠሩ ቆጥረን ሳይሆን ስለተሠራው እያመሰገንን! ግን ከዓለማችን ጋር በሚደረገው አሸቅድምድም እጅግ ወደኋላ መቅረታችንን እያስተዋልን ጥፋቱ የጋራችን በመሆኑ ሁላችንም ተጋግዘን የነገውን ትውልድ ሕይወት ብሩህ በማድረግ ከሕፃናት ጋር እንታረቅ።

ምሁራን በጠባብዋ ዕድል ተጠቅማችሁ ሀገራችሁን በትምህርት ለማበልፀግ በመፍገምገማችሁ ዘወትር ከኢትዮጵያውያን ሕሊና አትረሱም ምንም በየአደባባዩ ላይ ሐውልት ባይሠራላችሁም በትውልዱ ልብ ውስጥ የሥራችሁ ታላቅ ምስል ተስሎ ይገኛል። አንድን አገር ከጨለማ ወደ ብርሃን ለማምጣት የብዙዎች ሕይወት ሻማ መሆን ይኖርበታል። አዲሱን ኅብረተሰብ ወደተሻለ ዕድገት ለማሸጋገር የምሁራን የጥናት መጽሐፍ ወሳኝ ነው።

ዛሬ ኢትዮጵያ ብዙ መሐንዲስ ጸሐፊዎችን ትፈልጋለች ለምን? ምህንድስና በቋንቋ መጋረጃ ተሸፍኖ የማይገለጥ ዕውቀት የመሠለውን ሕዝባችንን ገበሬው እንኳን በራሱ ቋንቋ ቢጻፍለት ጥሩ መሐንዲስ መሆን እንደሚችል ይረዳ ዘንድ። በየገጠሩ በሕይወት ገጠመኝ የሚቀምማቸው! የሚገጥምና የሚፈታቸው! የሚያፈሰና የሚያቀዘቅዛቸው ነገሮች ሁሉ የሳይንስ ቀመር እንዳላቸው ይረዳ ዘንድ ሳይንቲስቶቹ መጸሕፍት ሊጽፉ ወይም ከሌላው ቋንቋ ሊተረጉሙ ይገባል።

የአየሩ ጠባይ በዚህ ዘመን በሚገባ ይተነበያል። ዝናብ ይመጣል ወይስ አይመጣም? ነፋስ አለ ወይስ አይነፍስም? የፀሐይ ዋእይ መጠን ምን ያህል ነው? ይህ ሁሉ ዘንድር በሳይንስ ተሰፍሯል ገበሬው በጥቂቱ

የዚህ ዕውቀት መሠረት ቢለጠው ከልምድ ካዳበረው ጋር ተጨምሮ እንዴት በጠቀመው። እዚህ ላይ ስለሚትረጎሙ አንድ የሚነገር ቀልድ ለበስ ቁም ነገር ጠቅሰን እንለፍ።

ግርማዊ ቀዳማዊ ኃ/ሥላሴ የአየር ኃይሉን እና አየር መንገዱን ይረዳ ዘንድ የሜትሮሎጂ (የአየር ጠባይ ተመራማሪ) መምሪያ ያቋቁሙና ተመርቆ ይከፈታል። በዚህ ዙሪት የተሰማቸው ንጉሠ ዘወትር ከመምሪያው እየደወሉ የነገው አየር እንዴት ነው? ማለት ልምድ አድርገው ነበር ይባላል። በቅጡ ያልዳበረው መምሪያ የተቻለውን መረጃ መስጠት ይጀምራል።

ከዕለታት አንድ ቀን እንደተለመደው ይደውሉና «ወደ ደብረ ዘይት መሄድ እፈልጋለሁ እና አየሩ እንዴት ነው?» ብለው ጠየቁ። የአየር ጠባይ ተመራማሪው እርግጠኛ ባልሆነም ባለን ውስን መሣሪያ መሠረት ነገ ፀሐይ ሳይሆን አይቀርም ይላቸዋል ስለዚህ በጠዋት ተነስተው ጉዞ በመኪና ይጀምራሉ።

ነገር ግን ጉዞው ከተጀመረ በኋላ ደመናው ይከብዳል፤ አህዮችም የመንገዱን ጠርዝ ተከትለው ጆሯቸውን አቁመው ይሮጣሉ። ከንጉሡ ጋር አብረው እየተጓዙ ያሉ አረጋዊ ሰው «አይ ግርማዊ ሆይ ዝናቡ ሳያውከን አይቀርም» ይሏቸዋል። ንጉሡም በቀልድ ዘዩ ፈገግ ብለው «በምን አወቅህ?» ይሏቸዋል። አዛውንቱም «ያዩዋቸዋል አህዮቹ ጆሯቸውን አቁመው ሲሮጡ ይህ የዝናብ መምጣት ምልክት ነው» ይላሉ። ንጉሡ ይስቀና «አይጨነቁ እኛ የአየር ጠባይ ተመራማሪውን ደውለን ጠይቀናል ደመናው ይገፋል ፀሐይም ይሆናል» ይላሉ። ነገር ግን ጥቂት እንደተጓዙ ድብልቅልቅ ያለ ዝናብ ይዘንብና መኪናቹ ጥግ ቆመው ዝናቡን ለማሳለፍ ይገደዳሉ። ንጉሡም በሐዘን «አዩ ከእኛ ሜትሮሎጂስ ይልቅ የገበሬዎቹ አህዮች የአየሩን ጠባይ ይበልጥ ይተነብያሉ» አሉ ይባላል። ይህ ማለት ግን የመሥሪያ ቤቱን ትንበያ ስህተት ነው ማለት ሳይሆን ገበሬው በተፈጥሮ ታግዞ አየሩን እና የሰብሉን አበቃቀል የመረዳት የዳበረ ልምድ ያለው ጠቢብ መሆኑን ተረድተን ምሁራን በዚህ ዕውቀት ላይ ዘመናዊውን ጥበብ ቢያክሉበት ለማለት ያህል ነው።

ርዕሳችን ከሕፃናት ጋር መታረቅ ነው። ምሁራኑ የሚጠበቅባቸው መጻሕፍትን መተርጎም ሲሆን፤ ባለሀብቶች ደግሞ ማሳተም መሆን አለበት። ስለዚህ ምሁራን ዕውቀታቸውን በመናገር በመጽሐፍ ለትውልዱ ሊያስተላልፉ ይገባል፤ በዚህም ከወጣቱ ጋር መታረቅ ይቻላል።

የዚህ ዘመን የኢንተርኔት አገልግሎት ተጨማሪ ግልጋሎት ስለሚሰጥ በዚህም መጠቀም ያስፈልጋል። ዛሬ ዕውቀት እንደድሮው ብርቅና ድንቅ አይደለም፤ ድሮ በአንድ በሬ አንድ መጽሐፍ ቅዱስ ይለወጥ ነበር። በብራና ለመጻፍም ብዙ ፍየሎች ያልቁ ነበር፤ ዛሬ ግን በወረቀትም መጻፍ አያስፈልግ ለእያንዳንዱ ዕውቀት ጥልቅ ትንተና የሚሰጡ ድረ ገጾች ሞልተዋል። የተቀረጹ ፕሮግራሞች ስለረቂቅ ንድፍ ሌላውንም የተግባር ትምህርት በቀላሉ ያስተምራሉ።

ሕፃናትን የቤት ሥራ ለማሠራት ለማስጠናት ዓለም አቀፍ ደረጃውን የጠበቀ ማስጠኛ በየድህረ ገጹ አለ። ይህ ድንገት ለገጠሪቱ ኢትዮጵያም ሆነ በአብዛኛው ለከተሞች ሩቅ ሊመስል ይችላል። ግን በየአካባቢው ያሉ ትምህርት ቤቶች በዚህ ቅርጽ ቢደራጁ በቀላሉ ዕውቀትን ለማሠራጨት ይቻላል። እውነቱን ለመናገር በ20ኛው ክፍለ ዘመንም ኢትዮጵያ በሯን ለጥበብ ዘግታለች። ልጆቿ ገና በላንባ መብራት ነው የሚያጠኑት። በቀላሉ ሊጠኑ የሚችሉ ነገሮች ለእኛ ተማሪዎች ታላቅ ፈተና ናቸው።

ለምን? በቃል የሚነገሩ ነገሮች ሁሉ በተግባር ስለማይታዩ ለተማሪው እንቅፃልሽ ስለሆኑ ነው። ለምሳሌ ከሚሰትሪ ስንማር ንጥረ ነገሮች ተደባልቀው ሌላ ንጥረ ነገር ይፈጥራሉ ከሚለው ቋንቋ ውጭ እንዴት እንደሚሆኑ ስለማናይ ትምህርቱ አይገባንም፤ አልገባንም። ግን መምህራኖቻችን ቢያስበቡት ኖሮ የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲን አስፈቅደው ቤተ መከራውን ሊያስጉቡትን ሊያሳዩን ይገባ ነበር። ሌላውንም እንደዚህ ነው።

ሰላይንስ ምርምር የባዮሎጂ መምህር ተፈጥሮውን እንድንመረምር ወደ ጫካ ወደ ወንዝ እደወስደንም። ስለዚህ የባዮሎጂ ትምህርትና እንቁራራዮች ያላቸውን ዝምድና እናውቅም። ትምህርት ሁሉ ለፈተና የምንማር ይመስለናል። እንሸመድድና እናልፋለን በቃ ደብተሩ ከዛ በኋላ ጠላታችን ነው። ብዙ ተማሪዎችን በፈተና ያለቃየ ወይም የጣለ መምህር ጀግና። ብዙ ተማሪዎችን ያሳለፈ ደግሞ ሰነፍ ይባል ነበር።

የሃይማኖት ተጽማትስ? ሕፃናትን በማሳደግ የኢትዮጵያ እርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን እጅግ ልትመሰገን ይገባታል ፊደል ቀርጾ፤ ቀለም ፈልሰፋ፤ በብራና እና በድንጋይ ላይ ሳይቀር እየጻፈች ጥበብ ሰትውልድ ያስተላለፈች በመሆንዋ በውስጧ ተወልደው የጥበብ መቅረዝ ለሆኑት ልጆቿ ለነቅዱስ ያፊድ፤ ለእነ አባ ጊዮርጊስ እና ለእነ አቡነ ተክለሃይማኖት ምሥጋና ይገባቸውና በሕሊና ዕውቀት ድሆች እንዳንሆን አድርገውናል።

እጅግ የሚገርመው እነዚህ ሊቃውንት መጻሕፍት ጽፈው ነው ያለፉት ቅዱስ ያፊድ ድጓውን፤ ጸመ ድጓውን፤ መዋሰዕቱን ተንትኖ ለትውልድ ይተርፍ ዘንድ የዜማ ባህል አስቀርቶልናል። አባ ጊዮርጊስ ናገተ ብርሃን (ናገተ ፀሐይ)፤ አርጋኖን፤ ዕንዚራ ስብሐትን፤ ሕይወተ ማርያምን፤ ተአምናተ ቅዱሳንን፤ መስተብቁዕ ዘማርያምን፤ መስተብቁዕ መስቀልን፤ መጽሐፈ ምሥጢርን ... ጆዘተ አሥራ አንድ መጻሕፍትን መዝገበ ቃላት፤ እነ ሊቀ መዘምራን ላዕከ ማርያም ወ/ሊዮሱስ ግብረ ሕማማቱን በአማርኛ ሲተረጉሙ በሚቀጥለው ትውልድ ቤተ ክርስቲያንና ሊቃውንቷ ታርቀው ማለፋቸውን ልንረዳ ይገባል።

በዚህ ዘመን ደግሞ በመንፈሳዊው ዓለም ጉን ለጉን ሰው ሊኖርበት የተገባውን የሥጋ ጥበብ በመመራመር በመጽሐፍ በማስቀመጥ ወጣቱን ኅብረተሰብ ከሊቅ እስከ ደቂቅ ይመራመር ዘንድ ማነቃቃት ያስፈልጋል። ትውልዱን ከዓለም ጋር በእኩል ለማለለፍ ለምርምር የሚጋብዝና ወደ ተግባር ለመለወጥ የተዘጋጀ ሁኔታ ያስፈልጋል።

ትምህርት ትውልድን ያንጻል፤ ለሥራ ያነሳሳል፤ ሰው ያደርጋል፤ ስለዚህ ከሕፃናት እና ከወጣቶች ጋር እንታረቅ።

ምዕራፍ ሰባት

ከሕግ ጋር መታረቅ

ምሥጉን ነው በክፉዎች ምክር ያልሄደ፤
በኃጢአተኞች መንገድ ያልቆመ፤
በዋዘኞችም ወንበር ያልተቀመጠ፤
ነገር ግን በእግዚአብሔር ሕግ ደስ ይለዋል፤
ሕጉንም በቀንና በሌሊት ያስባል፤
እርሱም በውኃ ፈሳሾች ዳር እንደተተከለች፤
ፍሬዋን በየጊዜዋ እንደምትሰጥ፤
ቅጠልዋም እንደማይረገፍ ዛፍ ይሆናል፤
የሚሠራውም ሁሉ ይከናወንለታል።*

ይህ የመዝሙረ ዳዊት ጥቅስ ስለሕግ ሰፊ ትንታኔ ስለሚሰጥ ከሕግ ጋር መታረቅ የሚለውን ርዕስ በዚህ ጀመርነው።

ክፉዎችን በፍርድ የምትጻፍቸው ሕግ ስለሆነች ሰላምን የምታረጋግጠው ሕግ ስለሆነች ዓለም ከእውነት ሕግ ጋር እንዲታረቅ መዝሙረኛው ዳዊት በቅኔው ሌሊትና ቀን የሕግ ነገር እንደሚያሳስበው ገላፀ።

እርሱ ብፁዕ ነው የእግዚአብሔርን ሕግ የሚያሰላስል። ከዚህ አትለፍ ከዚህ አትትረፍ የምትለዋን ዓለምን በጽድቅ የምትመራዋን ሕግ የሚያስብ ብፁዕ ነው ሲል ይህ ዓይነቱ ሰው ከሕግ ጋር በመታረቁ ነው ምሥጉን ክቡር ያሰኘው።

ሕግ በሰዎች መካከል የምትለይ የጽድቅ መስመር ነች። መዝሙረኛው ዳዊት እንደውም ሕጉን ተላልፈው ግፍን ኃጢአትን የሚሠሩትን «ከማሳፀን ጀምረው የተለዩ» ይላቸዋል። እጆቻቸው ግፍን ስለተሞሉ ከሆድም ጀምረው ላቱ፤ ቁጣቸው እንደ እባብ መርዝ ነው፤ ጆሯቸው እንደ አውሬ የተደፈነ ነው ይላቸዋል። ይህ ሁሉ እርግማን ከሕግ ጋር ለተጣሉ ሰዎች ነው።

ሰለዚህ ሕግ ከጥንት ጀምሮ ሰዎችን ያስጨነቀ፣ ያፈላሰፈ፣ ሕይወታቸውን ያቃና ሲሆን፤ ሕግ ከሌለ ደግሞ ልቅነት፣ እውሬነት ዓለምን ሲያስቸግራት በየታሪኩ ምዕራፍ እናያለን። ከሕግ ጋር የታረቀ ግለሰብ፣ ማኅበረ ሰብና እና መንግሥት ሰላማቸውና ብልጽግናቸው የተረጋገጠ ነው።

ኢትዮጵያና ሕግ

ሀገራችን ኢትዮጵያ በአስተዳደር ጸጋ ከታደሉት አገሮች አንደኛዋ ነበረች። ክፉም ይሁን ደግ መሪ የሚሾምባት ሕዝቡም «አሳምረህ ግዛት ብቻ» ብሎ በጨካኝ ሲያለቅስ፣ ደጉን እምዬ ሲል ለሚወጣውም ሕግ ለመግዛት ሲያዘነብል የኖረ ሕዝብ ነው።

መቼም ይህ አጠቃላይ የዓለማችን ጉዞ በመሆኑ እኛም ከተጨባጩ እውነታ ውጭ መሆን አንችልምና አርቆ አሳቢ ወይም የቅርቡን የሚያስብ ራዕይ ያለው ወይም ዕውር ድንብሩን የሚመራ መሪ ሲፈራ ረቅብን ኖሯል። ሁለቱም በሰው ልጅ ታሪክ የሚፈራረቁ በመሆናቸው።

ከቤተሰብ አስተዳደር ጀምሮ የቀበሌው የወረዳው የአውራጃውና የክፍለ ሀገሩ አስተዳደር በበሰሉ ወይ ባልበሰሉ በእውነተኛነት ወይም በሰግብግቦች ሲተዳደር ቆይቷል።

የሕዝብ ሥልጣንና የመንግሥት ሥልጣን ተመጣጥኖ መንግሥትም ግፍ ሳያበዛ ሕዝቡም ሁካታ ሳያበዛ በሚዛን ሊኖር የሚችለው ግን ሕግ ሲኖር ነው። ሕግ ከአንድ ግለሰብ ይጀምራል፤ በሀገር ደረጃ ይሰፋል፤ በአሀጉር ደረጃ ከዚያም ዓለም አቀፍ ድንጋጌዎች አገራትን በሥርዓት እንዲኖሩ ያደርጓቸዋል።

ሰለዚህ ኢትዮጵያም ትደክይም በመሐይምነት ጨለማም ትውደቅ በሕግ የምትተዳደር አገር ነበረች፤ አሁንም ነች። በታሪክም እንደምንረዳው ከክርስቲና በፊት ኢትዮጵያ በሕገ ልቡና ትኖር እንደነበረ ይልቁንም የኖህ የልጅ ልጅ (ሣባ) እና አቢስ (ሰብታ) እግዚአብሔርን ያመልኩ ስለነበረ በሕገ እግዚአብሔር የምትመራ አገር እንደነበረች እንረዳለን።

ለዚህም ይመስላል የጥንት ግብጻዊያን ኢትዮጵያን ተኔቴር ብለው በመዝሙራቸው ቃል ሀገረ እግዚአብሔር ወይም በሕገ እግዚአብሔር የምትመራ ምድር ያሏት። (አባ ጋስፓሪኒ ጊማ የኢትዮጵያ ታሪክ ብለው በጻፉት እንዳሠራሩት ገጽ 5)

ኢትዮጵያዊው አርበኛ በዐረብኛ ነሐስ የተባለው በአማርኛ አንበሣ ማለት ነው። ሕግ ባይኖረው ኖሮ በዘመኑ ግብጾች ታላቅ ባላሉት ነበር። በወርቃማው የዴሞክራሲ ሕግ የሚተዳደሩት ግሪኮች በታላቁ የሥነ ጽሑፍ ሰው በሆሜር አማካኝነት «በኢትዮጵያ የሚኖሩ ሕዝቦች ኃያላን ውብና ክቡራን» ናቸው ሲሉ፤ በፍልስፍናቸው ሁሉን የሚንቁ ብዙዎች በኢትዮጵያ ውስጥ ምን ዓይነት ወርቃማ ሕግ አይተው ይሆን ብለን እንድንጠራጠር ያደርገናል። ሆሜር ብቻ ሳይሆን ከክርስቶስ ልደት በፊት ከ490 ዓመት ዓለም ቀደም ብሎ የነበረው ሄሮዶቶስ ይህንኑ ሐሳብ ደግፎ ጽፏል።

የታሪክ ሰዎች አሁንም እንደዘገቡት ከግብጽ ሥልጣኔ ጋር መገዳደር የቻሉ ፒአንኪን የመሳሰሉ የኢትዮጵያ ነገሥታት ግብጽን በጦርነት ሲያስጨነቁ ሕግ አልባ ነበሩ ለማለት ያዳግታል። በግብጽ ታሪክ ላይ ተመዝግቦ የሚገኘው ንጉሥ ሻባካ 25ኛውን የግብፅ ንጉሥ ኢትዮጵያዊ መሆኑን ስናይ ከዚያም ወዲህ የሻባካ የልጅ ልጆች 712 ዓመታት ከክርስቶስ ልደት በፊት ነግለዋል ሲባል የግብጽን ሥልጣኔ የተጋሩ ወይም ሕግን ያስተማሩ ነበሩ ለማለት ያስደፍራል። ስመጥሩ ኢትዮጵያዊው ንጉሥ ቲርሃካ ግብጽን መርቷል ሲባል የሚደነግጡ ካሉ የግብጾችን ታሪክ ማግለጥ ይጠበቅባቸዋል።

በጥቂቱ ከላይ የጠቀስነው ሀገራችን ኢትዮጵያ በጥንት ዘመን ሕግን ለመከተል የሞከረች አገር መሆንዋን ነው። እንዲህ ሲባል እንደዘመናዊው ሕግ የበላይ ባለሥልጣናትን ሥልጣን የሚገድብ ሕግ ሳይሆን በሕዝቦች መካከል ግፍ እንዳይኖር የሚከለክል፣ ሚዛኑም እንደየጊዜው የሚስተካከል ወይም የሚጣመም መሆኑ አይካድም።

ሕግ በሕግ አውጪው በጉ ፈቃድ ወይም ብቃት የሚሰፈር ነበር። አንዳንዴ መንግሥት ጋይል ስለአለው ድሆችን፣ ወይም ግለሰቦችን ሲወርስ፣ ሲያስር፣ ሲገድል ትክክል ተሠራ ተብሎ በሕዝቡ መታመን የጥንቱ ዕውቀት የፈጠረው በመሆኑ የሚደረጉት ግፎች ጥያቄ ውስጥ ሳይገቡ ነው።

አንዳንዴ መንግሥት ጥጋብ ሲሰማው ቋንቋ መቁረጡ፣ እጅ እና ምላሽ መጉመዱ፣ ሕዝብን አሰቅቆ ተቆጥቶ ማኖር የኑሮ ብልሃት ተደርጎ እስከአሁንም ስለሚገመት ይህ ሁሉ ችግር ሥልጣኔ ሥር እየሰደደ ሲመጣ የሚሰተካክል መሆኑን መዘንጋት አይኖርብንም።

ርዕሳችን ከሕግ ጋር መታረቅ ነውና ኢትዮጵያና ሕግ ይተዋወቁ ነበርን? የሚለውን ከላይ በታሪክ ባመሳክርነው መሠረት ወደ ዋናው ሐሳብ ከመግባታችን በፊት ስለሕግ አጭር ትንታኔ ሰጥተን ለማለፍ እንገደዳለን።

ሕግ በቁሙ ስምምነት ማለት ነው። ይህም በቃል የሚወረስ ወይም በጽሑፍ የሚቀረጽ ሆኖ እንደ ድንበር ከዚህ አትለፍ ወይም ከዚህ አትትረፍ ብሎ የሚያገለግል እና የሚዳኝ ውል ነው።

ከዚህ ቀጥሎ የሕግ ቅርጽ በጉባኤ ተሰባችን ውስጥ ምን ይመስላል ወደሚለው ጥልቅ እሳቤ እናመራለን።

ሕግ በኢትዮጵያ ነበረ። በጽሑፍ የተጻፉ በቃል የተተነተኑ ወይም የተወረሱ ሕግጋት በስፋት የታዩ ናቸው። ችሎት ያለው ጻፃነት፣ ክርክር የሚደረግበት አደባባይ አለን። ይህም ዕድሜያቸው በገፉ አዛውንት ተጀምሮ በንጉሡ ችሎት የመጨረሻ ብያኔ ይግባኝ የሌለው ፍርድ የሚሰጥበት ነው።

ከሕግ መጻሕፍት የመጀመሪያው መጽሐፍ ቅዱስ ሲሆን፣ አሥርቱ ትዕዛዛት እና ስድስቱ ቃላት ወንጌል የሕግጋት ሁሉ ቁንጮ ሆነው በሌሎች ሕግጋት ሲተነተኑ እናያለን። እንደዚሁም ጥንታዊ የሕግ መጻሕፍት ነበሩን፤ ምንም እንደዘመናዊው ሕግ በእያንዳንዱ ነገር ላይ

የሕግ ትንታኔ ለመስጠት ባይችሉም አጠቃላይ የሆኑ መንደርደሪያ ሐሳቦችን የሚሰጡ ናቸው። ከእነዚህ መካከል ዲዲስቅልያ፣ ቀሌምነጦስ፣ ቀኖና አቡሊዲስ፣ ፊውስ መንፈሳዊ እና ፍትሐ ነገሥት የመሳሰሉ ታላላቅ የሕግ መጻሕፍት ናቸው።

መጽሐፈ መነኮሳት የተባለው የገዳማዊውን ሕይወት በጥልቅ የሚተነትን እጅግ ትሁት የሚያደርገውን መጽሐፍ ስናነብ የትዕግሥትን፣ የፍትርን፣ የይቅርታንና የሰላምን ሕግጋት ሲያስተምር እናገኘዋለን።

ምንም ከላይ የተጠቀሱት መጻሕፍት ከሃይማኖት ጋር ቢያያዙም እጅግ ፍትህ የተሞሉ ድንጋጌዎች በመሆናቸው ሰው ምንም ቢለሰጥን ሕግን ከመንፈሳዊ እስተሳስብ ሲያወጣው ፈጽሞ እንደማይችል ያረጋግጡልናል። ስለዚህም ይመስላል እነዚህን ይሉኝታ፣ ፈራሐ እግዚአብሔር እና ጥልቅ ሰብአዊነት የሚያስተምሩ መጽሐፍ ያነበቡ ነገሥታት በሕሊና ሕግ ታስረው ግፍ ሳያበዙ ያለፉት።

የፍትሐ አባት እግዚአብሔር ነው። ስለዚህም ፍትሕ ፍለጋ ከጸባዖት የደረሰ እንባዎችን ሲያብስ፣ የተበዳዮችንም ጩኸት ሲያዳምጥ እናገኘዋለን። ለምሳሌ ራሔል ወደሰማይ የረጨችው እምባ ፍትሕ የሚፈልግ ነበር። የአቤል ደም፣ የኦርዮ ደም ከጸባዖት ደርሰው ፍትሕ ይዘው ተመልሰዋል። ለምሳሌ ያህል ምንም ዳዊት በእግዚአብሔር ፊት የተወደደ ቢሆንም የኤልያብ ልጅ የኬጢያዊው የኦርዮ ሚስት ቤርሳቤህን ሚስት አድርጎ ባልዋን ኦርዮንን በማስገደብ ነቢዩ ናታን ወደ ዳዊት ከእግዚአብሔር ተልኮ ሄዷል፤ ነቢዩ ናታን ዳዊትን ምን አለው?

የሕግ ጥያቄ ነበር የጠየቀው፤ በእንደ ከተማ አንዱ ባለጠጋ አንዱም ድጋ የሆኑ ሁለት ሰዎች ነበሩ። ባለጸጋውም እጅግ ብዙ በግ ነበረው። ለድጋው ግን ከገዛት አንዲት ታናሽ በግ በቀር አንዳች አልነበረውም አሳደጋትም ከልጆቿም ጋር በእርሱ ዘንድ አደገች። እንደራውም ትበላ ከዋንጫውም ትጠጣ ከብብቱም ትተኛ ነበር፤ እንደልጅም ነበረች። ወደ ባለጠጋውም እንግዳ በመጣ ጊዜ ከበገና ከላሙ ወስዶ ለዚያ ወደ እርሱ ለመጣው እንግዳ ያዘጋጅለት ዘንድ ሳሳ። የዚያንም የድጋውን ሰው በግ

ወስዶ ለዚያ ሰመጣው ሰው አዘጋጀ።» ብሎ ናታን ንግግሩን ሲጨርስ ዳዊት በዛ ሰው ላይ እጅግ ተቆጥቶ ናታንን ፡ ሕያው እግዚአብሔር ይህንን ያደረገ ሰው የሞት ልጅ ነው። ይህን አድርጓልና አላዘነምና ስለእንዲቱ አራት ይመልስ አለው።

ናታንም ዳዊትን አለው። ያ ሰው እንተ ነህ!፥ የእግዚአብሔር እውነተኛ ፍትሕ በዘመናት ውስጥ ከቃየል ጀምሮ ሲታይ የኖረ ቢሆንም በሚወደው ዳዊት ላይ እንኳን ስለእውነት መፍረዱ ፍትህ ከሁሉ በላይ መሆኑን እንረዳ ዘንድ ነው። ከዚህ ሁሉ በላይ ለዳዊት ልጅ ሰላሎምን እግዚአብሔር የሰጠው ስጦታ ታላቅነት እና የሕግን ፍጹምነት የሚያስረዳ ነው።

እግዚአብሔር ሰላሎምን እጅግ ይወደውና ምን እንድሰጥህ ትፈልጋለህ? ብሎ ይጠይቀዋል። ብልሁ ሰሎምን «በዚህ ታላቅ ሕዝብ ላይ አስተዳድር ዘንድ ከመረጥክኝ ዘንዳ እኔ መግቢያና መውጫውን የማላውቅ ታናሽ ብላቴና ስለሆንኩ በሕዝብህ ላይ በቅንና በእውነት እፈርድ ዘንድ አስተዋይ ልቡናና ጥበብን ስጠኝ አለበለዚያማ በዚህ ሕዝብ ላይ ማን ሊፈርድ ይችላል?» ብሎ የጠየቀው ጥያቄ ሕግና ጥበብ ያላቸውን ታላቅ ዝምድና የሚያስረዳ ነው።

በሰሎምን ጥያቄ እጅግ የተደሰተው እግዚአብሔር «ፍርድን ትለይ ዘንድ ለራስህ ማስተዋልን ለመገህ እንጂ ለራስህ ብዙ ዘመናትን ባለጠግነትንም የጠላቶችህንም ነፍስ ሳትለምን ይህን ነገር ለምነሃልና እነሆ እኔ እንደ ቃልህ አድርጌልሃለሁ። እነሆ ማንም የሚመስልህ ከአንተ በፊት እንደሌለ ከአንተም በኋላ እንዳይነሳ አድርጌ ጥበበኛና አስተዋይ ልቡና ሰጥቼሃለሁ። ባለጠግነትንና ክብርን ጨምረልሃለሁ።»* እያለ እግዚአብሔር ጸጋ በዲበ ጸጋ ያደለው ደገኛይቱን ሕግ በመለመኑ ብቻ ነው። ታዲያ ኢትዮጵያም በእውነትና በጥበብ የተሞሉ የሕግ መጻሕፍትን በማስፋፋት ነገሥታትዋ በተቻለ መጠን በእውነት ይፈርዱ ዘንድ ስትጥር ቆይታለች።

* ላሙ. ካል. 12-1-23

* ነገ. ቀዳ. 3-4-13

በእርግጥ በዘመናት ውስጥ ጥበብ እና እውነተኛ ፍትሕ የጉደላቸው ሥራዎች ቢፈጸሙም በአንጻራዊ መልኩ የአሕዛብነት የአረመኔነት እና የጭካኔ ሥራዎች በሕግ የተገደቡ ነበሩ። እኛ ኢትዮጵያውያን ፍትሕንና ሕግን በማክበር የታወቅን ጨዋ ሕዝቦች ነን። ሰይጣናዊ የሆነ ጭካኔም አልተጠናወተንም! የዛሬን አያድርገውና።

ከእዚህ በላይ ስለመንፈሳዊው ሕግ እና የጥበብ የእውነት ገጽታችን በጥቂቱ ያየነው በቂ ሆኖ ከዚህ በኋላ ደግሞ በሕዝባችን ውስጥ ስለነበሩት ከእግዚአብሔር የተሰጡ በሕግ ልቡና ተጠብቀው የኖሩ ሕጎች በጥቂቱ እናያለን።

በኢትዮጵያ ውስጥ ያለ ሕዝብ አካባቢውን የሚያስተዳድርበት ሕግጋት አለው። የእነዚህ ሕግጋት ተንታኞች ፈጻሚዎችና ሕግ አውጪዎች በሚገባ አሉ። ለምሳሌ ያህል የሰባት ቤት ጉራጌ ቁጫ በሚል ሕግ የበላይነት ነው የሚተዳደረው። ለዚህም የጀካ የተባለ የጥድ ዛፍ በቸሃ ውስጥ እንደ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሚያገለግል አለ። ይህ ሕግ ከግለሰብ ሥርዓት እስከ ቤተሰብ መንደርና ማኅበረሰብ ሕግ በማካተት የያዘ ነው። እንደዘመናዊው ሕግ አንድን ሰው መዝለፍ፣ መምታት፣ ማቁሰልና መግደል ወንጀል ሆኖ ያስቀጣል። ሌላው ቀርቶ አንዱ ሰው ሌላውን ሰው በዱላ ቢመታ ዱላው የጽድ ነው! ከዱላው ጫፍ ላይ ብረት አለው ወይ? ብሎ የሚጠይቅና በየደረጃው የሚዳኝ ሕግ ነው። ግለሰቦች ድንበር ለድንበር እንዳይገፋፉ አልፈው መንገዶችና የማኅበራዊ ጉዳዮች ማከናወኛ ቦታዎችን የሚዘርፉ ግለሰቦችን ሳይቀር ሕጉ ይከላከላል።

ይህንን ሕግ የሚያስፈጽሙ ዳኞች ሽማግሌዎች ብቻ ሊሆኑ፤ ከሕጉ ውጪ የሚሆነውን ግለሰብ ያለማወላወል ከማኅበረሰቡ ውጪ በማድረግ ሁሉ ሊቀጡ የሚችሉ ናቸው። ታዲያ በጉራጌ ኅብረተሰብ የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ በቃል ይወረስ እንጂ ከቀበሌ እስከ ቁጫ (የመጨረሻው ችሎት) ድረስ እንደሠንሠለት የተያያዘ ነው።

ነፍስ ያጠፋ ሰው በአስቸኳይ ተሰውሮ ሄዶ ዳኝነት ከጠየቀ ከዚያን ጊዜ በኋላ ጉዳዩ በቁጫ ወይም በሕግ ጥላ ሥር ስለሆነ የሚችሉ ቤተሰቦች

ሊያጠቁት ፈጽሞ አይችሉም። ጉዳዩ ግን ቁጫው የሚወስነውን የገንዘብ መጠን ከገብረተሰቡ ሰብስቦ እስኪከፍል ድረስ ድንጋይ ተሸክሞ «ነፍስ በእጄ ጠፍቷል» ብሎ በመለመን ካሳ ይከፍላል። ይህንን የሚያደርገው ለካሣው ተብሎ ሳይሆን ወንጀለኛው ጥፋቱን እምኖ በየሰው ደጅ እየተንከራተተ ድንጋይ በጫንቃው ተሸክሞ በሚለምንበት ጊዜ በሠራው ስህተት ጥልቅ ሐዘን ይሰማዋል። የሚያየውም ይቀጣል የሚል እምነት ስለአላቸው ነው።

ይህ ዓይነቱ ዘዴ በኦሮሞውም ጉሳ ዘንድ የተለመደ ነው። አንድ ነፍስ ገዳይ ጉማ ካለ በሕግ የበላይነት ስላመነ የሚች ቤተሰብ ሊገድሉት አይፈቀድላቸውም። እጅግ ረጋ ብሎ ላጠናው የኦሮሞ የገዳ ሥርዓት ሕግ (ሴራ) ከስገራሚ ቅን ሕግ ነው። በገዳ ሥርዓት መሠረት በየስምንት ዓመት የሚለዋወጥ አስተዳዳሪ የሚሾምበት የሕግ አባት የጦር አባት በተሰኙ የግዕዝ ሰራጃዎች የፍትሕ ባለሥልጣን የሚሰየምበት ታላቅ ሕግ ያለው ጉሳ ኦሮሞ ነው።

አንጋፋ የተባሉ የኦሮሞ ሽማግሌዎች ለሰው ሳያዳሉ ለእውነት ሲፈርዱ ለተመለከተ ሕዝባችን በሕግ ልቡና የአምላኩን ሕግ የቀረፀ መሆኑን ያስረዳል። ኦሮሞዎችም ዛፍን የፍትህ አዳራሽ አድርገው ይጻፉ ሉ። ይህ ከባድ አምልኮ ጋር የተያያዘ ሳይሆን ተፈጥሮን የማክበር ዝንባሌ ነው። ለተፈጥሮ ሳይቀር ዳኝነት ስለአላቸው በዘመናዊው አጠራር የ(Greer party) የአረንጓዴው ቡድን አባላት ይመስላሉ። ዛፍ መቆረጥ የለበትም መሬቱም መደሀየት ወይም መራቆት የለበትም የሚሉ የኦሮሞ ሽማግሌዎች በብዛት ስለአሉ። እነዚህ ከእግዚአብሔር የተማሩ የሕግ ሰዎች ሊደመጡ ሊለሙ ይገባቸዋል። በዚህም ከሕሊና ከተፈጥሮ ሕግ ጋር መታረቅ አለብን።

በእነዚህ በሁለቱ ማንበረሰብ ሕግ ኢትዮጵያዊያን በሕግ ልቡና የሚመሩ ስለመሆናቸው ከዘመናት በፊት የሕግ የበላይነትን ጠንቅቀው የተረዱ መሆናቸውን እንረዳለን።

ከዚህ በላይ ከሕግ ጋር መታረቅ በሚለው አጠቃላይ ሐሳብ ውስጥ ሕግ እግዚአብሔርን በሁለት ክፍለን ሕግ ልቡና እና የተጻፈውን ሕግ ለያይተን በየማንበረሰቡ ውስጥ የደረጀውን ሕግ ቃኝተናል።

አሁን ዘመናዊው ሕግ በሀገራችን ኢትዮጵያ አንዴት መቼ መሠረት ያዘ? ከሚለው ሐሳብ ከመድረሳችን በፊት ዓለም አቀፋዊው ሕግ ምን ይመስላል? ወደሚለው እናመራለን።

ዓለማችን አንዴ በሕግ የበላይነት ስታምን ሌላ ጊዜ ሕግን ስትጥስ ሰንበታ ለዚህ ደርሳለች። ሕግ የተራቀቀበት! ከፍተኛ ደረጃ የደረሰበት! የሥልጣኔ ምዕራፍ ከቅድመ ታሪክ በፊትና በኋላ ብዙ ቢሆንም! በሙሴ አማካኝነት ለሕዝብ እስራኤል የተሰጠው ሰማያዊው የተጻፈ ሕግ፣ ወርቃማ በተባለው ዘመን የተጻፈው የግሪክ ሕግ፣ ረጅም ዕድሜ የኖሩ እና የተተነተኑ ጥልቀት እና አጠቃላይነት ያላቸው ሕግጋት፣ የሩቅ ምሥራቅ ሃይማኖታዊ ሕግ፣ በዚህ ዓለም የሰው ልጅ ለሕግ የተገዛቸውንና የተጨነቀባቸውን ጊዜ የሚያሳዩ ናቸው።

ከዚያ ወዲህ የሮማን ነገሥታት፣ የፋርስና የባቢሎን አስተዳደርን ስናየው ጭካኔ የበዛበት እና በጦርነት የታደበም ቢሆን እንኳን ሰፋፊ የግዛትና የሥልጣኔ ሕግጋት የታየባቸው ነበሩ። በተለይ ሮማውያን ይሁዳን ለመግዛት በአራሳቸው የአስተዳደር ሠንሠለት ያሠለጠኑትን ይሁዳዊ በመሾም ለብዙ ዘመናት ሰፋፊ ግዛቶችን ሲያስገቡ መኖራቸው ከፋም ይሁን ደግ የሥነ መንግሥት አወቃቀራቸው ጠንካራና የተቀናጀ ስለመሆኑ መሆኑ ጥርጥር የለውም።

እንዲህ እየተንገዳገደች ከሕግ ውጭ በአሕዛብና በሕገወጦች ስትታመስ የከረመችው ዓለም የዛሬ ሁለት ሺህ ዓመት በተወለደው በጌታችን በመድኃኒታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ደም ከፍትህ ጋር ታረቀች። ያ... ሕግ የርህራሄ የሰላም ሕግ ነበር። በቀልን የሚያጠፋ የሚያስተሳስብ የሚያፋቅር እውነት ነበር። ለድጋዋ የፈረደላት፣ ወንበደውን በርህራሄ ነጻ ያወጣ፣ የባርነትን ሠንሠለት የሰበረ ፈውስ ነበረ።

ስለዚህም ቅዱስ ጳውሎስ ሕግን እያመሰጠረ እያራቀቀ እንዲህ ነለሁ። እንግዲህ ምን እንላለን? ሕግ ኃጢአት ነውን? አይደለም ነገር ግን በሕግ ባይሆን ኃጢአትን ባላወቅሁም ነበር፤ ሕጉ አትመኝ ባለ ምኞት ባላወቅሁም ነበርና፤* እያለ ሕግ ከፋና ደጉን የመለያ አጥር እና ጥልቅ እውቀት መሆኑን ያስረዳል።

«ሕግ መልካም እንደሆነ እውቃለሁ። ሕግ መንፈሳዊ ነው። እኔ ግን ከኃጢአት በታች ልሆን የተሻጥሁ የሥጋ ነኝ። የማደርገውን አላውቅምና የምጠላውን ያን አደርጋለሁና ዳሩ ግን የምወደውን እርሱን አሳደርግም። እንዲህ ከሆነ እኔን ኃጢአት እንዳልሠራ የሚከለክለኝ ሕግ መልካም እንደሆነ እመሰክራለሁ።»* እያለ ስለሕግ ሲተነትን ከእግዚአብሔር በተሰጠው ጸጋ በመጠቀም በመልዕክቱ አስቀምጦታል። «በውስጡ ሰውነቴ በእግዚአብሔር ሕግ ደስ ይለኛልና ነገር ግን በብልቶቼ ከእኔምሮቼ ሕግ ጋር የሚዋጋውንና በብልቶቼ ባለ በኃጢአት ሕግ የሚማርክኝን ሌላ ሕግ አያለሁ።» ይህ ግማልያል በተባለው የሕግ ሰው እግር ሥር ሕግን የተማረ ነገር ግን በክርስቶስ አዲስ ሕግ የተጠራና የተመራው ጳውሎስ የሚሰጠው የሕግ ሐሳብ ብዙ ሊቃውንትን ሲያወያይ የከረመ ነው።

ስለዚህ ከጌታችን የሰላም ሕግ አዋጅ በኋላ ከእውነተኛው ሕግ ጋር የታረቁ እነ ጳውሎስን የመሳሰሉ ተገኝተዋል። ከዚህ ከጌታ የመስቀል ሞት በኋላ የፍትሕ ብርሃን ወጋገን እየሰሩ መጥቷል። በተጻራሪም የሐሰት ዓለምም ሥራውን አላቆመም።

እነ ቅዱስ ዳዊት ጌታ ከመወለዱ በፊት ደስ የተሰኘበት ሕግ ቀንና ሌሊት ያሳስባቸው «ነገር ግን በእግዚአብሔር ሕግ ደስ ይለዋል፤ ሕጉንም በቀንና በሌሊት ያስባል» ያ ሲለማ ብቻ የነበረው እውነት ሆኖ የታየው የጽድቅ ሕግ ፍጹም ሕግ ተገኝቶ። ስለዚህ መዝሙረኛው ዳዊት «ምሕረትና እውነት ተገናኙ ጽድቅና ሰላም ተላላሙ» አለ።

* ሮሜ 7:7
* ሮሜ 7:14-16

ለመሆኑ እውነት ከምድር በቀለች ያለው መቼ እውነት ከምድር ተገኝታ ታውቃለች? ነገር ግን ጌታ በመስቀል ላይ ሆኖ ሲጠራት ፍትህ ይቅርታና ሰላም ሆኖ መጣች በሕግም ፀደቀች። የፍትሕ ወይም የሕግ መንፈሳዊነት እውነት ነው። አካል ገዝቶ የማይታይ በሕሊና ሆኖ የሚወቅስ እና የሚከስ የሚፈርድ ሕግ መንፈሳዊ ብቻ ነው።

ከላይ ሰው ሰሕግ የችሎት ቦታ ሲሰጠው ከዛፍ ሥር፤ ከአዳራሽ ሲጠራው እናያለን። በጉባኤ፤ በሸንጉ፤ በእስጥ አገባ ሲሞግተው፤ ሕግ ግን በሕሊና ችሎት ዙፋኑን ዘርግቶ በዳይን ሲቀጣ ተበዳይን ሲክስ በዚህ መንፈሳዊነቱን እናያለን። ታዲያ ሕሊና በራሱ ሊጻኝ አንዴት ይችላል? በሕሊና በኩል ዓለምን ሊጻኝ የምናየው እግዚአብሔር ነው። የግዛ ሕሊናችንን እንኳን በማየት በመፍራት ከሕግ ጋር ስንታረቅ እንገኛለን።

ጌታችን መድኃኒታችን ሊየሱስ ክርስቶስ እራሱ በዲያቢሎስ ሲፈተን በደል ወይም መተላለፍ ወይም ኃጢአት በሦስት ተከፍለው ነበር የቀረቡለት። የዚህ ዓለም ኃጢአት በሦስት ይከፈላል። እርሱም ሥልጣንን ክብርን ከመውደድ የሚመጣ ሕግን መተላለፍ ትዕቢት፤ ማንክላብኝነት እና እፍትሮተ ነዋይ (ገንዘብን ማፍቀር) ናቸው። ሕግም ገደብ የሚሰጠው ሥልጣንን፤ ትዕቢትንና ስስትን ነው። ሰውም ከሕግ ጋር ሲታረቅ ሥልጣንን በአግባቡ በመያዝ ከትዕቢት ይልቅ ትህትናን በመምረጥ ስግብግብነትን በመቃወም ነው። ሥልጣኔ ሲባልም ከሁሉ በላይ ከሕግ ጋር መታረቅ ነው። ያም ከእምላካዊው ሕግ ጋር ነው። ከዚህ በላይ የተተነተነውን የሕግ እሳቤ በሥራ ላይ ለማዋል ሀገራችን ሊትዮጵያ ከቅድመ ታሪክ ጀምሮ ስትጥር ቆይታለች፤ ከበሉይ ኪዳን ሕግ ጋር ታርቃለች። በሐዲስ ኪዳን ሕግ ጸንታለች።

ማኅበረሰብዋም አካባቢውን የሚያስተዳድርበት የተጻፈም ሆነ በቃል የተወረሰ የሕሊና ሕግ ነበረው ብለናል። ስለዚህ ከሕግ ጋር ለመታረቅ ሞክራለች። ሕግ ነፃነት ነው፤ ሰላም ነው፤ መንገድ ነው። የነፃነት ሞጋ የሚያውቅ ሕዝብ የሕግ ሚዛን አለው። ሥልጣን ሕዝብ ለአንደበቱ ልጓም። በእጁም የሕግ ካቲና ስላለ የፈቀደውን ሊያደርግ አይችልም።

ሕግን መለማመድ ማለት ነፃነትን መለማመድ ማለት ነው። ቅዱስ ጳውሎስ ከማሳያል እግር ሥር ተጭቶ ብሎ የተማረው የሕግ ነፃነትን ነው። ያ ብርሃን በወሰነው ስለነበር ጌታ በሌላ የመብረት ፍንካፍ ሕግ ሲጠራው ዓይኑ ላይ የነበረው ቅርፊት ተገራፈ። ስለዚህ ሕግ መልካም ነው አለ።

ይኸው ነው ሥልጣኔ። ብዙዎቻችን መሠልጠን ብረትን በሌላ ብረት ሰፍቶ መኪና መሥራት ብቻ ሊመስለን ይችላል ይህ በአንድ መያ መመረቅ ነው። ሥልጣኔ ግን የሰዎችን ሰውነት ተረድቶ የሕሊና አጥራቸውን አስመዝሰል ነው። ከዚህ አልፎ ተርፎ ተደጋግፎ መኖር ነው። ከአንስሳ ሰይፍ ሰው ያደረገ። በተለይ ኢትዮጵያውያን የመቻቻል ሕግ አለን፤ የዕድር፤ የዕቅድ፤ የሰንበት፤ የቤተሰብ ሸንጎ ማጠራጠጥ መረዳጃዎች አሉን።

ዘመናዊው ሕግን በኢትዮጵያ ስንመለከት በ1945 ዓ.ም ግርማዊ ተዳማዊ ኃ/ሥላሴ ዓለም አቀፋዊውን ሕግ እና የሀገሪቱን የተጻፉ የየጉሳው የባላባቱን የተወረሰ ሕግ በማጥፋት ሕዝብ የሚመርጣቸው የፓርላማ አባላት የሚወክሉበት ምክር ቤት ለመመሥረት ችለው ነበር። ይህም ሕግን ለተለማመደቸው ኢትዮጵያ ተላል ነበር።

ይህም በሌላው ዓለም እያቀጠቀጠ የመጣውን የሥልጣን ከፍፍል ሥርዓት ለማስያዝ ንጉሡ ቀስ በቀስ ከፍጹማዊው የበወድ አስተዳደር ለመውጣት ዳዲ የጀመሩበት ጊዜ ነበር። ምን ማለት ነው? ቀደም ብለን እንደጠቀስነው ከሦስቱ የኃጢአት ሥርዓት መካከል ሥልጣን በአገጣቡ ካልተያዘ በሕግ ካልታረቀ ወደ መጠፋፋት ስለሚወሰድ ይህንን አጋንንታዊ ፈቃድ ቅዱስ ለማድረግ ዓለም የተጠቀመችበትን ፈሊጥ መመልከት ያስፈልጋል።

የዘመናዊው ሕግ ቅርጽ መያዝ የጀመረው በእነ ዓፄ ቴዎድሮስ፤ ዓፄ ዮሐንስ ዘመነ መንግሥት ሲሆን፤ ለሀገር ውስጥና በተለይም የቤተ መንግሥቱን ማዕረግ ለማደላደል በሥርዓትም ለማስተዳደር የተሞከረበት ጊዜ ነበር። በተለይ በዓፄ ምኒልክ ዘመነ መንግሥት በ1900 ዓ.ም. ሚኒስትሮች ሲሾሙ ሕግም በመጠኑ የተሰጣቸው ይመስላል።

«አሁንም በዚህ ባስያገዟችሁ ሥራ ሳትጣሉ ሳትመቀዩና እንትልፍ ሳትወዱ! መጠጥ ሲታበቡ! ገንዘብ ጠልታችሁ በእውነት መንግሥታችንን የምትረዱ ሁኑ» ብለው ዓፄ ምኒልክ የጽሑፍ መልዕክት ስለአዳኝ ስለተለያዩ ጉዳዮችም ሕግ አውጥተው ነበር። ከሕግ አልፎ ሕግ መንግሥት በተላካ ሁኔታ የተቀረበው ግን በአጥፂ በንጉሡ ነገሥቱ የዐደተው ሐምሌ 9 ቀን 1923 ዓ.ም. ነበር። ግርማዊ ተዳማዊ ኃ/ሥላሴ በዚህ ዕለት ስለሕግ ታላቅ ነገር ተናገረዋል።

«ሕግ ለሰው ሁሉ የበለጠ የሚጠቅም መሆኑን ማንም አይስተውም! መከበርም መጠቀምም የሚገኙት በሕግ መስተካከል የተነሣ ነው። መዋረድም፤ መተዳትም የሚመጡት ከሕግ መንገድ የተነሣ ነው። ግፍና በደልም የሚበዙት ሕግ ባለመቆሙ ነው» ብለው ነበር። ይህ ሕግ መንግሥት ሲመሠረት ቀደም ብሎ ከመሣፍንት ወገን ሥልጣን በዘር ይተላለፍላቸው የነበሩትን እና በዘመናዊ አስተዳደር የተካኑትን አንድ ላይ በማዋቀር የተከናወነ ሥራ ነው።

ከንጉሡ ማስታወሻ እንዳገኘው «በኢትዮጵያ ከተዳማዊ ምኒልክ ጀምሮ ሦስት ሺ ዘመን ያህል የተለመደው አገዛዝ ንጉሡ ነገሥቱ ብቻ በሥልጣኑ እያገዙ እንጂ ምክር ቤት አቀም በሕግ መንግሥት የሚያስተዳድር ንጉሥ አልነበረም፤ የተለያዩ ወዳጆችን የሆኑ አንዳንድ ሰዎች ነገሩ ስላልገባቸው እንዴት በገዛ እጆቻቸው የመንግሥትዎን ሥልጣን ለሕዝብ ይለቃሉ» ብለው ያማክሩኝ ነበር ብለው እንደጻፉት ንጉሡ ያሰኘውን በሚፈጽምበት የፍጹማዊ አስተዳደር ዘመን ለአገር ዕድገት ሊሉ ምክር ቤት ማቋቋማቸው የሚያስመለከጥናቸው ሲሆን፤ ከሁሉ በፊት ሕግ መንግሥቱን ለማርቀት ከመኳንንቱ እና ከሚኒስትሮቹ ስለተውጣጠው የሕግ እርቃቷ ቡድን ከንጉሡ ማስታወሻ ያገኘው ሐሳብ እንዲህ ይላል። «ሕግ መንግሥት ለማቋቋም ቆረጥን። ስለዚህ የልዩ ልዩ አገሮችን ሕግ መንግሥት መርምረን የውጭ አገር ልምድና ትምህርት ያላቸውን ከሀገሩም ውስጥ የእውራጃውን ልማድና የቀድሞውን ታሪክ የሚያውቁ ሰዎች መርጠን ከዚህ ከውጭ አገሮች ሕግ መንግሥት ለኢትዮጵያ ሕዝብ የሚሰማግው ተመርጦ እየተዋጣ እንዲቀርብልን እዘነን» ይሉና ለዚህ

ሥራም ከመሣፍንቱ ወገን ራስ ካሣ ኃይሉ፤ ራስ ኃይሉ ተከላሃይማኖት፤ ራስ ሥዩም መንገዝ፤ ራስ ጉግሣ አርአያ እና ራስ እምሩ ኃይለ ሥላሴ፤ ከሚኒስትሮች (ከዘመናዊዎቹ) የጦር ሚኒስትሩ ፊታውራሪ ብሩ ወልደ ገብርኤል፤ የአገር ግዛት ሚኒስትሩ ቢትወደድ ወልደ ጻድቅ ጉሹ፤ የውጭ ጉዳይ ሚኒስትሩ በላቲን ጌታ ገሩይ ወልደ ሥላሴ፤ የጽሕፈት ሚኒስትሩ ፀሐፊ ትዕዛዝ ወልደ መስቀል ታሪክ። ከመኪንንቱ ወገን ደጃዝማች ይዝቡ በሀብቱ እና በጅርንድ ተክለ ሐዋርያት በአንድነት ሆነው እንዲመክሩ ተሰ የሙ።

ይህ ቡድን በሁለት የተከፈለ ነው። ይኸውም ሥልጣን ከልጅ ልጅ ሲተላለፍለት የነበረ ችሎታ ኖረውም አልኖረውም ሕዝብን ያስተዳድር ዘንድ ሁልጊዜ መብት ያለው አካል ነበረ። ልብ እንድንል የሚገባው ይህ ክፍል ከየብሔረሰቡ ተወካዎች ከየአካባቢው ልምድ ሕግ የሚቀርፁ እና የውጪ አገሩን ዕውቀት ገብይተው ሕገ መንግሥትን እንብበውና ተረድተው ለሀገሪቱ የሚጠቅመውን ያዘጋጁ አካላትን የተጨመቀ የተጣራ ሕግ የሚያጣራና ለንጉሡ የመጨረሻ ፊርማ የሚያቀርብ ነበር።

ይህ ከመሣፍንቱ እና ከሚኒስትሮቹ የተወጣጣው አካል ግን አንድ ችግር አጋጠመው። ይኸውም የመኪንንቱ ወገን ሥልጣን በችሎታ ሳይሆን በዘር መተላለፍ አለበት የሚል ሲሆን ዘመናዊው ክፍል ግን የለም ሥልጣን እና ማንኛውም ጥቅም በዘር የሚተላለፍ ከሆነ ተራው ሕዝብ እንዴት አገር አለኝ ማለት ይችላል። ሁሉ በችሎታው ሕዝብን ማገልገል ስለሚኖርበት ሥልጣን በዘር ሳይሆን በችሎታ መሆን አለበት በማለት ርጋለት ወገን ተከፈለ።

በዚህ ጊዜ ከመሣፍንቱ ወገን በብልህነታቸው በችሎታቸው ዘወትር ከኢትዮጵያ ሕዝብ ሕሊና የማይረሱት ራስ እምሩ ኃ/ሥላሴ ወደ ዘመናዊው አስተሳሰብ በማድላታቸው ከዚህ ሁሉ በላይ ንጉሡ አራሳቸውም የሚኒስትሮቹን ሐሳብ በመደገፋቸው ከዘር ወደ ዘር ሲንከባለል የመጣው ሥልጣን በሕገ መንግሥት ለሕዝብ ተሰጠ።

በዚህ ሕገ መንግሥት ላይ ሥልጣን ለሕዝብ የመስጠት ሀሁ የተ ጀመረ መሆኑን ማየት ይቻላል። ለምሳሌ ቁጥር 1 ላይ «ንጉሡ ነገሥቱ ባለሙሉ ሥልጣን ነው። ገዢነቱ ግን በሕግ አወሳሰን ነው» ይላል። ይህ ማለት ንጉሡ ምንም ገዥ ቢሆን ሥልጣኑ ግን በሕግ የተወሰነ ነው የሚል ሲሆን፤ የሕግ መወሰኛው እና የሕግ መምሪያው አባላት ከሕዝብ መካከል ይመረጣሉ ይላል። ሁለተኛው ክፍል እና አራተኛው ክፍል ላይ ደግሞ ለየዘርዘር ጉዳዮች ምክር ቤቱ እየመረመረ በድምጽ ብልጫ ይወስናል ይላል።

ይህን ሁሉ የዴሞክራሲ ሀሁ ኢትዮጵያ 1923 ዓ.ም. ጀምሮ ነበር። ሀገሪቱ በነጻ ገበያ ደንብ የምትተዳደር ሆና ለአገር ውስጥ ነጋዴዎችና ለውጭ ባለሀብቶች በርዋን የከፈተችበት የኢኮኖሚውም ዕድገት አዝጋሚም እንኳ ቢሆን የተጀመረበት ጊዜ ነበር። ይህንን ሁሉ ማገባራዊ እና የመዋዕለ ነዋይ ዘርፍ ለማስተናገድ በየዘርፉ ሕግ የሚያስፈልጋት ኢትዮጵያ በ1923 ዓ.ም. ቀድሞ እንደነቃችው ቀጥላ ቢሆን ዛሬ የአፍሪካ ምሳሌ እናትና ብርሃን ሆና በታየች ነበር።

የመጀመሪያው የአፍሪካ መሪዎች ከቅኝ ግዛት በኋላ እነ ንኡሩሁማ፤ ናስር፤ ሴንጉር፤ ሁፋቱ ቢጊበይ ሴኩቱር፤ ኩኒያታ፤ ኔሬሬ፤ ባንዳ በአብነት ከፍ አድርገው የሚያይዋት ኢትዮጵያ የአራስዋ ባሕላዊም ሆነ ሃይማኖታዊ ሕግም ቢኖራት ዓለም አቀፍ ሕግም ሳትገቅ የሚጠቅመውን በመውሰድዋ ፓርላማ ያላት በመልካም ዕድገት ውስጥ የነበረች አገር ነበረች።

በ1923 ዓ.ም. የተረቀቀው ሕገ መንግሥት ፍጹም ነው ማለት ፈጽሞ አይቻልም። ግን የትኛውም ሕገ መንግሥት ከጊዜ ብዛት በእርጋታ እየተስተካከለ ነው የሚሄደው። ስለዚህ ነው የአሜሪካ ሕገ መንግሥት 27 እንቀጽ በ200 ዓመት ውስጥ የተስተካከለው መሠረቱ ግን በዚህ ሁሉ ዘመን ያው ነው።

ከ1967 ዓ.ም. ወዲህ ግን የኢትዮጵያ የሕግ ሁኔታ እጅግ ሕገወጥ ሆና ተገኝቷል። እጅግ ስሜታዊ በሆኑ አዋጆች ሕዝብ ሳይመክርበት

ምሁራን ሳይተቸበት በጥቂት ግለሰቦች የአገራችን ሕግ ከመሠረቱ ተነቃቅሎ መውደቅ ጀመረ።

ለሦስት ሺህ ዓመት የዳበረው ባሕላዊ ሃይማኖታዊ ሕግ እንደማሸፊያ እንደገላ ቀርነት ተቆጠረ። ግን ታላላቅ የአፍሪካ መሪዎች ሁሉን ያዩት እነ ንክሱማ «የእኔ ፍልስፍና አዲሲቷን አፍሪካን መገንባት ነው። እራስዋን የቻለች ፈጽሞ ነጻ የሆነች የተከበረች አፍሪካ ለመገንባት ዘመናዊውን ጥበብ እና ሳይንስ ከአፍሪካ ባሕላዊ ሕግ ጋር በማዛመድ ደረጃ በደረጃ በራስዋ ማገነት የምትችሉትን አንድ አፍሪካ መመሥረት ነው» ብለው ተናግረው ነበር።

እርግጥ ነው ፍጹማዊው የነገሥታት ዘመን ከሕዝብ በተመረጡ እና ጊዜያቸውን ጠብቀው በሚወርዱ መሪዎች መለወጥ ነበረባቸው። ግን ዶክተር መኩንን ቢሻው በተማሪዎች እንቅስቃሴ ውስጥ ያስገነዝቡት እንደነበረው አብዮት በተባለው የተረገመ አልቂት ሳይሆን ጥገናዊ ለውጥ በማካሄድ ነበር። ከሕግ ውጪ በድሃ የኢትዮጵያ ምሁራን ሹማምንቶችን በአንዲት ሌሊት በመጨፍጨፍ መሆን አልነበረበትም። ከሕግ ውጪ የድጋዋን ሴት ትርፍ ሴት ሳይቀር በመውረስ አልነበረም።

ከፍተኛ የመዋዕለ ነዋይ ግሥጋሴ ለማሳየት ያቆቀበቸው ኢትዮጵያ ባለሀብቶችን ከወረሰች በኋላ ከሁሉ በላይ የሕዝቡ የመሥራት መንፈስ፣ ሀብት የማግኘት፣ የመበልጸግ መንፈስ በኮሚኒስታዊው ሥርዓተ ማኅበር ተሸመደመደ።

«Communism was a great system for making people equally poor. Infact, there was no better system in the world for that than communism.» «ኮሚኒዝም ሁሉን በአንድነት ድጋ የሚያደርግ ታላቅ ሥርዓተ ማኅበር ነው» እንዳለ ቶማስ ኤል ፍሪድማን የተባለ ፀሐፊ ከሌሎች በቀዳው ሐሳብ በአግባቡ ሊስተካከል የሚገባውን የመሬት ይዞታ ተመርኩዞ ሀብታም በዓይኖችን አንይ የሚል ሥርዓተ ማኅበር በመፈጠሩ ሀገራችን ያልታሰበ አዘቅት ውስጥ ተወረወረች።»

የኢትዮጵያ ለውጥ ግብታዊ ከመሆኑ የተነሣ አሸባሪ በአንድ ሀገር ከሚያጠፋው የበለጠ የለው ሕይወት የንብረት ውድመት ስደትና ለቆቃ አበከትለብን አልፏል። ከዚህ ይልቅ ሁሉ በጥናት እና በእርጋታ ቢከናወን በአንድ ጀግኖች የውጪ ግንኙነታችን የሀገር ውስጥ ባለሀብቶች ሁኔታ ባይጨላልም ለዛሬ ባልበቃ ነበር።

ይህ ሁሉ ሥርዓተ አልበኝነት ያመጣው ውድቀት ነው። ኢትዮጵያ ለማደግ በሕግ መተዳደር አለባት። ይህ ሕግ ደግሞ የመላውን ሕዝብ ድጋፍ ማግኘት አለበት። በእያንዳንዱ ጉዳይ ላይ ሕዝቡ በተወካዮቹ ለማካይነት ድምፁን መስጠት አለበት።

ከ1967 ዓ.ም. በፊት በዓለም አቀፍ ደረጃ የተመዘገቡት የኢትዮጵያ የፖለቲካ ስደተኞች ሁለት ብቻ መሆናቸውን ማስረጃዎች ይጠቁማሉ። ይህም ምሁራን በአገራቸው የሥራ ነፃነት እንደነበራቸው የሚጠቁም ሲሆን፤ ሕዝቦችም አገራቸውን ለቀው የሚሰደዱበት ጦርነትን የመሳሰሉ ችግሮች በኢትዮጵያ የለም ባይባል ለስደት የሚዳርግ አልነበረም።

በተለይ ምሁራን በአገራቸው ፖለቲካዊ፣ ማኅበራዊ እንዲሁም ኢኮኖሚያዊ እንቅስቃሴ ውስጥ እንደልባቸው ምሁራዊ ወይም ሞያዊ እንቅስቃሴ ለማድረግ ዕቀባ መሠናክል ሲያጋጥማቸው ሊሠሩበት ወደሚችሉበት አገር መሰደድ ይጀምራሉ። ባለፉት 30 ዓመታት በአገራችን ያጋጠመው ችግር እጅግ በውድ ዋጋ የሠለጠኑ ምሁራን አገር ጥለው ነፍሳቸውን ለማትረፍ በመሰደዳቸው ነው።

በየቦታው የጥይት እራት የሆኑ የዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች መምህራን በየዘርፉ ያሉ ምሁራን ሥቃይ በማይመጥናቸው አለቃ መመራት እና የመሳሰሉት የኢትዮጵያን የተማሪ ኃይል ሽባ አድርጎ የእውቀትና የሥልጣኔ በሩ ተከርቶም ይገኛል።

ሰፊው ሐሳብ የሥልጣኔ አቅጣጫ በምሁራኑ አቅጣጫ ካልያዘ አደጋዎች በምሁራኑ ካልተተቸባቸው አደጋ ሆነው መቅረታቸው አያጠራጥርም። ታዲያ ይህንን ሁሉ መዘበራረቅ ያተረፍነው ሕግን እና መሠረቱን ነቃቅለን በማጥፋታችን ነው። ዘመናችን እጅግ በከፍተኛ

ፍጥነት እየሠለጠነ ስለሆነ እኛም ከዓለም ሕዝብ ጋር በመልካሙ ሕግ መስማማት ይኖርብናል። ከሕግ ጋር እንታረቅ።

ሥልጣኔ የሚረጋገጠው በግለሰቦች መብት ነው። የአንድ ሰው መብት በሕግ ከተከበረ የማገባበረሰቡ ሁሉ ነፃነት እውነት ይሆናል። ይህ የግለሰብ ነፃነት ሕግ ደግሞ በሁለት ይከፈላል። አንደኛ እርስ በእርስ የምናደርገው መብትን የማክበር መንገድ ነው። የአንድ ሰው ቤቱ ቤተ መንግሥቱ ነው። አጥሩን መነቅነቅ፣ አልፎ ተርፎ ካለ ፍርድ ቤት ትዕዛዝ ግለሰቡ ቤት መግባት በሕግ ያስቀጣል፤ ግለሰቡ ካልተስማማ ወይም በወዳጅነት በዝምድና ካልሆነ በቀር።

ሌላውን ሰው መሳደብ እና አልፎ ተርፎ መምታት የለብዓዊ መብትን ስለሚጸረር ወንጀል ነው። ከዚህ አንፃሩ አንድን ግለሰብ በተከለ ቁመናው፣ በቀለሙ፣ በእካል ጉዳተኝነቱ፣ በፆታው፣ በጾገሩ፣ በአፍንጫውና በትውልዱ ምክንያት መሳደብ ወንጀል ስለሆነ ከሕግ ጋር እንታረቅ ሲባል ከዚህ ሁሉ ጋር ነው። በብዙ ቀልደኞች (ኮሜዲያን) የሚዘወተርው አፍን አኮላትፎ መቀለድ የሕግ ድንበርን ማለፍ ነው። ከፍ ሲልም ለዳኝነት ወይም ለመሳሰሉት ጉዳዮች ምልጃ መቀበል፣ ፍትህን ማዛባት፣ ሕዝብን መካድ ስለሆነ ይህም እርቅ የሚፈልግ ጉዳይ ነው።

ዓባይ ዳኛ የአንዱን ፍርድ ለአንዱ ሸጉብ በማለዋወጥ መቀለድ ፈጽሞ መቅረት ያለበት ጉዳይ ነው። አንድ ጉቦኛ ዳኛ በዳኝነት የሚመሩት ችሎት ከመጀመሩ በፊት በጠዋት ባለጉዳይ መጥቶ ጉብ ብር ይሰጣቸዋል ለእኔ ይፍረዱልኝ ብሎ። ወደ አረፋዱ ላይ ደግሞ ባለጋራው ይመጣ እና በቅሎ ይሰጣል። ፍርዱ ሲታይ ዳኛው በቅሎ ለሰጣቸው ይፈርዳሉ። ታዲያ በጠዋት የመጣው «ምነው በጠዋት ብር ብዬ መጥቼ» ብሎ በቅኔ ብር ምነው ጉብ ሰጥቼዎት ቢላቸው እላቸውም ምነው እርሱ (ባለጋራህ) መጭ ብሎ ቀድሞህ በማለት አሳበው፣ ባለጋራህ በቅሎ ሰጥቶ ቀደመህ አሉት ይባላል። ታዲያ ሕዝባችን ከድሮ ጀምሮ በዓባይ ዳኛ ሲገፈፍ በመኖሩ ከሕግ ጋር መታረቅ ፈጽሞ ይኖርብናል። ጉብ ተቀባዩ ብቻ ሳይሆን ጉብ ሰጭውም ለዚህ ተወቃሽ ነው።

አንድ ጊዜ አንዲት ባለሙያ በአዲስ አበባ አካባቢ ለሚተከሉ ፋብሪካዎች አስፈላጊ የቅድመ ጥንቃቄ እና ደረጃቸውን በመገምገም የመወሰን ሥራ ትሠራ ነበርና ፋብሪካ የሚተከሉ ባለሀብቶችን ድርጅት ስትገመግም በተዘዋዋሪ መንገድ ጉብ እንስጥሽ እያሉ እንዳባበልዋት እና ድርጅቱ ግን የሚገባውን ሁሉ አሟልቶ በማግኘትዋ መሥፈርቱን አሟልቷል ብላ ስታስተላልፈው ዓይተውና ጉብ ሳይሰጡት በመፍቀዷ ተደንቀው እንደነበር አጫውታኛለች።

አንድ ሠራተኛ ዳኛ እውነተኛ ሥራ መሥራት ግዴታውና የተቀጠረበት ኃላፊነቱ ሆኖ ሳለ ካለአግባብ የመማለጃ ቁላቁስና ገንዘብ መስጠት መዘዙ ለልጅ ልጅ የሚተርፍ አደገኛ መሆኑን መረዳት ስለብን። ይህ ጉብ ከገንዘብም አልፎ ሥራ ፈላጊ ሴት ወጣቶችንም አስቸግሮ ይገኛል። ሥራ ለመቀጠር ከባለሥልጣኖች ጋር ይወሰዳሉ ዘንድ ስለሚጠየቁ ብዙዎች ሲያለቅሱ በዕድሜአችን ለምተናል።

እግዚአብሔር አባይ ሚዛንን እጅግ ይፀዩናል። ከትንሿ ንግድ ጀምሮ በና እና ጥራጥሬ የሚሰፈርባቸው ጣሳዎች ሳይቀሩ ከኋላቸው ወደ ውስጥ ተቀጥቅጠው ሚዛን እንዲሠርቁ መደረጉ በሕግ ላይ ማመጽ ስለሆነ ሊስተካከል ሊታረም ይገባዋል። አስመስሎ የመሥራት (Copy right) ሕግ አለመከበር ፈጠራን ያጠፋ፣ ሥራን ያዳከመ፣ ዕድገታችንን ያቀጨጨ ሕገወጥነት ነው። የሰውን የአእምሮ ውጤት መዝረፍ ከባድ ወንጀል ስለሆነ ሊታረቅ ይገባዋል። የዘመናችን ታላቁ ንግድ ሕሊና ነው። የኪነ ጥበብ፣ የሳይንስ ፈጠራዎች ሁሉ ቢከበሩ ባይዘረፉ ሁላችንም እንጠቀማለን። ሥርዓት የሌላቸው ንግዶች የድህነት መሠረቶች ናቸውና።

ከላይ የጠቀስናቸው የመንግሥት ሕግ አስከባሪነትን የሚጠይቁ ቢሆኑም በአብዛኛው ኅብረተሰቡ እርስ በእርስ ሥርዓት በማክበር በታማኝነት የሚያከብራቸውና የሚያስከብራቸው ደንቦች ናቸው። እኛ ጥቃቅን የምንላቸው ሥነ ምግባሮች የሕሊና ሕግን የሚጠይቁ፣ አንድን ሕዝብ ሥልጡን የሚያሰኙ ዋናና መሠረታዊ ቁም ነገሮች መሆናቸውን መዘንጋት የለብንም። ለምሳሌ ቀድመን ከፍተኛ የገባነውን በር ከኋላችን

እየተከተለ ሳለው ሰው ሳይዘጉ ከፍቶ መጠበቅ፤ በር የተከፈተለትም ሰው አመሰግናለሁ ብሎ አክብሮቱን መግለጽ ሌላው ቀርቶ ሰው ላይ አለማግጠስ፤ በየቦታው አለመታፋት፤ እጣቢ በራችን ላይ አለመድፋት፤ የሰውን ግቢ አጥሮ አለመነቅነቅ፤ አለማመጽ፤ ድንበር አለመግፋት፤ የሕዝብ መተላለፊያ መንገዶችን አጥር እያሰፉ አለመዝጋት፤ የዕድር፤ የዕቁብ፤ የቤተ ክርስቲያን ገንዘብ አለመስረቅ፤ ይህ ሁሉ በሕሊና ሕግ በጨዋነት የሚከናወን በሳልነትና ሥልጡንነት ነው።

ስለዚህ ነው ከሕግ ጋር እንታረቅ ሲባል ዘወትር መንግሥት ብቻ ሳይሆን እያንዳንዳችንም ከፍትሕ ጋር በእውነት መታረቅ የሚኖርብን።

በሚያስደንቅ ሁኔታ ከላይ የተዘረዘሩ ባሕርያት ከንግድ ጋር ይያያዛሉ። ማንኛውም ቱሪስት በሠለጠነ ሕዝብ መካከል ሲጓዝ ሙሉ ነፃነት ይሰማዋል። ግን በሩን ከፍቶ በላይ ላይ የሚዘጋበትን ታክሲ ነጂው ሳይቀር በር ከፍቶ አክብሮ እንደምን አደርክ እና እንኳን ደህና መጣህ ካለው፤ በየመንገዱ የሚተፋ፤ የሚፀዳፋ ኅብረተሰብ ውስጥ ማንኛውም ጉብኝ ነፃነት ሊሰማውና ገንዘቡንም ሊመነዝር ፈጽሞ አይችልም።

ማንኛውም ባለሀብት በዚህ ዘመን የሠለጠነ ተራማጅ ኅብረተሰብ ቀልጣፋ እና ሥርዓት ያለው ሕዝብ ይፈልጋል። ለነፍሱ ዋስትና ለንብረቱ እና ለንግዱ ፀጥታ ካላገኘ ማን ምኝ አለ ለአሞራ ገንዘቡን የሚረጭ።

የሆቴል አስተናጋጆች ሳይቀሩ ለአዲሱ የንግድ ዓለም የተሰማማ መስተንግዶ ይዘው ካልተገኙ ለንግድ ሕግ ካልተገዙ በተከሰተረ ፊት ማመናጨትና ወይ ከልክ በላይ መቅለስለስ እንዳይኖር በየመስኩ ሥልጠና ያስፈልጋል። እንዲህ ሲሆን ለዕድገት ለሥልጣኔ የተዘጋጀ ሕዝብ ዘወትር የውጭ ባለሀብትም ሆነ የአገር ውስጥ ቱጃርን ይማርካል፤ ይጠራል፤ ቀስ በቀስም ሳናስበው መዋዕለ ነዋያችን እየዳበረ ይሄዳል።

በተለያዩ መቶ ያለን ሁሉ ከሥራ ገበታችን ሰዓትም ሆነ ገንዘብ ካለመስረቅ ጉቦ ካለመብላት ሕግ ጋር መታረቅ ይኖርብናል።

ማንኛውም ዜጋ በአካባቢው ወንጀል ሲሠራ ምን ቸገረኝ ብሎ ማለፍ የለበትም። ለዎች ሲደባደቡ ዝም ማለት አይገባም፤ ሲዘረፉ በእኔ ካልደረሰ ምን አገባኝ አይባልም። እካባቢያችን የሕገወጦች መኖሪያ፤ የጋንግ ስታሮች መፍለቂያ ሲሆን፤ የእኔ ልጅ ካልተደፈረች ምን አገባኝ፤ የእኔ ቤት ካልተሰበረ ምን ቸገረኝ ብሎ ሕግን አለማስከበር ወንጀል ነው።

በኢትዮጵያ ደካማ አይጠቃም፤ ሴት አትደፈርም፤ ሕፃን አይጉሳቀልም የውጭ አገር እንግዶቻችን አይዘረፉም ብሎ በጠንካራ የሕሊና ሕግ ሥነ ሥርዓት መታነጽ ያስፈልጋል። ከዚህ በላይ ከሞላ ጉደል ያስፈርነው ግለሰቦች አክብረው የሚያስከብሩት የሕሊና ሕግ ሲሆን፤ ይህ ሥርዓት ከያዘ ወደ ቀጣዩ የዲሞክራሲ ሕግ እናመራለን።

በዓለማችን ላይ የተለያዩ የኅብረተሰብ አስተዳደር ፍልስፍናዎች ቢኖሩም ጉላ ብለው የሚታዩት ግን የኮሚኒዝም ሥርዓተ ማኅበር እና የካፒታሊዝሙ ሥርዓተ ማኅበር ናቸው።

ማርክስ የተባለው ፈላስፋ (Communism ethical relativism) በተሰኘው ፍልስፍናው በሥርዓተ ሃይማኖት የተዋቀረ ወይም የሃይማኖት ሥርዓት ያለው ሥነ መንግሥት ስህተት ነው በሚለው አቀራረብ፤ የሥነ ምግባር ሕግ ሳይሆን የማይለወጥ የተፈጥሮ ሕግን በማበልፀግ የጋይልን፤ የነውጠኝነትን፤ ግድያንና ውሸትን በሕጋዊ አካሄድ መፍታት ነው፤ ሐቄ በማለት ሕግን እና የተፈጥሮ ዝግመታዊ ለውጥን አካምዶ እናያለን። ይህ በቀላላ ታሪካዊ ትንታኔ መሠረት የለው ልጅ የመዋዕለ ነዋይ ግሥጋሴ ጋይል (Economic forces) በ(dialectical process) በዝግመታዊ ለውጥ ኅብረተሰቡ ወደፊት እየገፋ ከፊውዳሊዝም ወደ ካፒታሊዝም ከዚያም ወደኮሚኒዝም ያድጋል፤ ይህም የመጨረሻው ሥርዓተ አልባ ሥርዓተ ማኅበር ነው በሚለው ንድፈ ሐሳብ ላይ የተመሠረተ ሲሆን፤ (Traditional Capitalism) ካፒታሊዝም የተባለው ሥርዓተ ማኅበር ደግሞ ሀብትን ብልጽግናን ካለገደብ የሚያበረታታ በኅብረትም ሆነ በግለሰብ ደረጃ እስከተፈለገበት ደረጃ ድረስ በሀብት፤ መጉልበትን የሚፈቅድ ሥርዓተ ማኅበር ሲሆን፤ እነዚህ ሁለቱም ሥርዓተ ማኅበራት የራሳቸው ጠንካራና ደካማ የሕግ አካሄድ አላቸው።

ማርክሲዝም ቁሳዊ የታሪክ ትንታኔው የፈላስፎች ቀመር ሆኖ ምንም በአንዳንድ ታሪካዊ ለውጦች ላይ እውነት የሚመስሉ ሁኔታዎች ቢታዩም ሀልዎተ እግዚአብሔርን የምራልና የሥነ ሥርዓትን ክብር እና እውነት ያቃላል በመሆኑ ሰባ ዓመት ሳይሞላው ወደፊት ይደረስበታል ከተ ባለው ሥርዓተ ማኅበር ኮሚኒዝም ሳይደርስ ተልከስከሶ ቀርቷል። ይህም የማርክሲዝን ቀመር ከግል ምኞትና ፍልስፍና አንዳይዘል አድርጎታል።

እንዲህ ሲባል የመደብ ልዩነትን ለማጥፋት የሚጥረው ማርክሲዝም ከንቱ የከንቱ ከንቱ ነው ማለት ሳይሆን በ(Collective enterprise) በጋርዮሽ ሥልጣኔ (ሥራ) ላይ መልካም ትንታኔን የሰጠ መሆኑ አይካድም (individual enterprise) የግል ጥቅምን ብልጽግናን በመካዱ ከተፈጥሮ ሕግ ውጪ ሆኖ ግን እናገኘዋለን።

ካፒታሊዝም በአንጻሩ የጋርዮሽ ጥቅምን ሥልጣኔን ከዶ ግለሰቦችን ብቻ ስለሚያበልጽግ ሁለቱም ሥርዓተ ማኅበራት የየራሳቸው ደካማ ጉን አላቸው። ስለዚህ የምዕራቡ ዓለም ለካፒታሊዝም ጥቂት ልጓም ይሆን 1ንድ በዲሞክራሲ ወርቃማ ሕግ አልጫነቱን ሲያጣፍጥ እናገኘ ዋለን።

በዚህ የፍልስፍና ውጣ ውረድ ውስጥ ሀገራችን ኢትዮጵያ ምንን እና ማንን ትከተል ነበር።

"The legendary ruler who had inspired Mandela as a boy of seventeen when he first heard how he stood firm against Mussolini's invading forces. Selassie was neither a socialist nor a capitalist, but he ruled over the one African nation that had always been independent, and was shrewdly encouraging and advising the leaders of the other new nations."

ማንዴላ ገና የአሥራ ሰባት ዓመት ወጣት ሳለ የሰማው ከሞሶሊው ወራሪ ኃይለ ጋር በጥንካሬ ቀሞ የተፋለመው ዝነኛው መሪ ግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ማንዴላን ቀስቅሶት ብርታት ሰጥቶት ነበር። ኃይለ ሥላሴ ሶሻሊስት አልነበረም። ካፒታሊዝም አልነበረም ግን ምን ጊዜም ተደፍራ የማታውቅ ነጻ አገር እና ሕዝብ ይመራ ነበር። ሌሎችንም የአፍሪካ የነፃነት መሪዎች ነጻ አገር ይፈጥሩ ዘንድ ለነፃነታቸው ይታገሉ ዘንድ ያበረታታ ነበር ብለዋል።

ኢትዮጵያ ማርክሲስት ካልሆነች ካፒታሊዝምንም ካልተከተለች በምን ሥርዓተ ማኅበር ውስጥ ነበረች? ብዙ ሰዎች ኢትዮጵያ ጎላቀር በሆነ የፊውዳል ሥርዓተ ማኅበር ውስጥ ነበረች ይላሉ።

እውነት ነው ወራሪዎችን ለመቋቋም ኢትዮጵያ በርዋን ዘግታ በነበረበት ዘመን ከኅብረት ሥልጣኔ ወደጎላ ቀርታ ነበር። ከዓለም ተነጥላ ከብዙ ሥልጣኔዎች ተስተጓጎላ ነበር። ግን ከማንኛውም ዓለም የበለጠ በአራስ መተማመንና በከፉ ባሕል ሳትከለስ ኖራለች። በሕሊና ሥልጣኔም ረቂቅ የሆነ የዕድገት ደረጃ ላይ ነበረች።

ማርቲን ሉተር ኪንግ እንደተናገረው ሶሻሊዝም የኅብረት የጋርዮሽ ሥርዓትን ያበልጽግና የሰውን መሠረታዊ የተናጠል መብት ይክዳል ብሏል። ካፒታሊዝም ደግሞ የተናጠል ሀብትን ብልጽግናን ያከብርና የጋርዮሽ ሕይወትን ያቀጭጫል።

የእግዚአብሔር መንግሥት የግለሰቦችንም ሆነ የጋርዮሽንም ጥቅም ማዕ ከል ያደረገ ሁለቱንም ያዋህደ እውነቱን በማስታረቅ የሚመራ ሥርዓት ነው።

የኢትዮጵያም መንግሥት ከጥንት እንዲህ ያለ ነበር። ከሞላ ጉደል ገጉም በዚህ የነፃነት ሕግ ይመሩ ስለነበር ዓለም በኢትዮጵያ እድገ ይገረም፤ በነፃነትም ይከራ፤ ይደሰት ነበር። ብልጦቹ አባቶቻችን የዓለምን ግብስብስ ፍልስፍና ሳያጣሩ ወደ አገራቸው አያስገቡም ነበር። አንድ ኢትዮጵያዊ ፈላስፋ ከውጪ ያስገባናቸው ፍልስፍናዎች ሌላው ቀርቶ ሃይማኖቱ እንኳን ኢትዮጵያዊ ሆኗል። ከኢትዮጵያዊነት ጋር ተዋ ሕጻል ብለው ነበር።

ይህንን ታላቅ አፍሪካዊ መንገድ በመከተላቸው እነ ንክሩህማ የአፍሪካ መሲሕ ተብለው ነበር። ፕሬዝዳንት ሊዮፖልድ ሴንጉር በቅኔው ስለባሕላዊው የአፍሪካ አመራር ጽፈዋል። ጁሊየስ ኔሬሬ በሰላም ታንዛኒያን የመራበት መመሪያ የምዕራቡን እና የምሥራቁን ከራሱ ባሕል ጋር አዛምዶ ነበር። ይህ ሁሉ የነፃነት ደወል የተስተጋባው በዚህ ዘመን በሚናቁ በሚንቋሽሽት ከራሳቸው ነፃነት አልፈው ለመላው አፍሪካ በተረፉት በእኛ ሽማግሌዎች ነው።

ስለዚህ የገዛ አገራችንን ሕግ ልንቆፍር ይገባናል። ረጋ ብለን የዓለምን ደገኛ ሕግም በእኛ ሕግ ላይ መደመሩ አይከፋም፤ ግን ሀብታሞቹ አገሮች ሁሉ ፍትህም ሰፍኖባቸዋል ብሎ ማሰብ ስህተት ነው። ከሌሎችም መልካሙን መውሰድ አለብን። ለምን የምዕራቡ ዓለም የፖለቲካ ፀጥታ ተረጋጋ መመርመር ያለበት ጉዳይ ነው። ሌላ ምሥጢር የለውም የዛሬ 200 ዓመት የተፈታው ችግር ተደጋግሞ እንዳይከሰት በሕግ ስለታሠረ ነው።

አስቲ በዚህ ዘመን ያለቸውን ልዕለ ጋያል አገር አሜሪካንን የሥነ መንግሥት አወቃቀር እንመልከት፤ እንዴት በሕግ ሁሉን አስታረቁት?

ልብ በሉ የእኛ ኅብረተሰብ የተፈጥሮ ሕግጋት እንዳሉ ሆነው የወጪው ዓለም እኛ ልንፈታው ያልቻልነውን ችግር እንዴት ሊፈታ ቻለ? የእኛ ችግር ሕዝባዊ መንግሥት ማቋቋም ነው፤ የእኛ ችግር ሕግን ማስፈን ነው፤ የእኛ ችግር መዋዕለ ነዋያችንን ማሰደግ ነው፤ እነዚህ ታላላቅ ክንውኖች ሊስተካከሉ የሚችሉት አጠቃላይ ሕግ (Constitution) ሊኖረን ብቻ ነው። ለዚህም ከእኛ ቀድመው የነቁ ለገዛ አገራቸው ምን ዓይነት ብልሃት ነድፈዋል?

ከሁሉ በፊት ግሪኮቹ ከክርስቶስ ልደት በፊት የተራቀቁበት የዲሞክራሲ መርህ ከግለሰብ ጀምሮ የሥነ መንግሥት አወቃቀርን ሁሉ በሚገባ የሚተነትን በመሆኑ ከሞላ ጉደል ምዕራቡ ዓለም የሥልጣኔዬ ምንጭ ነው የሚለው ይህንኑ ሥርዓተ ማኅበር ነው። ከምዕራቡም ዓለም አሜሪካ በእገሯ ውስጥ የዲሞክራሲ ዕቅድ ከሞላ ጉደል ለማሟላት ስትጥር ትታያለች።

ይህ ዕቅድ የተጀመረው እንዴት ነው? አሜሪካ በኮሎምቦስ እንደ አዲስ ምድር በተገኘች ጊዜ ቀይ ሕንድ የሚባሉ ሕዝቦች በስፋት የሚኖሩባት ያልሠለጠነች ሰፊ ምድር ነበረች። ከተመሠረተችም ከተገኘችም 300 ዓመትዋ ነው። እስከ 1776 እሑአ ድረስ ይህች አገር በእንግሊዛውያን ቅኝ ሥር ትተዳደር ነበር። በዚህ በቅኝ እገዛዝ ዘመን እንግሊዞች በወታደራዊ ኃይል ነጮቹን ሳይቀር ረግጠው ይገዟቸው ስለነበር በአንድ ታላቅ መንግሥት ጥላ ሥር በአንድነት መኖርን ጠልተውት ነበር።

የመጀመሪያው የነፃነት አዋጅ ስምምነት ከተፈረመ በኋላ 13ቱ ግዛቶች (confederation) የተባለ ላላ ያለ ኅብረት መሠረቱ፤ ከላይ እንደተጠቀሰው የውጭ ወራሪ ሲመጣ ሠራዊት ከሞላ ጉደል እያዋጡ የንግድና የአስተዳደር ሥርዓቱ የተለያየ ሆኖ የይስሙላ ኅብረት መሥርተው የነበሩበት ምክንያት እንደሚከተለው ተዘርዝረዋል።

እውነተኛ ጥምረት ብንመሠርትና ማዕከላዊ መንግሥት ብናቋቋም፤ ማዕከላዊው መንግሥት ከመጠን በላይ ኃይል ይለማውና ከእንግሊዝ መንግሥት ያዳንነውን ነፃነታችንን ይቀማናል። ስለዚህ ግዛታችንን እያስተዳደርን ላላ ያለ ግንኙነት ብንመሠርት ይበጃል ብለው ተስማሙ።

በ1787 እንደ አውሮፓውያን አቆጣጠር ፊላዴልፊያ በተባለው ከተማ (Confederation) የተባለውን ውል ለማዳበር እና ለመቀየር ስብሰባ ተደረገ። የኮንፌዴሬሽኑን ዐረፍተ ነገሮች ከመለወጥ ይልቅ አዲስ ዕቅድ ለማዘጋጀት ታላላቅ የአሜሪካን መሪዎች ጀምሰው ማድሰን፤ ሞሪስ፤ ቤንጃሚን ፍራንክሊን፤ አሌክሳንደር ሂመልተን እና ጆርጅ ዋሽንግተን ተሰማሙ።

አዲሱ ዕቅድ ፌዴራል አስተዳደሩ ሦስት ቅርንጫፎች ያሉት ሆኖ ተቀረፀ። ይኸውም የሕግ መምሪያ፤ የሕግ መወሰኛና የሕግ አስፈጻሚ ክፍል ነው። ሌላው ታላቅ ፈተና ታላላቅ ግዛቶች (States)

በሕዝባቸው መጠን ልክ በምክር ቤቱ ውክልና እንዲኖራቸው መፈለጋቸውና እነስተኛ ሕዝብ ያላቸውም እኩል ድምጽ እንዲኖራቸው መፈለጋቸው ነበር። ይህም ችግር ምክር ቤቱን ለሁለት በመከፈል ተፈታ የተወካዮች ምክር ቤቱ በየግዛቱ ባሉ ሕዝቦች ብዛት ልክ የሚወከልበት ሲሆን፤ (Senete) ሴኔት የተባለው ደግሞ ግዛቶች እኩል ውክልና እንዲኖረው ተደረገ።

በባርነት ውስጥ ያሉ አፍሪካ አሜሪካዊያን በምክር ቤት እንዲወከሉ በምዕራቡ ግዛት የተነሳው ጥያቄ በሰሜኑ ተወካዮች ተቀባይነት ስላላገኘ በማክያው አንድ ጥቁር እንደ ሦስት አምስተኛ ሰው የአውሮፓ አሜሪካውያን ተቆጥሮ ይመርጣል በሚል ተስማሙ። ይህ ሊያስቆጨንና ሊያንገበግበን የሚገባ ጥቃት ነው። ግን ዘወር ብለን የገዛ አህጉራችንን ሁኔታ ስያይ ዛሬ መላው አፍሪካ ድምጽን አስምቶ እንኳን የገዛ መሪውን የመምረጥ መብት አለው ወይ? ስንል ከአውሮፓ የመጡ አሜሪካውያን 3/5ኛውን አፍሪካ አሜሪካዊ መብት ማክበራቸው ከአፍሪካ መሪዎች የተሻሉ አስባሏቸዋል።

ዕድሜ ለአብርሃም ሊንክን እና ለእነማርቲን ሉተር ኪንግ ትግል በዚህ ዘመን ማንኛውም አፍሪካ አሜሪካዊ በሙሉ ድምጽ መምረጥ ችሏል ይመረጣልም። ከዚህ ሁሉ ውጥጤ በኋላ እልባት ያላገኘው ልዩነትና አንድነትን በሚቀበሉ እና በማይቀበሉ መካከል የተፈጠረው አለመግባባትን ማስታረቅ ነበር፤ ዋነኛ ሁኔታ ሆኖ የቀረበው። ልዩነትንና አንድነትን የሚቀበሉ ጠንካራ ማዕከላዊ መንግሥት መመሥረትን የሚያክል መልካም መንገድ እንደሌለ የዛሬዋን አሜሪካን በመመልከት ብቻ ማረጋገጥ ተችሏል። ነገር ግን ጠንካራ የራስ ገዝ አስተዳደርን የመረጡት በምን ችግር ምክንያት ነው ብለን ብንጠይቅ። እባብን ያየ በልጥ በረየ እንደሚባለው በጠንካራ ማዕከል ይገዟቸው የነበሩት እንግሊዞች ባደረሱባቸው ፍርሃት ምክንያት ነበር።

ስለዚህ ይህ ጥያቄ በመላው የአሜሪካ ሕዝብ ይወሰን ዘንድ ሁለት ተጻራሪ መስመር የተሰለፉ ተከራካሪዎች ለሕዝቡ ሐሳባቸውን

እንዲያሰሙ ሆኖ በሕዝብ ውሳኔ ጠንካራ ማዕከላዊ መንግሥት የሚለው ሐሳብ ቢጸድቅም የራስ ገዝ አስተዳደሩም ሐሳብ ተሸቀንጥሮ አልተባለም።

እያንዳንዱ ግዛት በመዋዕለ ነዋይ ግሥጋሴው በውስጣዊ ጥቃቅን ሕግጋት ሁሉ ነጻ ሆኖ እንዲተዳደር ፖሊስን በመቅጠር ለማዕከላዊው መንግሥት ሠራዊት በማዋጣት የየግዛቱን ነፃነት እንዲጠብቅ ሲደረግ የጋራ ፕሬዝዳንት ከመምረጥ ጀምሮ ዜጎች ክቦታ ቦታ ይዘዋውሩ ዘንድ በግዛቶች መካከል ቀረጥ ሳይኖር በኅብረት መሥራትን እያሳደጉት መጡ። ይህንን ሁሉ ሲያደርጉ ግን በጉሣ፤ በሃይማኖት ተከፋፍሎ መቆምን ፈጽመው አልሞከሯትም። የጉሣ ፖለቲካ ማራመድ እንደ ሰማሌ አስተዳደር መዝቀጥ ነው። በጉሣ ፖለቲካ መሠልጠን የሩዋንዳን እልቂት መጋበዝ ነው።

ታላላቆች የዓለማችን ፖለቲከኞች ፈጽመው የጉሣንና የሃይማኖትን እሳት አራግበው አያውቁም። ከዚህ አደጋ ሕዝባቸውንም ሕሊናቸውንም ሲያርቁ ነው የታየው። ይልቅ የኤርያን ዘር ነኝ፤ የደች ሕዝብ ትልቅ ነው ያለው፤ የሴም ዘሮች ማለት አለባቸው ብሎ ያወጀ 16 ሚሊዮን ሕዝብ የጨፈጨፈ ዘረኛው ሒትለር ነው። የዘርን ፖለቲካ የሚያራምድ የሰው ዘርን ለማጥፋት የተዘጋጀ ሒትለርዊ ነው። አሜሪካውያን ሕግ ሲያወጡ የዘርን ነገር ነክተውት አያውቁም። የጉሳዎች ነፃነት የሚረጋገጠው የግለሰቦች መብት በሚገባ ሲረጋገጥ ነው። የአንድ ሰው ምርጫ ዋጋ ሲኖራት ብቻ ነው። ዴሞክራሲ ከዘር ፖለቲካ ጋር ፈጽሞ አይነካካም ሁለቱም በተጻራሪ አትጣጫ ነው የሚሄዱት።

የጉሣ ፖለቲካ በቱትሲ እና በሁቱ ጉሣ መካከል የነበረውን እልቂት የሚያስከትል አጋንንታዊ መንገድ ነው። የዘረኝነት ወታደሮች ፋሽስቶች፤ ናዚዎች ናቸው። የጉሣ አርበኞች ኢንተርህምዊ ናቸው። የጉሣ ፖለቲካ (The circle of hatred) የጥላቻን ቀለበት የሚፈጥር አንዱ ሲያጠቃ አንዱ ሲበቀል መኖሩ ለዘመናት የማይለቅ ነፋ የሞት መንፈስ ነው። ስለዚህ የኢትዮጵያ ሕዝብ ወደዚህ ዓለም ሁሉ ከሩት ወደሚሸሸው ጽልመት ድቅድቅ ጨለማ እንዳይገባ በእግዚአብሔር ስም እንማጸናለን። በጉሣ ፖለቲካ አሸናፊ ስለሌለ የዋሆች መሆን አይኖርብንም።

ከዚህ በተረፈ ግን አካባቢያችንን ለማሳደግ መጣራችን እንደውም ማዕከላዊውን መንግሥት ያጠናክረዋል እንጂ ጉዳት የለውም። አካባቢን ከአካባቢ የሚያቆሩኝ፣ የሚያዛምድ አዲሱ መንገድ የመዋዕለ ነዋይ ትስስር በመሆኑ ይልቅ በዚህ መስክ መበልጸግ ይጠበቅብናል።

ሕዝባችን በቆየ ታሪኩ በአስተዋይነቱ ሁሉን መርምሮ ከክፉ የሚሸሽ በመሆኑ ጠላቶቹ ያለመሰት ቀለበት ውስጥ እንደማይወድቅ ተስፋ አለን። አዳዲሶቹ የአፍሪካ መሪዎች ከቅኝ ገዢዎች ሊላቀቁ አልመውት የነበረው የተባበረች አንድ የሆነችውን አፍሪካን ነበር። በዚህ ዘመን ግን የተቆራረጡትን ትንንሽ አገሮች እንኳን የባለ የሚበጣጥሱ ደካሞች የተፈጠሩበት ዘመን ነው።

ድሮ አንድ አፍሪካ ብለው የተነሱ ታላላቅ ሰዎች ነበሩን። ዘንድሮ ግን ፓን ሁቱ ወይም ፓን ቱትሲ ብለው ለጉጣቸው የቆሙ ልፍስፍሶች ተፈጥረዋል። ግን ሕዝቦች እንደ ሕዝብ ማንንም በዘርም ሳንለይ ሳንጣላ በአንድነት መቆማችን የሕልውናችን መሠረት መሆኑን መረዳት ይገባናል።

ከሕገ መንግሥት ጋር ስንታረቅ ብቻ የሰከነ አስተዳደር ይኖረናል። ሽር ሳይኖር በእርግጠኝነት ቢበዛ ለሁለት ፈረቃ ብቻ የሚመረጥ መሪ ከመረጥን በዚህኛው መሪ ብንከፋ በሚቀጥለው ልንደሰት እንችላለን ብልን ተስፋ እናደርጋለን። ከዚህ ሁሉ ጋር መታረቅ አለብን።

ከግለሰብ ጀምሮ ማኅበረሰቡ ከዚያ በላይም መንግሥት በሕግ የተወሰነ መብት ይኖራቸው ዘንድ ሕግ የበላያቸው እንዲሆን ያስፈልጋል። የፖለቲካው መስመር ሥርዓት እንዲይዝ ሕዝብ የመከረበት ሕገ ደንብ ያስፈልጋል። አብርሃም ሊክን እንዳለው እኛም «government of the people, by the people, for the people» ልንል ያስፈልጋል። «የሕዝብ አስተዳደር፣ በሕዝብ የተመረጠ አስተዳደር፣ ስለሕዝብ የተመረጠ አስተዳደር» በዚህ ሁሉ ግን የየግላችን ሥርዓት ወሳኝ ነው። ያም ከሕግ ጋር በጽኑ መታረቃችን ነው።

ምዕራፍ ስምንት

ከሥነ ጥበብ ጋር መታረቅ

የደቡብ አፍሪካው የአሁኑ ፕሬዝደንት እምቤኪ ቱኪዮ ውስጥ በ1998 ዓ.ም. ስለአፍሪካ ንግድ ሁኔታ ሲናገሩ በመሀሉ ስለታላቁ የቱሪዝም ሞተር ስለሥነ ጥበብ ሳይናገሩ አላለፉም። «ከአፍሪካ አዲስ ነገር ጠብቁ» ብለው ስለ ጥንታዊ ቅርሶዎች ዝና አንስተው ነበር። ዓለማችን ከሚደነቅባቸው ታላላቅ የሥነ ጥበብ ውጤቶች የግብጽ ፒራሚድ ካሉ በጎ ላ በናይጄሪያ ያለው ቤኒን ውስጥ የተሠራው እንዲሁም በኢትዮጵያ ያለው ታላቁ የአክሱም ሐውልት ማሊ የሚገኘው የቲምቡክቱ መጽሐፍ ቤት እያሉ የአፍሪካን ቅርስ ተንትነው በአህጉራቸው ያላቸውን የጥበብ ኩራት ተናግረዋል።

ሥነ ጥበብ እና ኢትዮጵያ ጥንታዊ ዝምድና አላቸው። ሕልቆ መሳፍርት የሌለው የሰው ልጅ የአእምሮ ውጤት የሚታፈስባት ኢትዮጵያ መሆንዋን ይኸው እነ እምቤኪ ሳይቀሩ ጃፓን ድረስ እየሄዱ እያወጁ ናቸው። ስለዚህ ለኢኮኖሚያችን ታላቅ አስተዋዕዮ ሊለጥ ከሚችለው ሥነ ጥበብ ጋር መታረቅ ይኖርብናል።

እርቁ በሁለት ይከፈላል። አንደኛው አባቶቻችን የሠሩትን በየጉሳው ውስጥ ያሉ ጠቢባን የቀረጹትን፣ የሸመኑትንና የሳሉትን በወጉ በሥርዓቱ መያዝ ሊሆን፣ ሁለተኛው የትውልዱን የሥነ ጥበብ ዝንባሌ በፅ ቅድ የሥነ ጥበባት ማዕከላትን ት/ቤቶችን በማስፋፋት ከሥነ ጥበብ ጋር መታረቅ ነው። በመጀመሪያው እርቅ እንጀምር ቅርሶቻችንን የተረሱትን እንዴት እንንከባከብ እንጠብቅ እንጠቀምባቸው? የሚለው ይሆናል። በእጆ ያለ ወርቅ እንደመዳብ ይቆጠራል እንደሚባለው የእኛን ጥንታዊ ቅርስ የታሪክ ዝና የባሕል ሀብት እንደተራ ነገር ካልቆጠርነው ያሉንን ቅርሶች እያስገብንን ብቻ ከፍተኛ ገቢ በዓለም አቀፍ ደረጃም ዝናን መጉኘዕፍ እንችላለን።

ከአክሱም ጀምሮ ጉንደር፤ ወሎ፤ ጉጃምና ሸዋ የሶፍዑመር ዋሽ በጥልቀት ቢሠራባቸው ለብዙ ሕዝቦች የዕለት ጉርስ ለትውልድም መመኪያ ይሆኑ ነበር። ለምሳሌ የአክሱም ሐውልት ከአካባቢው ጽዳትና ውበት ጀምሮ እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ ሐውልቱን የሚያጉሉ ተጨማሪ የመዝናኛ ሁኔታዎች አልተፈጠሩበትም። በዙሪያው ያሉ መንደሮች ታላላቅ የታሪክ ክልሎችም ቢሆኑ እንኳን ለምርምርና ለመጉብኘት ነጻ ይሆኑ ዘንድ ቢደረግ ያልተገመቱ የተደበቁ ሌሎች ቅርሶች መገኘታቸው አያጠራጥርም። የወደቁት ድንጋዮች የአካባቢው ግርማና ድባብ ይህ ቦታ ካለምርምር ዝም ተብሎ የሚታይ እንዳልሆነ ይጠቁማሉ፤ አክሱም ከርስ ምድር ወስጥ የተደበቀው ምን ይሆን? ከመሬቱ በላይ ያንን የሚያክል ሐውልት ካየን ዘንዳ በጦርነት ወይም በጊዜ ብዛት የተዳፈነ የተቀበረው ምን ያህል ነው? ብለን ልንጠይቅ ይገባል።

ያለውንስ እንዴት እንጠቀምበት? ከላይ እንደጠቀስነው ለቱሪስቶች ይስብ ዘንድ በሙያተኞች ሊዘጋጅ ይገባል። የቦታውን ታላቅነት ወይም ምንነት የሚያስረዱ መጣጥፎች በተለያዩ ቋንቋ ሊዘጋጅ ይገባል። መጽሐፍት እና መጽሔቶች የመሳሰሉት ተዘጋጅተው ቢቀመጡ ከሚጉርፈው የቱሪስት ብዛት አንጻር ምንኛ ሀገራችንን ባስተዋወቃት ገንዘቡም ለሀገር በጠቀመ ነበር። አክሱምን የሚያክል የታሪክ ቦታ እጅግ ትንሽ ቢተመዘክር ነው ያለው። ታላላቅ ሙዚየም ሊዘጋጅለት ይገባል። ሕፃናቱ እና ለዛውንቱ ከእንጨት እየፈለፈሉ የሚያዘጋጁዋቸው የአክሱም ምስሎች እይክንስ እና ስዕሎች እንደዋዛ መታየታቸው አግባብ አይደለም። በተደራጀ እና ጥራቱን በጠበቀ መልኩ ቢቀናጅ ከታላላቆቹ የቱሪስት ከተሞች ያላነሰ እንቅስቃሴ በፈጠርን ነበር። ከቅርሶቻችን ጋር እንታረቅ።

እነዚህ ቦታዎች በጥንቃቄ እንዲጠበቁ ደረጃውን የጠበቀ ሆቴልና ሌላም የመዝናኛ ሁኔታዎችን ማቀናጀት ይቻላል። እንዲህ ሲባል ቦታዎቹ ቅዱሳት መካናት ናቸውና፤ ቡና ቤቶችን እና የመሳሰሉትን የጋጢአት ንግዶችን ማከናወን አይገባም። ይህም አንዱ መስሕብ ነው። በዓለማችን ብዙ ለነፍሳቸው ፀጥታን የሚመች ከሁከት ከቁማር ይልቅ መልካም ቦታዎችን በማየት የሚረኩ እጅግ ብዙ ናቸው።

የቱሪዝም ጠባይ እራሱን የቻለ ጥናት የሚፈልግ ነው ለግንዛቤ ያህል በአብዛኛው ቱሪስቶች በዕድሜ የገፉ ናቸው። ከ65 ዓመት በላይ እነዚህ ለዛውንቶች ዕድሜአቸውን ሙሉ በሥራ ያሳለፉ ለጡረታቸው ከፍተኛ ገንዘብ ያከማቹ ከ60 በመቶ በላይ የሆነውን የጉብኚ ቁጥር የሚሸፍኑ ናቸው። ስለዚህም ለመጉብኘት በሚመጡበት ጊዜ አስተማማኝ መጓጓዣ ንጹሕ የመኝታ ቤት አስደሳች የአካባቢ መዓዛ እና ጥሩ ጸጥታ ይፈልጋሉ። ለብቻቸው ሆነው የሚመረምሩት፤ መጽሐፍ የሚያነቡበትና የግል ፈቃዳቸውን የሚያከናውኑበት ጊዜ ይፈልጋሉ። አካባቢውን ከጉብኙ በኋላ ለአያያዝ የሚመቹ የአካባቢውን ታሪክ እና ቅርስ የሚያሳዩ ትንንሽ ምስሎችን ይፈልጋሉ። መጽሐፍትንና በራሪ ወረቀቶችን፤ ፖስት ካርዶችን በብርጭቆ በስኒ እና በማህን ላይ የታተመ በካኒቴራ፤ በሹራብ፤ በቱታና በተለያዩ ሁኔታዎች የተዘጋጁ ምስሎችን ይዘው ለመሄድ ይጓጓሉ።

እኛ ግን ይዘን የምንጠብቃቸው የሚለምኑ ሕፃናት፤ ቅንጅት የሌለው የተዘረከረከ ቤተመዘክር ነው። አስገብኝዎቹ ሳይቀሩ ከሥራ ገበታቸው ሳይሆን ከመንደር ተፈልገው ነው የሚገኙት። በቂ የመኝታ ክፍል፤ ፀጥታ እና መረጃ ፈጽሞ የለም ቢኖርም አያረካም። ኢትዮጵያን ከውጪ በዝና ሰምቶ የመጣ ጉብኚ በዝንብ እና በቢምቢ የተወረሩ ሆቴሎች ውስጥ ሲበላጭ አድሮ ጠዋት ከኋላው እንደግራላ ወፍ የሚያጅቡትን ሕፃናት፤ የችግረኛው ልመና እና ወከባ፤ በእውነቱ በእርጋታ ሊጉብኝ ለመጣው እንግዳ ጉብኚ እረፍት የሚያሳጣ ነው።

ችግረኞች መረዳት አለባቸው። ግን እንዴት? በአንድ ገዳም አካባቢ ያሉ ተረጅሞችን ስም ዝርዝር መዝግቦ የድሆች መርጃ ሣጥኖችን እዘጋጅቶ ጉብኝው እግረ መንገዱን እንዲመለከታቸው በማድረግ ሳይረበሽ የተቻለውን ለግሶ መሄድ ይቻላል። ነገር ግን እየተርገበገቡ የሚለምኑ ሕፃናትን እጅ ዐይቶ ሕሊናው አዝኖ ከሚሄድ በስተቀር ለታላቁ የቱሪዝም ኢንዱስትሪያችን የሚያበረክተው አስተዋፅኦ እጅግ ደካማ ነው የሚያደርገው። ሌላው ቀርቶ በልመና የሚተዳደረውን የጎብረተሰብ ክፍል በየአቅሙ የእጅ ሥራ እየሠራ ለጉብኝ እንዲያቀርብ ማድረግ ቢቻል ካለጥርጥር ከፍተኛ ጥቅም በተገኘ ነበር።

በአጠቃላይ በገዳማቱ እና አድባራቱ በወንዞችንና በሐይቆችን ተስቦ የሚመጣውን ቱሪስት ነጻ አድርገን አስደስተን መጠቀም ስንችል፤ እንደኛ በተዘረከረከ አሠራር፤ ሁለተኛ ለሙያው ባዕድ በሆኑ አስገብኝዎች፤ ሦስተኛ ለጉዳዩ እምብዛም ባልተጨነቀ ሁኔታ መረጃዎች እና የሥነ ጥበብ ውጤቶችን ማቅረብ ባለመቻላችን ብዙ ሲሳይ እያመለጠን ይገኛል። ይህ መስክ ለግሉ ክፍለ ኢኮኖሚ ክፍት ሆኖ ኅብረተሰቡ ሥርዓት በተከተለ ሁኔታ ከገዳማቱ፤ ከአድባራቱ ራቅ ባሉ ከተሞች ቢንቀሳቀስ ክፍተኛ ጥቅም ሊሰጥ ይችላል።

ይህም ገዳማቱ እና አድባራቱ በንግድ እንዳይጥለቀቁ ያደርጋቸዋል። ምንም ቢሆን እነዚህ ቅዱሳት መካናት በወጥታ ለገብኝዎች ክፍት ከመሆን በስተቀር ሊነገድባቸው አይገባም። ግን በአቅራቢያቸው ባሉ ከተሞች ስለጥንታዊ ቅርሶቻቸው የተለያዩ የእጅ ሥራዎችን በመሸጥ ኅብረተሰቡም መንግሥትም ሊጠቀሙ ይገባቸዋል። ይህም ከቤተ ክርስቲያኒቱ ጋር በቅንጅት በመሥራት ነው።

ለዚህ ሁሉ ሥራ መንግሥት በሙያው የሠለጠነ እና ለሰው ጥየተዘጋጁ የሞቀ መንፈስ ያላቸው ባለሙያዎች ሊመድብ ይገባል። ቤተ ክህነቱም በዚህ ጉዳይ የሠለጠነ፤ ለቅርሶቻችን የሚቆረቆሩ፤ ሥርዓት የሚያረክቱ፤ በማስተርጉምና በመጽፍ የተካኑ ሙያተኞችን መጠቀም ይኖርበታል። በየገዳማቱ ተዘዋውሮ ለተመለከተ በአቅማቸው በጥሩ ብቃት መግለጫ የሚሰጡ መነኮሳትን በማየታችን እንዚሉብሔርን እናመሰግናለን። በተለይ አብርሃ ወአጽብሃ ገዳም ውስጥ ጥሩ የእንግሊዝኛ ችሎታ ያላቸው አስገብኝ እንደነበሩ የሚታወስ ነው። ይህ ብቻ ሳይሆን በታሪክ ዕውቀታቸው በአገላለጽ ስልታቸውና ትህትናቸው ጉብኝዎች ሲረኩ አስተውለናል። እንዲሁም በጣና ገዳማት ውስጥም ይህንኑ አይተናል። ደብረ ሊባኖስም ጥሩ ባለሙያ አይተናል።

ታዲያ እነዚህ ሕይወታቸውን ለዚህ ግልጋሎት የገበሩ ሌሎችም አበው ጥቂት የሞያ ዕገዛ ቢደረግላቸው ቋንቋውን እንዲማሩ ቢታዝቡ በገዳማት በኩል ያለው ችግራችን በተቃለለ ነበር። የሚያስገርመው እነዚህ

አባቶች ለአንዲት ደቂቃ ከቦታው የማይለዩ በተጠየቁበት ጊዜና ቦታ የሚገኙ እጅግ ትሁታን በመሆናቸው ጉብኝዎች ከአክብሮት የበለጠ በቅድስናቸው ሲገረሙ ለማየት ችለናል። እርቅ የሚያስፈልገው ከእነዚህ የሕይወት መስዋዕትነት ከከፈሉ ሊተየጽዎታል። ጋር ሁሉ ነው።

ሌላው በየገጠሩ ያሉ ሕፃናት እና ወጣቶች ቱሪስቱን ከመላመዳቸው የተነሣ ጥራት ያለው እንግሊዝኛ፤ ፈረንሳይኛ ሌላውንም ቋንቋ ሲያቀላጥፉት መታየታቸው ነው። እነዚህ ሕፃናት አሁንም ጥሩ ክትትል ከተደረገላቸው የዚህን ሙያ ሊካኑት ይችላሉ።

በነገራችን ላይ የአስገብኝው ችግር የሆኑሎቻችንን ጥራትና አጠቃላይ ዝግጅታችን ደካማ መሆኑን ለማየት በ1999 ዓ.ም. እንደ ፈረንጆቹ አቆጣጠር ሔገሪ ሊዮስ ጌትስ የተባለ የሀርቫርድ ፕሮፌሰር በፒቢኤስ በመረዳት መላው አፍሪካን ዞሮ በፊልም በመቅረጽ ለዓለም አስተዋውቆ ነበር። የፊልሙ ርዕስ Wonders of the African world የሚል ነው። በዚህ ፊልም ላይ በየአፍሪካ ከተሞችና ገጠሮች ተዘዋውሮ ስለጥንታዊ የታሪክ ቅርሶች ጥናታዊ ፊልም አዘጋጅቶ ነበር። ማንም ሰው እንደሚታዘበው የወንድሞቻችን የሌሎች አፍሪካ አገራት አስገብኝዎች ጥራትና ስሜት ከእኛዎቹ ጋር ሲነጻጸር እጅግ የተራራቀ ነው። ይህ አፍሪካዊ አሜሪካዊ ፕሮፌሰር ስለአፍሪካ ተቆርቋሮ በተዘዋዋሪም በወገኖቹ ትምክህት ተለምዶት ነው የመጣው። ግን እንሰጠው የነበረ መረጃ ውስን ነበር እራሳችንንም ለመግለጽ ፈጽሞ አልቻልንም ነበር።

በተለይ አንዷ አስገብኝ መነኮሲት ለምን ቤተ ክርስቲያኒቱን እንደተጠጉ መንፈሳዊ ሃላማቸውን እንኳን ማብራራት ተስኟቸው ስናይ ሐፍረት ነው ይላሉ። ካሕናቱ በብሩህ ሕሊና ለማብራራት መስቀል ይዘው ሊመጡ ስለታዩት ጽዮን በካሕናቱ ሕሊና የጥርጣሬ መንፈስ ወይም የማቃለል ዘዩ ያለው «ታዕቱን ማየት እችላለሁ» የሚለውን ባረፍተ ነገር እስተርጉሞ የካህኑን ስሜት መለወጥ በዚህም ሁኔታ ካህኑ «ታዕቱ የሚታየው ጋይሱን ሲገልጽ ነው» ብለው እንዲቆጡ የሚያደርግ አቀራረብን አስገብኝዎች ማዋዛት ሲችሉ በግርድፋ ማቅረባቸው ቱሪስትና ቤተ ክርስቲያኒቱ እንዳይቀራረቡ የሚያደርጉ ሁኔታዎችን ተመልክተናል።

ሀብት በሩን አንኳኩቶ እየመጣ ልንጠቀምበት አልቻልንም። ይህ ፕሮፌሰር ከብዙዎች አጥኚዎች የሚለየው አፍሪካዊ በመሆኑ ነው። በታላቅ ዓላማ የአፍሪካን ቱሪዝም ሊያስተዋውቅ የመጣ በአሜሪካ መንግሥት የመገናኛ ብዙኃን የታገዘ ግለሰብ ነው። ይህ ፊልም በተከታታይ ሣምንቶች በመላው አሜሪካ ለሕዝብ የቀረበ ትዕይንት ነው። ታዲያ ሌሎች የአፍሪካ አገራት በዕድሉ በእጅጉ ሲጠቀሙ እኛ ግን ዝርክርክነታችንን ለዓለም አሳይተናል። ያም ቢሆን ከሐልተን ሆቴል መዋኛ ጀምሮ የእነ ዓባይ የሰሜን ተራሮች በሌሎችም ቅርሶቻችን ዓለምን አስደምመናል።

ተፈጥሮ ያደለችንን በተራራ የተከበበ መልክዐ ምድር የፏፏቱውና የሰፍራመር ዋሻ የእነ ሻላ፣ ላንጋኖ፣ ወንዶ ገነት፣ አዋሣ እና ሌሎችም ውብ ሀብቶቻችን በእውነት ቢሠራባቸው የእኛን ችግር ማቃለል አያቅታቸውም።

ቅዱሳን አባቶቻችን ድንጋይ አለዝበው እና ጠርበው ቋጥኙን አለስልሰው ገርተው ፈልፍለው ያቆዩልን ቅርሶች፤ እንዲሁም በ1181 ዓ.ም. አካባቢ ነግሦ የነበረው ቅዱስ ላሊበላ አሥራ አንድ አብያተ ክርስቲያናትን የሠራበት የሥነ ጥበብ መንገድ በአንድ በሙያው በሠለጠነ አርክቴክት ወይም መሐንዲስ ቢመረመር እና መጽሐፍ ቢጻፍ ስንት መጽሐፍ ይወጣዋል ብለን እንገምት። ይህ በብዙ ቋንቋዎች ቢጻፍስ?

ቤተ ደናግል፣ ቤተ ማርያም፣ ቤተ መድኃኔዓለም፣ ቤተ መስተል፣ ቤተ ጉልጉታ፣ ቤተ ሚካኤል፣ ቤተ ገብርኤል፣ ቤተ አባ ሊባኖስ፣ ቤተ መርቆሎሙስ፣ ቤተ አማኑኤል እና ቤተ ጊዮርጊስ። እያንዳንዳቸው ከአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የሚመረቁ አርክቴክቶች ምን ያህል ጥናት አድርገውባቸዋል? ለተማራማሪዎች እንቅፅልሽ የሆኑ በዘመናዊው ካስቲንግ ወይም በተለየ ጥበብ ተሠሩ የማይባሉት የድንጋይ ላይ ጌጣጌጦች እንኳን ብዙ ጥራዝ አይወጣቸውም ወይ? ከሥነ ጥበብ ጋር አንታረቅ።

እኛ እኮ ብርቱ ብንሆን ኖሮ ስምንተኛው አስደናቂ ነገር ኢትዮጵያ ውስጥ ያለው የአክሱም ሐውልት ወይም የላሊበላ አብያተ ክርስቲያናት ነበሩ። እራስን መግለጥ ማሳየት ማክበር ብቻ ነው በዓለም ላይ የሚያስከብረው አንገቱን ያቀረቀረ ሲደፈቅ ነው የሚኖረው። ሰዎች በሌላቸው ነገር ሲከሩ እኛ አባቶቻችን የሠሩትን እንኳን ተብረነው እንኖራለን። ከሥነ ጥበብ ጋር አንታረቅ።

በየገዳማቱ ያሉ ቅርሶች ጥበቃ በዚህ ዘመን አስጊ እየሆነ ተገኝቷል። በውጭ አገር ያለን ኢትዮጵያውያን ቅርሶቻችንን መልሰን በውድ ዋጋ ለመግዛት የተገደድንበት አጋጣሚም አለ። በተለይ በአንድ ወቅት በቦስተን ከተማ አንድ ነጭ የኢትዮጵያ አርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን አማኝ ጥንታዊ የመጸር መስቀል ሲሸጥ አግኝተን አዋጥተን ወደ ቤተ ክርስቲያኒቱ እንዲመለስ ያደረግንበት አጋጣሚ ትዝ ይለኛል። ይህ መስቀል የ150 ዓመት ታሪክ ያለው ነው።

የብራና መጻሕፍቱ የሮማ አብያተ ክርስቲያናትን መብዛኞች አጣበዋል። ጀርመንና እንግሊዝ ቅርሶቻችንን ሀብታቸው አድርገውታል። በየቤተ መዘክሩ፣ በየመጋዘኑ፣ በየግለሰቡ ቤት የቤት ማድመቂያ ሆኖ የተቀመጠው ቅርስ ብዛት ከእስከ አይባልም። ግለሰቦች ሳይቀሩ በግል ቤተ መዘክራቸው ዋጋ ያላቸው ጥንታዊ መጻሕፍቶቻችንን መስተሎቻችን ወስደዋል፤ ታቦታቱ ሳይቀሩ እየተዘረፉ ነው። እርቅ ይፈልጋል።

በቃጠሉ ያጣናቸው ደብረ ጻሞ እና አዲስ ዓለም ማርያም የነበሩ ቅርሶቻችን እንደዋዛ ተረስተዋል። ዛሬም በአብዛኛው በጧፍ ብርሃን የሚገለገሉት ገዳማትና አድባራት ከሥራ ብዛት በእንቅልፍ ወይም በመርሳት እሳቱን ሳያጣፉት ጸመቅረት የሰንት ዘመን ልፋት መና እየቀረ ነው። በወሎ ክፍለ ገር ያለው የፍልፍል ቤተ ክርስቲያን በውሃ በመሸርሸር እየተናደ ከጥቅም ውጪ ሲሆን ይታያል።

አንዳንድ ጊዜም በዘመናዊነት ካለጥናት የምናድሳቸው በቆርቆሮ ልባስ የምንተካቸው የሣር ክዳኖችና የመሳሰሉት ልማት የመሰሉ ጥፋቶች በባሕል ሚኒስቴር በቤተ ክህነት ባለሙያዎች ለዕደሣም ሆነ ለመሳሰሉት ሁኔታዎች ርድ ወይም መያዊ እገዛ ሊደረግ ይገባል።

በቅርቡ በአዲስ አበባ ከተማ ዑራኤል ቤተ ክርስቲያን የተደረገው ምሳሌ ሊሆን ይችላል። ቤተ ክርስቲያኑ በእጸድ የተከበበ አስፋልት የሌለው በመሆኑ የግቢው ሣር እራሱ ውበት እንደነበረ በልጅነታችን የማንረሳው ትዝታ ነው። ግን የግቢው አፀድ እየተቆረጠ በአስፋልት መተካት ጀመረ።

በቅኔ ማገላቱ በመቅደሱ እና ቅድስቱ ወለል ላይ የተነጠፈው የበኻ ድንጋይ በአሁያ እየተዉነ ከሩቅ ቦታ እንደመጣ አባቶቻችን ሲናገሩ እንሰማ ነበር። ይህ ድንጋይ ቅዝቃዜ የሌለው ውበት የነበረው ትልልቅ ነበረ። በጊዜው የነበረ ባለሙያ በጥናት ያስቀመጠው ድንጋይ እንደ ሰበካ ጉባኤ በማዘዣ ከመሬት እየተፈለፈለ እንዲነሳ በሲሚንቶ ንጣፍም እንዲተካ አዘዘ። ይህ ሁሉ ሲደረግ ቤተ ክህነቱ አያውቅም ባሕል ሚኒስቴርም አያውቅ አይሆንምም ቢል የሚሰማው የለም። የብዙ ሕዝብ ቅርስ የሆነ ታላቅ ቤተ ክርስቲያን በግለሰቦች ፈቃድ መልኩን እና ድባቡን ሲያጣ መመልከት አሳዛኝ ነው። ከሥነ ጥበብ ጋር እንታረቅ።

ከአንዱ ደብር ውስጥ ደግሞ ለ40 ዓመታት በግብዝና ያገለገሉ ቄስ ገበዝ ከጥንቃቄያቸው፣ ከታማኝነታቸው ብዛት ጥንታዊዎቹ አልባሳት በማጥን ተቆልፈው እንዳይገጡት በቁልፍ ተቆልፎባቸው ከመቆየታቸው የተነሣ በ40ኛው ዓመት ለርክክብ ሲወጡ ሁሉም በብል ተበልተው ወደ ዱቂትነት የተሰወጡበት አጋጣሚ ይታወሳል። የሚያስዘርመው ግን እኚህ ታማኝ ቄስ ገበዝ ለሚቀጥለው ተረካቢ ሲያስረክቡ የወርቅ ጻሕፊና ጽናጽፊ ብሩና ሳንቃው በጥንቃቄ ሳይሠረቅ መገኘቱ በእውነቱ በዘሀናቶቻችን እንድንከራ በመቃብር ያሉትን ነፍሳችሁን በእነ አብርሃም አቅፍ በሕይወት ያሉትንም በእምባ እንድናስታውሳቸው ያደርገናል። በቃላቸው ያጡት የሥነ ጽሑፍ ሀብት በገዳማቱ ያኖሩልን ቅርስ ካለመሰገናቸው ምን ያስመሰገናቸዋል? ከሥነ ጥበብ ጋር እንታረቅ ሲባልም ከእነዚህ ሁሉ ጋር ነው።

ግን ከላይ እንደጠቀስነው በአዲስ አበባ ደብረ ጽጌ በሌሎችም አድባራት ያሉት ዓይነት የማስገባቸው የመስታወት ቁም ሣጥኖች ወደ ረጋቸው አልባሳቱን ከብል ከመሠረቅ ለጉብኝም አመቺ የአይታ ሁኔታን በጥቂቱ ይፈጥራል።

ከዚህ ጋር የሚታሰብበት ዋነኛ ነገር የሥርቆቱ ጉዳይ ነው የዋሆች ካልሆንን በስተቀር አንድ ገዳም የያዛቸው መጻሕፍት በሚሊዮን የሚቆጠሩ ገንዘቦች ናቸው። በወርቅ የተሠሩ ዕቃዎች ጽላቱ እና የተለያዩ ቅርሶች ሃይማኖት ለሌላቸው ግለሰቦች ከገንዘብነት ውጪ ትርጉም የላቸውም። ኢትዮጵያን አገራ ለማይል ሁሉ ለባዕድ ምንም ስሜት ሊሰጠው አይችልም።

ዛሬ እንደድሮ አይደለም፤ እግዚአብሔርን የማይፈሩ ለአገርና ለቅርስ ደንታ የሌላቸው ስግብግቦች እንደ አሸን ፈልተዋል። ስለዚህ መንግሥትም ሆነ ቤተክህነት ሁነኛ የጥበቃ ኃይል ሊያሠማራላቸው ያስፈልጋል። በተቻለ የቅርስ ቆጠራ እና በዘመናዊ የሲዲዮ የአላርም ሲስተም ቤተመዘክሩ እና አድባራቱ መጠበቅ ይገባቸዋል። ይህ ቅርስ የሀገር ሀብት ነው የትውልድ ሀብት ነው። የታላላቅ አድባራት የወርቅ መስቀሎች መሠረቅ፣ የጽላቱ በሌሎች መታደን ሊያሳስቡን ያስፈልጋል። ከሥነ ጥበብ ጋር እንታረቅ።

ከላይ የዘረዘርነው ስለገዳማቱ እና አድባራት ቅርስ ሲሆን፤ ዘወትር ልብ አድርገን የማንመለከተው ሌላ አስገራሚ ቅርስም አለን። በሕዝባችን ውስጥ የሚሠሩት የዕደ ጥበብ እና የሥነ ጥበብ ውጤቶች ሌሎቹ ትዕንግርቶች ናቸው። በእርሷ ክፍለ ሀገር ገንፎ የሚበላባቸው ረጃጅም ቅሎች እግር ተሠርቶላቸው በጥንቃቄ ዲዛይን ወጥቶላቸው በጨሌና በዶቃ መርገፍ ተጊጠው ላያቸው ሰሪዎቻቸው የገጠር እናቶች የሐሳብ ብስለት ምን ዓይነት እንደሆነ መገመት አያዳግትም። በጨሌ ያጌጠው የቆዳ ልብስ፣ የጸጉር ጌጥ፣ ማበጠሪያ፣ የአንገት እና የእጅ የእግር ሽዋሊያ የየራሱ ዲዛይን አለው።

ይህ የዕደ ጥበብ ውጤት ከቡር መሆኑን ዋጋ እንዳለው ለመረዳት እዚህ አሜሪካ በታላላቅ አየር መንገድ ሱቆች ውስጥ የቀይ ሕንዶች ሱቅ አለ። ግርም የሚለው የሕዝቦች የባሕል ዝምድና በብዙ ማይል ርቀት እንደ መሆኑ ያስገርማል። የእኛ የባሌ እናቶች ቅሎቹ ላይ የሚሠሩት ጌጣጌጥ ዓይነት ማዕረግ አግኝቶ ዋጋ ተለጥፎበት ለገበያ ቀርቦ ስናይ

መለስ ብለን የናቅናቸውን ጮጮች እንድናደንቅ እንገደዳለን። ሠሪዎቹንም እናከብራቸዋለን።

ቆዳዎቹ እንዳሉ በቅባት እርሰው ለሽያጭ ተንጠልጥለዋል። የቀዮቹ ሕንዶች የሥነ ጥበብ ውጤት ባሕላቸው በመሆኑ ዋጋ ተለጥቶት በዙዎችን ማርኳል። በኦሮሞ ጉሳ ውስጥ የሚሠሩት የዕደ ጥበብ ውጤቶች ምን ዓይነት ዋጋ እንዳላቸው መረዳት አያዳግተንም። በዚህ ሁሉ ጉዳይ ነው ከሥነ ጥበብ ጋር መታረቅ የሚኖርብን።

ከሥነ ጥበብ ወጣ ብለን የፈረስ ጉግስ ጨዋታ የሚያውቀው ይህ ጉብረተሰብ ጥሩ ተራሮችን የሚያዝናናበት ገጠመኝን ፈጥሮ በገቢው መምነሽነሽ ይችላል። የፈረስ ጉግስ በውጭው ዓለም በጣም ተወዳጅ ጨዋታ ነው። ታዲያ በየቦታው የፈረስ ጉግስ ሜዳዎች በዕቅድ ቢዘጋጁ ጉብኝውም ሆነ የአገሬው ሰው ጊዜውን በደስታ ቢያሳልፍ የሚፈጥረውን ደስታ ገቢ እና ዕድገት መገመት ይቻላል። አንዳንድ ሰዎች ይህ ሁሉ ቅንጦት ነው ብለው ሊያምኑ ይችላሉ። ግን መሬቱን በማረስ የሰማዩን ዝናብ በመጠባበቅ ብቻ አይደለም ገንዘብ የሚገኘው ከእርሻ ውጭ ሌሎች የገቢ ምንጮችን በመፍጠር እንጂ።

አንድ ተራሮች ከአውሮፓ ወይም ከአሜሪካ በሺህ የሚቆጠር ገንዘብ ይዞ ይመጣል በኢትዮጵያ አዋር መንገድ የሚዘጋጀው የሰላምታ መጽሔት ስለቅርሶቻችን ጥሩ ስዕል ዋና የጽሑፍ መረጃ በመስጠት ተራሮቹን ያጓጓዋል። ልክ ከአይሮፕላን እንደወረደ ጥራት ያላቸው ታክሲዎች ፈገግታን ከተሞሉ ሾፌሮች ጋር ሆነው ይጠብቁታል። በር ከፍተው ሻንጣ ጭነው። የታክሲዎቹ ሾፌሮች በከተማይቱ ውስጥ ያሉትን የመዝናኛ ቦታዎች ታሪካዊ እና ቁልፍ የሆኑ ለተራሮች የሚያገለግሉ ማዕከላትን ያውቃሉ። ለተራሮቹ በጥሩ እንግሊዝኛ ያብራሩለታል። የተዘጋጁ በራሪ ወረቀቶችን መጽሔቶችን የሆኑል ማስታወቂያዎችን ይሰጡታል። ተራሮቹ በዚህ አቀራረብ በደስታ ይፍነክነካል። ኢትዮጵያ የጸጥታ ችግር እንደሌለባት የታወቀ ስለሆነ ይህም ታላቁ ሀብታችን ነው። ተራሮቹ ሆኖል እንደደረሰ የሆቴሉ የበር ላይ አስተናጋጅ እንኳን ደህና መጣህ ብሎ ሻንጣውን

ይዞ ወደ ውስጥ ያስገባዋል። የሆቴሉ እንግዳ ተቀባይ በተለመደ ፈገግታ የክፍሉን ቁልፍ ታስረክበዋለች። የፀዳ መኝታ መስኮቶቹ የከተማውን ውበት የሚያሳዩ ፀጥታው አስተማማኝ የሆነ ሆቴል። በዚህ ልቡ የተነካው ተራሮች በየቦታው ከመደበኛው ክፍያ የበለጠ መክፈሉ አያጠራጥርም።

ወደ ሶፍቦ-መር ዋሻ ሊጉብኝ የሄደ ተራሮች ከአስጉብኝ ድርጅት የተላከው ሾፌር በታላቅ ትህትና ዕቃውን ከጫነ በኋላ ተራሮቹን እንዲዝናና በብሩህ ሕሊና ለጉዞው በተስማማ አለባበስ እና ንጽሕና ወደ ባሌ ጉዞውን ያቀናል።

በየመንገዱ ደረጃቸውን የጠበቁ ሆቴሎች ማለት ከዝንብ የፀዱ፤ በፈጣን አስተናጋጆች በመታገዝ ምግብ ያቀርባሉ፤ ቡና፤ ሻይና አምቦውጋ። በዚህ እጅግ የተደሰተው ተራሮች የባሕላዊ ዕቃ መሸጫ መደብሮችን ይፈልጋል። በጥንቃቄ የተዘጋጁ የአካባቢው ዕደ ጥበባት ይቀርቡላታል።

እስቲ በዚህ ደስታው መሀል ፈረንጅ ፈረንጅ እያሉ የሚያጅቡ ሕፃናት ቢሯሯጡ ይህ ተራሮች ምን ስሜት ይሰማዋል። በየእናቶቻቸው እቅፍ መዋል የነበረባቸው ሕፃናት ት/ቤት መሆን ያለባቸው ሕፃናት መንገዱን ሞልተው መኒ መኒ ሲሉ ማን የማይታወክ ሰብአዊ ፍጡር አለ?

ለማንኛውም በእንደዚህ ሁኔታ ከሶፍቦ-መር ዋሻ የደረሰው ተራሮች አካባቢውን ጉብኝቶ ብቻ ከሚመለስ ዋሻውን የመሰሉ ትንንሽ ምስሎችን ቢያገኝ መጻሕፍት እና ሌሎችንም መረጃዎች ቢገበይ እርሱ ተደስቶ አገሩ ሲሄድ ለሌሎችም ባሳየ ነበር።

የታወቁት ዓለም አቀፍ መጻሕፍት መሸጫ ድርጅቶች በአሜሪካ የባርንስ እና የኖብልስ የመጽሐፍት መሸጫ የግብጽ፣ የራሽያ፣ የግሪክ አይክንስ መጻሕፍትን እንደልብ አግኝተው ሲያሳትሙ፤ ሲሸጡ የኢትዮጵያ ገዳማትና አድባራትን የሚያሳዩ መጽሐፍ መረጃዎች ግን ቢፈለጉ አይገኙም።

በቅርቡ በተለያዩ የአሜሪካ ግዛቶች እየታየ ያለው ዓባይ (ናይል) የተሰኘው ፊልም ሲታይ በሳይንስ ሙዚየም መደብር ውስጥ ተዘዋውረን ስንመለከት የግብጽ ቅርሳ ቅርሶች ብቻ ሲሸጡ ተመልክተናል። ለመሆኑ የኢትዮጵያን ለምን አትሸጡም ብለን ስንጠይቃቸው የሚያቀርቡልን መልስ አጣን ነበር ያሉን። ከሀገራችን አልፎ ዓለም አራስዋ ገበያችን ነች።

ሁለት ነጭ ዓደኞች በየጸሎት መጻሕፍቱ ላይ ያሉትን ሰዕሎችና ሐረጎች ፎቶ አንስተው ብቻ መጻሕፍት በማሳተም እንደከበሩ ብንገነግራችሁ የቅርሶቻችን ዋጋ ምን መሆኑን መገመት ይቻል ይሆን? ካለፉት የሥነ ጥበብ የኪነ ሕንጻ ሀብቶቻችን ጋር ያለማወላወል መታረቅ ይገባናል። ጥንቃቄ በተሞላ በባለሙያ በታገዘ በታማኝነት፤ ቅርሶቻችንን ልንጠቀማቸው እንችላለን።

የፈጠራ ሰዎች ሕሊና እና የሥራ ብክነት

ሌላው በቅርቡ እየባከነ ያለው የፈጠራ ሕሊና የሥነ ጥበብ ሞያ እርቅ የሚፈልግ ጉዳይ ነው። የእኛ የሥነ ጥበብ ሰዎችም ሆኑ ኪነ ጥበባቸው እንደዋዛ ታይቷል፤ የአዲስ አበባ ሥነ ጥበብ ት/ቤት የያሬድ ሙዚቃ ት/ቤት የአዲስ አበባ የቲያትር ጥናት ጥቂት ሰዎች ያስመርቃሉ። ለእነዚህ ባለሙያዎችም እንኳን ሥራ የለም። ሰዓሊያኑ እና ሥራዎቻቸው ማዕከል ስለሌላቸው በየእስኩዳዮቻቸው ሰዓሊው በረሃብ ስዕሉ በምስጥ እየተበሉ ነው።

አቶ ወርቁ ማሞ የተባሉት የቀለም ቅብ ጠቢብ ከአስደናቂ ንድፎቻቸውና የቀለም ቅብ ሥራዎቻቸው ጋራ ብቻቸውን ሙዚየም ሊሠራላቸው ሲገባ ወንዝ ዳር በነበረች ደሳሳ ቤታቸው ውስጥ ያሉ የጥበብ ሥራዎች በጉርፍ እስኪወሰዱ መረሳታቸው ሐዘን ነው። እነታደሠ ወርቁ፤ ታደሠ ማመጫ፤ ዘሪሁን የትምህርት እና ታደሠ መስፍንን የመሳሰለ ወጥ የጥበብ ሰዎች ኢትዮጵያ አላት ሲባል ግን በእነዚህ ታላላቅ ሰዎች መጠቀም አለመቻልዋ አሳዛኝ ነው።

የግራፊክስ ፈላስፋው ዘሪሁን ብቻውን የሚጉበኝ ነው። በንድፍ ጋይሉ የታወቀው ታደሠ በእኛ እጅ ባይሆን ንድፎቹ ብቻ ሙዚየም ይፈልጋሉ። አቶ ወርቁ ጉሹ የፈጠሩት ኢትዮጵያዊ የስዕል ዘየ በዓይኖች ብቻ የሚሠሩት ተአምር። ዋ ... ወገኔ በእጅህ ያለውን የሥነ ጥበብ ሀብት ብታየው ያስብላል።

ይህ የጥበብ መንጋ መቼ አባራ ዛሬም ትልሙን ተከትሎ እየተመመ አይደለም ወይ፤ በችግር አረንፎ የተተበተበው ሕዝብ የጥበብ ብቃቱን የአእምሮውን ርቀት ባገኛት ቀዳዳ እያሳየ ይገኛል። እርቅ ስናደርግ ለእነዚህ ሁሉ ዋጋ ሰጥተን ነው።

የእነዚህን ጠቢባን ሥራ ስብስቦ ሙዚየም ማዘጋጀት፤ በፖስት ካርድ በመጽሐፍ አባዝቶ ማዘጋጀት እና መሸጥ ይቻላል፤ ይህ ሁሉ ገንዘብ ነው።

በአዲስ አበባ ያለችው ሙዚየም የድሮ ሰዓሊያንን ስዕል ይዛ ጥቂት የድንጋይ ቅርሶችን እያሳየች ጭልጭል ማለትዋ የጉብኝዎችን እርካታ አያሟላም። ሊሰማን ይገባል ሰዓሊያኑ አሪፔናል ሥራዎቻቸውን በእርካሽ ያውም ከተገኘ ሊሸጡት። ከዚህ አልፎ ተርፎ በአዲስ አበባ ሥነ ጥበብ ትምህርት ቤት ውስጥ ተሠርተው እዛው የተገተሩ የምረቃ ሥራዎች በየአደባባዩ ለምን እንደማይቀመጡ ግራ ያጋባል። የምረቃ ሥራዎቹ፤ ሞዛይክ እና ሌላውም ምናል አዳዲስ ሕንጻ ላይ ድርጅቶች ሳይቀሩ ከትምህርት ቤቱ ጋር በመቀናጀት የወጣቶቹን ሥራዎች በየቦታው በመስቀል ቢያስተዋውቁ። ይህ በበለሀግት አገራት ስለማደረግ ነው።

የያሬድ ሙዚቃ ትምህርት ቤት የሲንፎኒ ዝግጅት በኢትዮጵያ ሬዲዮ በማምንት አንድ ቀን እንኳን ቢሰጠው እንደ ምዕራቡ ዓለም እክሌ የተባለው የሙዚቃ ቀማሪ በዚህ ዓመተ ምሕረት የቀመረው ተብሎ ቢተዋወቅ። የመሰንቀው፤ የበገናው፤ የዋሽንቴና የክራሩ ጥበብ ትንሣኤ ቢያገኝ ባሕላዊ ተመር ቢጠና መንፈስን በእጅጉ ይመስጥ ነበር።

ያሬድ ሙዚቃ ትምህርት ቤት እንዳየነው የባሕሉ ክፍል ብዙም ትኩረት ሲሰጠው አላየንም። የነሞዛርት፤ ቤትሆሽን ጥበብ ሊጠና የነቅዱስ

ያሬድ፤ የነአባ ጊዮርጊስ የተዘነጋው ለምንድነው? የእኛ ወርቆች ስለሆኑ ይሆን?

ያሬድ በተወለደበት አክሱም እንደ ሐውልት የለውም፤ ቤተ መዘከር መዚየም የለውም፤ በፊልም የተሠራ መረጃ የሚሆን ጥናት የለውም፤ ይህ ሁሉ ያንገበግባል። አባ ጊዮርጊስ የጻፋቸው ከ8 በላይ መጻሕፍት ትዝታቸውም መኖራቸውም በኢትዮጵያ ሕዝብ ውስጥ አይታወቅም።

በቅዱስ ያሬድ ስም የተሰየመው መዚቃ ትምህርት ቤት ደግሞ የባለ የያሬድን የዜማ ትምህርት አያስተምርም። የያሬድ ዜማ እከ ከሃይማኖታዊነቱም ባሻገር ጥበብም ነው። 1400 ዘመን ተሻግሮ የመጣ መሠረቱ ሰማያዊ የሆነ ጥበብ። የያሬድ ዜማ እከ ፊደል ያለው ሕግና ሥርዓት ያለው ቀመር ነው። ያ .. ሁሉ ልፋት ያ ሁሉ ሕብር ያለው ዜማ ያላት ኢትዮጵያን ማየት የሚፈልግ ጉብኝ አገሩ የሰላቸውን ራጥ ብልግና ብናሳየው የሚያደንቅን ይመስላችኋል?

እንዴት እኛ የደናቁርቱን ራጥና ምናምን እንቀላውጥ ደርዝ ያለው ማገሌት፤ የሚሰረቀረቅ መሰንቆ፤ የሚተም ከበሮ ያለን እኛ እንዴት ምንም በሌላቸው አንቅና? አፍሪካውያን ወንድሞቻችንና አረቦቹ የመዚቃቸው ባሕል አንዳለ ነው። እንቅስቃሴያቸው የራሳቸው ነው፤ እኛ ግን ከከበሩት ባሕላዊ መሣሪያዎቻችን ጀምሮ እንቅስቃሴያችን ሁሉ እየተ ለወጠ ነው።

እነዚህ የጥበብ ማዕከላት የሚያስመርቁቸው ምሁራን እና ሥራዎቻቸው ባክነው በመቅረታቸው በሥነ ጥበብ ሥራዎች መጥለቅለቅ የነበረባት ሀገራችን እንደ መዚየም ብቻ ነው ያላት። አንድ የሥነ ጥበብ ትምህርት ቤት ነው ያላት። ምክንያቱ ምንድነው? ሁሉ ነገር በጀት ይፈልጋል። ለዚህ ደግሞ አራሱ የሰዕሉ ውጤት ወይ ዋናው ስዕል ወይ ተባዝቶ መሸጥ መጉብኘት አለበት።

ስዕሉ ይሠራል እንጂ ከገበያው ጋር ዝምድና የለውም ወይም ለዓሊ ማለት ጠቢብ ማለት በድህነት መኖር ያለበት፤ ሌላ ሕይወት የሌ

ለው ሆኖ ይቆጠራል። ስለዚህ እንዴት ለአገር ዕድገት የሚሆን ኪነ ጥበብ ማዘጋጀት ወደ ገንዘብ መለወጥ ይቻላል? ብሉም ማጥናት ያስፈልጋል። ይህም ሲባል የሥነ ጥበብ ዓላማ ገንዘብ ማሳደድ አይደለም። ግን ሙሉ ጊዜውን ለጥበብ የሚሰጥ የጥበብ ሰው ለማግኘት በውጤቱም የሚጠቀም የጥበብተሰብ ክፍል ለማፍራት ስዕልን ዋናውን ሳይሆን አባዝቶ መሸጥ ያስፈልጋል።

ከዚህ በላይ ያለው በሥነ ስዕል በዜማ በኩል ያለውን ሲሆን፤ ሌላው እጅግ የተዘነጋ ነገር ቢኖር እኛ ጥንታዊያን ሕዝቦች እንደመሆናችን መጠን እንደሌለብን ሕዝቦች እውነተኛ ታሪኮች እና ተረቶች አሉን። እነዚህ ሁሉ በዘመናዊው ፊልም ካርቱንና የመሳሰሉት ጥበባት ሊቀናበሩ የሚችሉ ናቸው። ይህም በቅርቡ ኬንያ ውስጥ የተሠራውን አንበሣ የተባለውን የካርቱን ፊልም ብቻ በማየት የእኛ ምን ያህል ዓለም አቀፉን ጥበብተሰብ የሚያስደንቅ ሌላው ቀርቶ ሕፃናቶቻችንን የሚያስተምር እንደሆነ መገመት ይቻላል። ይህም እርቅ ይጠይቃል።

ብቅ ብቅ ብለው የነበሩ የተረት መጻሕፍት ልብወለድ ጥናታዊ ጽሑፎች እየከሰሙ መጥፋት ጀምረዋል። ብዙዎች ጽሑፍቶቻችን የእራሳቸው የእጻጻፍ ዘዴ በስለት እና የቋንቋ አጠቃቀም ብቃት የነበራቸው ሲሆን፤ ዛሬ የሐዲስ ዓለማየሁን፤ የበዓሉ ግርማን ፖለቲካዊ ልብወለድ፤ የብርሃኑ ዘራውንን ፈለግ፤ የዐጋዩን ቅኔ፤ የከበደ ሚካኤልን ተረትና ምሳሌያዊ ግጥም፤ የነዮሩታሐ፤ የነአገኘው እንግዳን ለዓሊነትና ገጣሚነት፤ የእነ ገ/ዘርስቶስ ደስታን ለዓሊነትና ገጣሚነት ጥልቅ ሐሳብ እንደገና ለማምጣት ወይም በአዲስ ድንቅ ጥበብ ለመተካት እያስችሏቸው መጥቷል። እነዚህ መጻሕፍት ከአእምሮ ማሳደግ ብቃታቸው በተጨማሪ ታላቅ የገቢ ምንጭም ነበሩ። እነዚህም እርቅ ይፈልጋሉ።

ቀደም ብለን እንደገለጽነው ዓለም ወደ አንድ ገጽታ እየተለወጠች ነጠ። መረጃ ባመጣው መቀራረብ አንድ አውሮፓዊ ጸሐፊ የሚጽፈው መጽሐፍ ለብዙ ዓለማት ይሠራጫል፤ በተለያዩ ቋንቋዎች ይተረጎማል።

በአሜሪካ የሚዘጋጀው የሥነ ጥበብ ሽልማት ተሸላሚዎች በዚህ ዘመን አሜሪካውያን ብቻ አይደሉም። በቅርቡ ደቡብ አፍሪካውያንም ተቀዳጅተውታል። ለምን ሥራቸውን በዓለም አቀፍ ገበያ ስላስተዋወቁት።

አንዱ ደራሲ ጽንሰ ሐሳብ ያፈልቃል፤ ተርጓሚዎች በእንግሊዝኛ በፈረንሳይኛ ይተረጉሙታል። ሌላው አሳታሚ ድርጅት ይፈልጋል፤ ሌላው ገበያውን ያስማማል፤ ቲምወርክ (የገብረት ሥራ) ማለት ይህ ነው። ሁሉም በየሙያው ይሠማራል። በነጋታው ኢትዮጵያዊ ጸሐፊ እንግሊዝ አገር ገበያ ያገኛል። ይህንን ብዙ የአፍሪካ ወንድሞቻችን እየሠሩት ይገኛል።

በውጭው ዓለም ያሉ የመጻሕፍት መሸጫዎች የተጣበቡት በአገሪቱ ጸሐፍት ብቻ አይደሉም። በውጪ ጸሐፍትም እንጂ የአገሪቱ ወጣት ደራሲያን የሙያ ጥራታቸውን ካበለፀጉ ዓለም አቀፍ ጸሐፊ የመሆኛው ጊዜ አሁን ነው። ለምሳሌ ከአፍሪካ በቅርቡ አዳዲስ ግሩም ጸሐፍት ወጥተዋል፤ ታዋቂው ዴዝሞን ቱቱ እንደ ብርቅ ጸሐፊ ይቆጠራሉ። የራስዋን የሕይወት ታሪክ የጻፈችው ኢማክሊ ሊባጊዛ እና የመሳሰሉት ጸሐፍት ዓለም አቀፍ ዝናን አትርፈዋል።

ይህ ሁሉ ተጠራቅሞ ነው አንድን ሕዝብ የሚያሳድገው ኢኮኖሚውን ከፍ የሚያደርገው። ማደ ዓለም አቀፍ ጠቢብነት የተጠጉት ኢትዮጵያዊያን ሰዓሊዎች ሜትረን አርቲስት አፈወርቅ ተክሌ መተካት አለባቸው። እነ ገ/ክርስቶስ ደስታ (Non-Figurative) ጥበብ ውስጥ እራሳቸውን ሲገልፁ ዓለም አድንቋቸው እንደነበረ እስከንድር ቦጉሊያን እና የመሳሰሉ ሁሉ ትውልዱ ፈለጋቸውን መከተል አቅቶታል፤ ይህ ሁሉ እርቅ የሚፈልግ ጉዳይ ነው።

በየጉሣው ያሉ ታሪኮች፣ ተረቶች የሕይወት ገጠመኝ ሁሉ የሚጻፍ ነው፤ የሚሳል ነው፤ የሚቀረጽ ነው። በቀላሉ በእጅ እና በእግር የሚሸከረከሩ የሸክላ ማቡኪያ መቅረጫ እና ማቃጠያ የሚሠሩ የሸክላ ጥበባት በዚህ ዘመን ታላቅ ዋጋ አላቸው። እንሥራው ድስቱና መግላሊቱ ጭምር በዲዛይን በተለምዶ ከተሸቆጠቆጠ በሰራሚክስ እና በተለያዩ ጥበባት

ልንጠቀም ስለምንችል በጥራትም በብዛትም ኢትዮጵያዊያን ወጣቶች ወደዚህ ሙያ ያዘነብሉ ዘንድ መሳብና ማበረታታት ይገባል።

አባቶቻችን ያስተላለፉልንን ቅርስ በመጠበቅ፣ በመንከባከብ ከሥነ ጥበብ ጋር እንታረቅ። አዳዲስ ወጣት ጠቢባን የሚፈልቁባቸው ማዕከላት ይስፋፋ፤ ያሉት ጠቢባን ይከበሩ፤ በዚህ ሁሉ ከሥነ ጥበብ ጋር እንታረቅ።

ምዕራፍ ዘጠኝ

ከችግረኞች ጋር መታረቅ

የሀገራችን ሰዎች እጃቸውን እንዴት ለልመና ዘረጉ? የሚለው ጥያቄ ያሳስበናል። ኩሩ አይደለ ልመናን የሚሆዩ አይደል እንዴ? ታዲያ ምንው በልመና የሚተዳደረው በዛ?

ችግሩ የከፋ በመሆኑ ከጉረቤቱ አህል መበደር የሚጸየፈውን ገበሬ እጁን ለልመና እንዲዘረጋ ገፋፋው። ረዛብ፤ ጥምና እርዛት ተረባርበው ወገኔን ከጉጂው አስወጡት። ወደ ከተሞች ጉረፈ፤ ለማኝ ሆነ፤ እርቅ ይፈልጋል። ደጁ ያለውን ወርቅ ማፈስ አቅቶት በልመና የምትንጠባጠበዋን ፍራንክ ፍለጋ ከቀዬው ተሰደደ። ማነው የሚያሳየው ዝናብ ባይኖር እንዴት ማረስ እንደሚቻል?

ሴቶቹ ልጃገረዶች እንጂ ፍለጋ የተወለዱበትን አካባቢ ጥለው ግራ ወደገባው ከተሜ ፈለሱ። ከተሜውም እግዚአብሔር ይስጠው ያለውን እያካፈለ አስቀምጧቸዋል። ግን ሁሉም በየእጃቸው ዲቃላ ታቅፈዋል ወይም በበሽታ ተሰክፈዋል ያስደነግጣል።

ከተሜውም አራሱ ሕፃናቱን ማሳደግ አቅቶት ለቋቸዋል በየመንገዱ እየተሸለከለከ ይለምናሉ፤ ማታ ቤንዚን ምገው ይተኛሉ፤ ያጨሳሉ፤ ምኑ ቅጡ። ወላጅ አልባዎቹም ሕፃናት የመከራ ሕይወት እየገፉ ይገኛሉ፤ መታረቅ ያለብን ከእነዚህ ሁሉ ጋር ነው። በአፍሪካ ውስጥ የጉዳና ተዳዳሪ ሕፃናትን ማየት የዘወትር ትዕይንት ነው። ሕይወታቸው ግን በምን ይስተካከላል? ለሚለው ጥያቄ መልስ የለም።

ከሁሉ አስቀድመን እንሰማውታሁ ሕፃናት ወደ ጉዳና ተዳዳሪነት ሲሄዱ ምን ችግር እንደሚከተል በጥሞና እንመልከት። ጉዳና ተዳዳሪዎች እንደማንኛውም ሰው ሕሊና የአካል ብቃትና ሰበአዊ ስሜት አላቸው ብለው የሚያምኑ ብዙ አሉ። ነገ ሰው የሚሆኑ የኑሮን ጫና በተአምር ፈነቃቅለው ወጥተው ከአስተዳደር ቁንጮ ሁሉ የሚደርሱ አሉ። ታዲያ እነዚህ ፍጡራን በዚህ የመከራ ዘመናቸው የረዳቸውን ኅብረተሰብ የሚረዱ ሲሆኑ፤ የጨካኝነታቸውን ደግሞ እነሱም ሲያድጉ ይጨካኝባቸዋል። ስለዚህ ከዚህ ግዙፍ የኅብረተሰብ አካል ጋር ይቅርታ ማድረግ፤ እርቅ ማድረግ ይገባል የሚባለው በአጠቃላይ ለኅብረተሰቡ ጥቅም ሲባል ነው።

ሕይወት ፊትዋን አዙራባቸው በመከራ ምድጃ የሚለበሰው ሁሉ ቸርነትን ይለምናሉ፤ ፍቅርን እንክብካቤን ይፈልጋሉ። በሰውም በእግዚአብሔርም ፊት የተጠሉ፤ የተዋረዱና የተረገጡ መስሎ ስለሚሰማቸው ብዙ ጊዜ ተስፋ ሲቆርጡ ሲያሰቅሱ ይሰነብታሉ። እንባቸው አልቆ ደም ካለቀሱ በኋላ መገፋታቸው ታይቶ ከሰዓት መልስ ይሰጣቸዋል። እናም ሁበትን ሥልጣንና ዝናን ይጉናፀፋሉ። ከዚህ በኋላ የዋሆች ከሆኑ የደረሰባቸውን ይረሳሉ፤ ብዙዎች ግን የበቀል መንፈስን ሲሞሉ ይስተዋላሉ።

ሥራ አጥ ሆነው ሣንተም ሳይወረውርላቸው ያለፈው የሳቀባቸውንና የገላመባቸውን ያስቸውላሉ። ሲርባቸው ዳዕ እየገመጠ በፊታቸው ሲያልፍ ያላስታወሳቸውን፤ እጃቸውን አርገብግበው ሲለምኑት ፊቱን አዙሮ የሄደውን ሁሉ ያስታውሳሉ።

እነዚህ ባዘኔዎች የተባሉትን ሁሉ አይረሱም፤ የጠጡትን የግፍ ጽዋ መልሰው መጋት ይጀምራሉ፤ መራሩን ጉምዛቸውን ስለዚህ ነው በአስቸኳይ ከእንሰማውታሁ ሕፃናት ጋር መታረቅ የሚገባው።

ግን ለሥራ አጡ፤ ለጉዳና ተዳዳሪው የሚያዘን ሕሊና ካለን ጤናማ ኅብረተሰብ እንፈጥራለን። የእንሰማውታሁ ሕፃናቱን (የጉዳና ተዳዳሪዎቹን) ለቅሶ አብረን ማልቀስ ከቻልን ለቀጣዩ ሕይወታቸውም በርህራሄ ካሰብን ከተጨነቅን የገደቱን አገር የፍቅር አውድማ ልናደርጋት

እንችላለን። ስለዚህም የጉዳና ተዳዳሪዎችን እንባቸው እንባቸን ነው ብለን እስቲ በቅኔና በሥነ ጽሑፍ እንባ አብረናቸው እናልቅስ።

አብረናችሁ እናልቅስ

ዓለም በእንባ ተራጭቷል፤

እንባ አልቆበት ደም ያዘው ዓይናችሁ፤

በየምናምነ ሥር በየጥጋቱ የተኛችሁ፤

ከሰብዓዊ ፍጡር በታች ተቆጥራችሁ፤

ኑሮና የሰው ዓይን የወጋችሁ።

ቤንዚን ናፍጣ የመኪና ጢስ፤

ዋእይ ቃጠሎው ብርዱ የሚጠዘጠዝ፤

እንደ አውሬ እንደ እንስሳ፤

ካለጥጋት ካለ ገሳ።

የሰማይ ጠል ያረሰረሳችሁ፤

ቁርና ዋእይውን ታግሳችሁ።

በሕፃንነት በሊጋነት፤

መራራ ጉምዛዛ ሕይወት።

የቀመሳችሁ ሁሉ እናንተ ጉሳደሎች፤

በገዛ አገራችሁ ስደተኞች ባይተዋሮች ለማኞች።

ግራ የገባችሁ የአምላክ ያለህ ያላችሁ፤

የሐዘናችን ቃል የነፍሳችን የውስጥ እንባ ያውሳችሁ።

እኛም ስደተኞች ነን መፃፋችን ምስኪን፤

ከእናንተ እንባ የሰግ ለቅሶ የተጋራን።

ብዙን ያልን የባክንን ባገር አሳብ፤

የወገን ሥቃይ ያጠሚረረን የፍቅር ረሃብ።

ዓለም ሁሉ እንደናንተ አልቅሷል፤

በድህነት ከእናንተ ጋር ተገንጥቷል።

የችግሩም ቋት ሞልቶ ቢተርፍ፤

የአልሃቸው ስሜት ቢደርስ ከአፋፍ።

ይቅር በሉን ይቅር በሏት ኢትዮጵያን፤

በቁጣችሁ ላይ ፀሐይ አይጥለቅ ቀን ይሁን።

ነገ አስከሚነጋ ብርሃን ለሁሉ አስኪፈነጥቅ፤

ዛሬን ግዴለም እንለማውታ ሆይ እንታረቅ፤

ለሊቱ አስኪነጋ የንጋቱ ጉን አስኪሠርቅ።

በእንባ የምናስታውሳችሁ የእኛው ድሆች ሆይ አትፍረዱብን እኛም ግራ ቢገባን ነው መፍትሔ ያልሰጠናችሁ ብለን ደግመን ደጋግመን ይቅርታ መጠየቅ አለብን።

በሕፃናት ዓምድ እንዳየነው የሕዝባችን ብዛት አስፈሪ ሆኗል። ስለዚህም ሕፃናቱ ከቤት ውስጥ እየተከለሰሱ ወደጉዳና ወጥተው እያየናቸው ነው። በእውነቱ በዚህ ዘመን ይህንን ሕልቆ መሣፍርት የሌለው የጉዳና ተዳዳሪ ለማስተናገድ አንድ ብልሃት እንጂ የገንዘብ ወይም ሌላውም ሁኔታ ሊመክተው አይችልም።

የአሥራ ሁለት ዓመት ሕፃናት ለሴተኛ አዳሪነት እየተመለመሉ ይገኛሉ። ወዴት ነው መድረሻችን? ለዚህ ታላላቅ ሕዝባዊ ሽንጉዎች የመገናኛ ብዙኃን ዘመቻ አስፈላጊ ነው። በውጭ ያለነውም አንድ ወይም ሁለት ሕፃናት ብንካፈል እና ብናስተምር ችግሩን በጥቂቱም ለማቃለል ሞክርን ሊባልልን ይቻላል። ግን ይህ ለችግሩ ፈጽሞ መፍትሔ አይሆንም።

በአንደበት ብቻ አስተያየት መስጠት ሳይሆን የተግባር መስዋዕትነትን የሚጠይቅ ሥራ ነው። አገር መክሮ ተረባርቦ መፍትሔ ማምጣት አለበት። ያም አጠቃላይ የንብረተሰቡ ችግር ነው። እስቲ ይህንን ጉዳዩ ላይ የወጣ የሕፃናት የወጣቶች ብዛት ወደ ምርታማነት ለመለወጥ እንሞክር፤ የመጨረሻው መፍትሔ የሕዝቡ ነገር እንዲያሻሽል ጥረት ማድረግን ይጠይቃል። ስለዚህ ከችግረኞች ጋር እንታረቅ።

ምዕራፍ አሥር

ከሥራ ጋር መታረቅ

እንተ ታካች ወደ ገብረ ጉንዳን ሂድ፤

መንገድዋ ተመልክተህ ጠቢብ ሁን፤

አለቃና አዛዥ ገዢም ሳይኖራት፤

መብልዋን በበጋ ታሰናዳለች፤

መኖዋንም በመክር ትሰበሰባለች፤

እንተ ታካች እስከ መቼ ትተኛለህ?

ከእንቅልፍህስ መቼ ትነሳለህ?

ጥቂት ትተኛለህ ጥቂት ታንቀላላለህ፤

ትተኛም ዘንድ ጥቂት እጅህን ታጥፋለህ፤

እንግዲህ ድህነትህ እንደ ወንበዴ፤

ችጋርህም ሰይፍ እንደ ታጠቀ ሰው ይመጣብሃል።*

መጽሐፈ ምሳሌ እንዲህ ስለሥራ አብራርቶ አስፋፍቶ በጥበብ ይናገራል። ሥራ ጽድቅ ነው፤ የሚሠራ ገበሬ አንደበቱ ከሐሜት እጁ ከስርቆት፤ ዓይኑ ከስለት ይታቀብለታል። ምክንያቱም መላ መንፈሱ ከሰብሉ ዛላ ላይ ስለሚያርፍ ነው።

ከላይ በረቂቅ የሥነ ፍጥረት ሕግ ገብረ ጉንዳን እንዳስተማረን ሁሉ። ከፍጥረታት በሥራ የታወቁ ገብን የመሳሰሉ ትጉህ ሠራተኞች የሰው ልጅ የኑሮውን ዕቅድ ይፈትንባቸው ዘንድ ለትምህርት ለተዘከሮ በምድር ሲርመሰመሱ ይታያሉ።

* ምሳ. 6-6-11

በተለይ ገብረ ጉንዳን እጅግ ከፍጥረታት የሚለይበት ጠባዩ ከገዛ ክብደቱ ወይም ቁመቱ ጋር የማይመጣጠነውን ከፍ ያለ ነገር እንኳን ተሽ ከሞ ቀጥ ባለው ግድግዳ ሽቅብ ቁልቁል ሲል መታየቱ ነው። ሌላው መስመሩን ተከትሎ ምግቡን እያመለለሰ ማከማቸቱ፤ መሬቱን ታላቅ መሐንዲስ ያሳመረው ግንብ አስመስሎ መፈልፈል በታላቅ ትጋት ይህን ሁሉ ሲያከናውን ግን እንደሌሎቹ ትልልቆች ወይም ትንንሽ እንስሳት ጠብ የማያውቁ ከሥራ በቀር ከመጓዝ በቀር መቶም የማይሳካላቸው በመሆናቸው። ገብረ ጉንዳን ከሁሉ የተለየ ፍጥረት እንዲሆን አድርጎታል።

በምድራችን ዓይነታቸው እጅግ የበዛ የጉንዳን ዓይነቶች አሉ። ግማሾቹ እንጨት የሚመገቡ፤ አንድ የቆመን ግንድ ውስጥ ውስጡን በልተውት በእጅ ሲነኩት እንዲፈረካክስ የሚያደርጉ መጋዝ ጥርስ ያላቸው ጉንዳኖች አሉ። ሌሎቹ አንድ የጭቃ ቤት ውስጥ ውስጡን ሰርስረው አንድ ቀን ሲጥሉት መቼም ያችን የምታክል ፍጥረት እንዴት እንዲህ ጠነከረች ያሰኛል። ርዕሳችን ከሥራ ጋር እንታረቅ በመሆኑ ከመነሻው እኛ ከሥራ ጋር ለመሆኑ ተጣልተናል ወይ? ብሎ ለሚጠይቅ። አዎ በሚገባ ተጣልተናል ብለን እንመልስና። እንዴት? በምን? ለሚለው ጥያቄ ከብዙ ምሳሌዎች ጋር በሰፊው ርዕስ ላይ እየተወያየን እንቆያለን።

ከአንድ ሰው ጋር ስንታረቅ የተሠራ በደል እንዳይደገም ቁርጡን መነጋገር የተለመደ እንደሆነ ሁሉ። ከሥራ ጋር ተጣልተናል ሲባልም ያስቀየምነውን የበደለነውን በሰፊው መናዘዝ የግድ ነው።

ሀገራችን ኢትዮጵያ ከ3 ሺህ ዓመት በላይ የደረጃ ታሪክ አላት። እውነት ነው አይካድም። እንዲህ ከሆነ በታሪካችን ውስጥ ያዳበርነው ታላቅ ነገርም አሳ። እውነት ነው በታሪክ ተመዝግቦ እንደተገኘው ታላላቅ ሠራተኞች ግዙፍ ሥራቸውን አስቀምጠውልን አልፈዋል። ታዲያ በትጋት የተፈለፈሉት የሳሊበላ ቤተ መቅደሶች አክሱም የቆመውን ሐውልት የሥራ ትዕግሥትና ብቃት፤ የሥራ ፍቅር። ድጓና ጸመ ድጓውን ለዚህ ዘመን ያደረሰ ጥንካሬ በዚህ ዘመን ያፍዝ አደንግዝ ይዞት ዓለም በሥልጣኔ

ሲወረወር እኛን የገብረን ከሥራ ጋር መጣላት አይደለም ወይ? ቀደም ባሉት ጊዜያት ዓለምን አስከትላ ትርጉም የነበረች ኢትዮጵያ ዛሬ ከኋላዋ እየተፈተሰኩ ሲቀድሟት አለመራመድዋ ከሥራ ጋር መጣላት እንዲህ ሌላ ምን ይሉታል?

እኛ ስለአራሳችን ምን እንላለን ሳይሆን፤ ዓለም የተራቀቀበት የሥራ ሚዛን የት ቦታ ያስቀምጠናል ብሎ መጠየቁ ይጠቅመናል። ከሁሉ በፊት መሞጋገስን እኛ እንበልጣለን የሚለውን ከንቱ ሐሳብ ወደኋላ አሽቀንጥረን እንጣል። ከዚህ ተነሥተን እጅግ መልካም የተባሉ የዚህችን ምድር ክንውኖች እንመርምር። ፍርጥ አድርገን እኛ የቱ ጋ ነን? ብለን ደግመን ደጋግመን እራሳችንን እንፈትሽ። ሠራተኞች ነን ወይ? ከሆንን የታለ የሥራ ፍሬአችን? ብዙ ጊዜ በሌሉ ተስፋዎች ላይ ከመንጠልጠል ያለውን የሚያዩትን ብቻ ማመን ያስፈልጋል።

ጃፓኖች ከሁለተኛው የዓለም ጦርነት በፊት ብዙ ጊዜ በጥበብ ከሁሉ እንበልጣለን የሚል ትምክህት ነበራቸው ይባላል። ግን ሔሮሽማ እና ናጋሳኪ ላይ የተጣለውን የአቶም ቦምብ ካዩ በኋላ ለካ እንበላለጣለን ወደምትለዋ የዕድገት ቁልፍ ሐሳብ መጡ ይባላል። ስለዚህ ሕፃናቱን በትጋት በማስተማር በልማት ዛሬ እውነትም ከብዙዎች በለጡ።

አራሱን እንደ እንግጫ ካወረዱ በኋላ የምትገኙ ጥበብ ሲናገሯት እጅግ ታምራለች። እንዲህ መንፈሳችንና ውስጣችንን ዝቅ አድርገን ከሁሉ ትምህርት ለመገባየት የተዘጋጀን ከሆንን ምን ዓይነት ትምህርት እንትሰም? የቱ ነው ለሥራ የሚያመቸው? ብለን መምረጥ ያስፈልገናል።

ከሁሉ በፊት ግን ደረጃ በደረጃ ወደ ሥራ መንፈስ የሚወስዱ እርቆችን በዝርዝር እንይ።

- ሀ. ከባሕል ጀምሮ የሀረ ሥራ ፍልስፍናዎችን መንቀል ፤
- ለ. ከሌላው ዓለም ፈልሰው የሚመጡ ሀረ ሥራ ፈሊጦችን መግረዝ ናቸው። ሁለቱን ዐበይት የሥራ ጠላቶችን ዘርዘር አድርገን እናያቸዋለን።

ሀ. ለሥራ የማያመቹ ባሕሎችን ማረም

በእያንዳንዱ ሕዝብ ውስጥ እንደ ባሕል ሥራን የሚቃወሙ ልምዶች ዳብረው ሥር ስደው ይገኛሉ። እነዚህን መጥፎ አረምቶ በትምህርት በማረም ዜጎችን ለሥራ ማነሳሳት ያስፈልጋል።

ለሥራ ብቻ ሳይሆን ለጤና፣ ለትምህርት፣ አብሮ ለመኖር ሳንካ የሆኑብንን ጠባዮች ሁሉ በሥልጣኔ ሰይፍ መቁረጥ አግባብ በመሆኑ በዚህ መልክ የእርቅ ሐሳባችንን እናቀርባለን።

ነገር ግን በዚህ መሀል ጠቃሚው ባሕልም እንዳይጉዳ በከፍተኛ ጥናት የተደገፈ ረጋ ያለ ከግብታዊነት የጸዳ እርምጃ በትምህርት በእርጋታ መካሄድ ይኖርበታል።

ሕዝብ በረጅም የሕይወት ጉዞው ያዳበረው የአብሮ መኖር ጠባይ፣ የጤና፣ የትምህርት፣ የሥራ፣ የትብብር፣ የፍትር መንገድ እንዲዳበር፣ በአንጻሩም ከረጅም ጊዜ ጀምሮ ጉን ለጉን ሲያስቸግረን የኖረውን ለጤና፣ ለትምህርት፣ አብሮ በመኖር፣ ለሥራ እንቅፋት የሆነ የደረጃ ጉጂ ባሕልም እንደአረም ሲነቀል ይገባዋል። ችግሩ አረመ ሲነቀል መልካሙም ተክል አብሮ እንዳይነቀል ምን ያህል ጥንቃቄ ይደረግበታል የሚለው ሐሳብ አስጨናቂ እየሆነ መግጣቱ ነው።

ለምሳሌ አንዳንድ ተቋማት ካለስማቸው ካለግብራቸው ስም ተለጥቷቸው ለሀገራችን ያበረክቱት የሥራ፣ የትምህርት፣ የጤና፣ የሥነ ጥበብ እንቁ በጥቂት ሰነፍ ሠራተኞች ክፉ ትምህርት ተሸፍኖ በመገኘቱ በዚህ ዘመን ላለው ትውልድ ሐቁ እውነቱ ተሸፍኖ ስለሚገኝ ገላልጦ ማስተማር ያስፈልጋል ይላል የእርቅ ሐሳብ።

እቅጤን ነው የምንረጋገጠው ከተባለ ባሕላችን ሥራን እንዲያገዝ ሆኖ መቀረጽ አለበት እንላለን። ለሥራ የማያመቹ ልምዶች በፍጹም መወገድ አለባቸው።

ለ. የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያንና የሥራ ባሕል

ከሁሉ በፊት አንዳንድ ያልገባቸው ሰዎች እንደሚገምቱት የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ከሥራ ጋር ትጣላለች ወይ? ይህንን ጥያቄ የምንጠይቀው ቤተ ክርስቲያኒቱ ያላለችው ያልደነገገችው ብዙ ዝባዝንኬ ስለሚናፈስ ነው። ብዙ አባቶችን ጠይቀን መጸሕፍትን አገላብጠን እንዳረጋገጥነው ቤተ ክርስቲያኒቱ በሥራ ተወልዳ በሥራ ያደገች ለልማት ግንባር ቀደም የሆነች መሆንዋን ነው።

በዚህም ሃይማኖት አበው የተባለው መጽሐፍ ለመነኮሳት ከሚሰጠው የኑሮ መመሪያ ውስጥ «መነኮሳት ተግባረ ዕድ ማዘውተር እንዳለባቸው ነው» እንደውም ለአባ እንጦንስ መልእክ የሠሉን ሥራን እየሠራ በጸሎትና በሥራ ጊዜውን ያሳልፍ ዘንድ ምሳሌ ሆኖታል።

ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ ቀን በወንጌል ሥራ ተጠምዶ ሌሊት ደግሞ ለዕለት ጉርሱ የምትሆነውን ተግባረ ዕድ ያከናውን እንደነበረ።* ሉቃስ በሕክምና፣ በስዕል ሥራ፣ እነ ጴጥሮስ ዓሣ በማስገር ሥራ መተዳደራቸውን ስናይ ቤተ ክርስቲያን ከቀድሞ ጀምሮ ከሥራ ጋር የታረቀች መሆንዋን ማረጋገጥ እንችላለን።

ሐዋርያው ጳውሎስ ለቆሮንቶስ ሰዎች አልከበድኩባችሁም እያለ ሲጽፍ እራሱን የማስተዳደርበት ሥራ አለኝ ያለኝን መንፈሳዊ ሀብት ላካፍላችሁ የመጣሁ ሠራተኛ ነኝ እንጂ ካለሥራ የተቀመጥኩ ወይም ከሥራ ጋር የተጣላሁ ሰነፍ አይደለሁም ማለቱ ነው።*

ከድሮ ጀምሮ ገዳማት በእርሻ የታወቁ ናቸው። በመጸሐፍት ድጉሳ በብራና መፋት በጽሑፍ ምኑ ቅጡ። ከጸሎቱ ጋር ገዳማውያን ዕረፍት ፈጽሞ የላቸውም። በዚህ ዘመን ኢትዮጵያ ታሪኬ የምትላቸው አድባራት እራሳቸው የሥራ ውጤቶች ናቸው። በወሰጡ የተሰሉት የተፈለፉትና በሐረግ የተሸቆጠቁጠው ግድግዳ ሁሉ በትጋት የተሠራ ተለምዶ ነው።

* የሐዋ.ሥራ 18-3
* የሐዋ.ሥራ 20-33-35

ስለዚህ ነው ቤተ ክርስቲያን የሥራ መምህር ናት የምንለው። ግን በዚህ ዘመን በግላቸው የሰንፍና መንፈስ ተነሳስተው ያልተሰበከ የሰንፍና ድርሰት የሚያነቡ በእውነት ጥንታዊትዋን፤ ታሪካዊትዋን፤ የሥራና የጥበብ እናት ቅድስት ቤተ ክርስቲያንን አይወክሉም።

በፍትሐ ነገሥቱ አንቀጽ 19 በቁጥር 713 ላይ ሌላው ቀርቶ ቀዳሚት ሰንበትን እንኳን «ክርስቲያኖች እንደ አይሁድ በዕለተ ቀዳሚት ተግባርን ማጉደል አይገባቸውም በዚህች ዕለት እንደ ክርስቲያን ይሥሩ እንጂ ከሕዝቡ ወገን የአይሁድን ሥራ ሲሠሩ ቢገኙ እነርሱ ከክርስቶስ ፊት የተለዩ ይሆናሉ» ይለናል።

ምን ማለት ነው? አይሁድ እግራቸውን ካጠፋ የማይዘረጉበት። ከዘረጉ የማያጥፋበት፤ ቅጠል እንኳን የማይቀነጥሉበት እጅግ ጠንካራ ሕግ ነበራቸው። በሐዲስ ኪዳን ዘመን ግን ሰው የሚድንበት የጽድቅ ሥራ ሁሉ በሰንበት ተፈቅዷል። ይህም ጌታ እራሱ በሰንበት ድውይ እየፈወሰ ምሳሌ የሆነበት ነው። ይልቅ በዚሁ በፍትሐ ነገሥት ም. 19 ቁ. 719 ላይ «ጥቅም የሌለበትን ነገር ትናገሩ ዘንድ ወይም መልካም ያይደለውን ሥራ ትሠሩ ዘንድ አይገባም» ሲል እናገኘዋለን። ይህ ሲባል በዕለተ ሰንበት ሰውነታችንን የምናሳርፍበት፤ በሽተኛ የምንጠይቅበት፤ የታረዙትን፤ የተራቡትን የምንመግብበት፤ የቅድስናና የትሩፋት ቀን በመሆኗ ከሌላ ዓለማዊ ሥራ እንታቀብም ዘንድ ተጽፏል።

የዓመቱን የበዓላት ቀናትን በተመለከተ ግን ፍትሐ ነገሥቱን በማንበብ መረዳት ይቻላል። በሀገራችን ቁስም ገበሬ ነው። ጠዋት የጠመደ የክለዓት ቅዳሴ ከሆነ ጸሎቱን ከእርሻው ጋር እያስኬደ በአፋ እያገተመተ መ ከዘወትር ጸሎት ጀምሮ ውዳሴዋን ዳዊቱን ሁሉ በቃሉ ይወጣዋል። የቅዳሴ ሰዓት ሲደርስ ደግሞ ገብቶ ይቀድሳል ወይም ያስቀድሳል፤ እንዲህ ነው ሥራውንና ሃይማኖቱን በአንድ አቀናጅቶ የኖረው። በዚህች ምድር ሥራን የሚከለክል ሃይማኖት ተፈጥሮ ስለማያውቅ የአንዳንድ ሰነፎችን ልብ ወለድ ድርሰት እየሰማን ከሥራ ጋር እንዳንጣላ ያስፈልጋል።

አባቶቻችንን አነጋግረን የቤተ ክርስቲያኒቱ አቋም ሥራን በተመለከተ ምንድነው የሚለውን እንዳገኘነው እራስዋ እየሠራች ሌሎችንም ለሥራ የምታነሳሳ ከመሆንዋ በላይ ከተደነገጉት ዐበይት በዓላት በስተቀር አትሥሩ ብላ እንደማታውቅ አረጋግጠናል። ይህንንም በተግባር ስትመለከር በቤተ ክርስቲያኒቱ መዋቅር ውስጥ የልማትና ክርስቲያናዊ ተራድኦ ዘርፍ የተቋቋመ መሆኑን አገልግሎቱም በቤተ ክርስቲያኒቱ ስም የልማት ሥራን ማከናወን መሆኑን ተረድተናል። ስለዚህ የቤተ ክርስቲያኒቱ ውክልና በሌላቸው ሰዎች የሚሰበከው ዐረ ሥራ ስበክት የቅድስት ቤተ ክርስቲያን ድምጽ አይደለም፤ እርሷ ይልቅ ከሥራ ጋር የታረቀች ነችና።

ይህንንም በተግባር ለማየት በዝዋይ ብፁዕ አቡነ ጉርጉርዮስ የተባሉ የሥራ እና የልማት መምህር ሰፊ የትምህርት ቤቱን ቦታ በብርቱካንና በሌሎችም ዕዕዋት የሞሉ መሆናቸውን እራሳቸው እየሠሩ ሌሎችንም ያሠሩ እንደነበር ሥራቸው ዛሬም ይመሠክራል። በሰበታ የሌቶችን ገዳም፤ በዋልደባ እና በሌሎችም ገዳማት በእውነተኛቹ ባሕታውያን የከብት እርባታው፤ የልብስ ሰፊቱ፤ እርሻው እየተቀላጠፈ እንደሆነ አይቶ መረዳት ይቻላል።

ከዚህ በላይ ያለው ለባሕላዊው የሥራ ማነቆ ቤተ ክርስቲያን እንዴት መልስ እንደምትሰጥበት በእጭሩ የሚያብራራ ክፍል ነው። ለማጠቃለል ያህልም ቤተ ክርስቲያን ከሥራ ጋር የታረቀች እና የሥራም መሪ መሆንዋን ተረድተን መቼም ቢሆን የትም ምዕራፍ ላይ ሥራ ኃጢአት ነው ተብሎ እንዳልተጻፈ መገንዘብ ይገባናል። ከሥራ ጋር እንታረቅ።

ቀጥሎ ደግሞ ይህ በውስጣችን ያለውን በእምነት አሳቦ የሥራን መንፈስ የማጥፋት መጥፎ አዝማሚያ እየተቃወምን ለሥራ የማያመቹ ከሌላው ዓለም የሚወረሱ ጠባዮችን ደግሞ በዝርዝር እናያለን።

ሐ. ከውጪው ዓለም የመጡ ባሕሎች

የውጪው ዓለም በሁለት የተከፈለ ትምህርት አለው። አንደኛው የሚያለማ ጠቃሚ ሊሆን፤ ሌላው ግን እጅግ ጉጅ ጥፋትን የሚያስከትል ነው።

በዚህ ዘመን ዓለማችን በፈጠረችው ዘመናዊነት የተነሳ በትክክል ምድራችን የአንድ መንደርን ያህል ጠባላች። ዛሬ አንድ ከአሜሪካ እንግሊዝ የሚጓዝ መንገደኛ በድሮው ጊዜ ከካዳንቺስ አቃቂ የሚሄድበትን ያህል ሰዓት እንኳን ሳይወስድ ይደርሳል።

ስለዚህ ኢራቅ ውስጥ የተተኮሰች አንዲት ቀለህ ኒውዮርክ ካለው የተባበሩት መንግሥታት አዳራሽ ድረስ ድምጽዋ ያስተጋባል እንደሚባለው። በቴሌኮሙኒኬሽን፣ በኮምፒውተርና በተለያዩ መገናኛ ብዙኃን ምክንያት ዓለም ጥሩውንም መጥፎውን በትንሽ ደቂቃ ውስጥ ትጋራለች። በድሮው ዘመን አባቶቻችን አገራችንን ከባዕዳን ወረራ ለመታደግ የተለዩትና በሯን የዘጋች አገር ሆና እንድትኖር አድርገዋታል።

ሌሎችን የአፍሪካና የኢየሱያ ዓለማት የሚወሩትን ወራሪዎች ለመከላከል አማራጭ አድርጉ የወሰደው በርን መዝጋት ብቻ ነበር። በዚህ ምክንያትና በሌሎችም በጥቂቱ ከሥልጣኔ የተቆራረጥን ይመስላል። ግን ዛሬ ወደድንም ጠላንም የዚህ ዘመን የመረጃ ልውውጥ ጠባይ ከእኛም የበለጡ ጠንካራ አገራትን በር እያስከፈተ ይገኛል።

ይህ ደግሞ የሚደረግብንን የባሕል ወረራ እንዳናጣራ ዕድል አሳጥቶናል። በፊልም እዘጋጂ አሜሪካ ፊልም ቤቶች ገና ያልቀረበ ፊልም በአዲስ አበባ መንደሮች ውስጥ ሲቸበቸብ ማየት የተለመደ ነው። በዚህ መሀል ከሥነ ጥበብ ሰውነት ይልቅ ወደ ወርባላነት የሚሰቡ የብልግና ዘፈኖች እየሰማ የሚውልና የሚያድር ብሎም ከሥራ ጋር የተጣላ ትውልድ እናፈራ ዘንድ እነዚህ ከንቱ ሸቀጦች የወጣቱን ሕሊና እንዳይሞሉት ያስፈራል።

አንድ ሮኪት ወደ ሰማይ የሚወነጨፍበት ሰዓት በደቂቃ ሳይሆን በሰከንድ፣ በሰከንድ ሳይሆን በሰከንድ ክፍልፋይ በሚለካበት ዘመን ቀኑን ሙሉ ሙዚቃ ማዳመጫ ጀርወ ላይ ስክቶ ሰራውን ከዳሉው በታች አድርጉ የሚፈረጋገጥ ወጣት ማፍራት የለብንም፤ ይህ ትውልዱን ከሥራ ጋር ማጣላት ነው።

ቢታመንም ባይታመንም እጅግ ዘመናዊ የሆኑ ጥሩ የአውሮፓም ሆነ የአሜሪካ አሳዳጊዎች (ወላጆች) ሣለፍቸው ውስጥ ቴሌቪዥን እንኳን የለም። ጌምና ምናምን ሳይሆን ታላላቅ መጻሕፍት፣ የስፖርት መሣሪያዎችና የሳይንስ መሞከሪያ የተለያዩ ጥበብ መቅሰሚያ መኝታ ቤት ውስጥ ነው ልጆቻቸውን የሚያሳድጉት። ይህም ትውልዱን ከሥራ ጋር ለማስታረቅ የሚደረግ ጅምር ነው።

አንድ ወጣት በሥራ ይኮተኮት ዘንድ በስፖርት እንዲዳብር ዋና፣ ብስክሌት የመሳሰሉት ዝንባሌዎችን ያዳብር ዘንድ ሌሎችን ዝባዝንኬዎች ማስወገድ ወጣቶችን ከሥራ ጋር ማስታረቅ ተገቢ ነው።

አንድ ኢትዮጵያዊ ወጣት ግቢውን እንዲቆፍር፣ ተክሎችን እንዲተክል፣ እንዲንከባከብ ማድረግ ከትምህርት ማስተጓጉል አይደለም። ጨካኝ ብሎ ከውጪ የሚገቡ እርካሽ ሲኒማዎችን ማገድ ወጣቱ ብዙ ጊዜ ውን ጥናትና ሥራ ላይ እንዲያውል መርዳት ታላቅ ጥቅም አለው። ይህም በውይይት እንጂ በማስገደድ አይሁን። ብዙው ወጣት ከሥራ ጋር እንዳይጣላ ወላጆች ልጆቻቸውን ሥራ ማስለመድ አለባቸው። የውጭው ዓለም ጥሩ ነገሩ እንጅ መጥፎው እንዳይወረን በእጅጉ ጥንቃቄ ይገባል። ይልቅ ወጣቱ ሊቀስመው የሚገባ ዕውቀት ልክ እንደ ሕንጻቹ ወጣቶች ዓለም አቀፍ ዝሆን የሚሰብ ኢንጂነርነትን፣ ሐኪምነትን፣ ሳይንቲስትነትን መሆን ይገባዋል።

በ1492 እንደ ፈረንጆቹ አቆጣጠር አሜሪካን ያገኘት አውሮፓዊ ኮሎምቦስ በእርግጥ ዓለም አውሮፓ እና በአዲሱ ዓለም አሜሪካ መካከል የንግድ ልውውጥ እንዲደረግ ፋካ ከከፈተ፣ መንገድ ከጠረገ ወዲህ የዚህች የምንጥርባት ምድር ዕድገት እጅግ እየተራቀቀ ሃዲል። በእነዚህ ዘመናት

አውሮፓውያን ከሌላው ዓለም እየቀመጡ እየወረሩም በንግድና በሥራ እየተቀራረቡ ሲሄዱ፤ በዚህ ዓለም የሀብትና የሥራ ውድድር እኛ ኢትዮጵያውያን ተዘልን በመቅረታችን የዓለማችንን የሥራ ዕድገት እንቅስቃሴ ሳንረዳ መዘግየታችን ጉድቶናል።

(የኢንዱስትሪ እንቅስቃሴ) በተባለው ከእንግሊዝ በተነሳው መላው አውሮፓን ባጥለቀቀውና ወደ አሜሪካ በዘለቀው የሥልጣኔ ዘመን እኛ በመሳፍንት አገዛዝ ስንታመስ የነበርንበት የኋለኛነታችን ዘመን ነበር። በዚህ ዘመን ዓለማችን በተለያዩ መጠነ ሰፊ ልማቶች እጅግ ተፈትልኳለች። ዓለም ከመካከለኛ መጠን ወደ ትንሽነት የተሰበሰበችው ከአሥራ ስምንተኛው ክፍለ ዘመን ወዲህ ነው። ይህ የሥልጣኔ ጉዞ በአንደኛውና በሁለተኛው የዓለም ጦርነት የተደናቀፈ ቢመስልም እንደ አዶልፍ ሒትለርና ሌሎችም ተቀናቃኞች እራሳቸውን ለመከላከል በጦር መሣሪያ ፍብረትና በሌላውም ሊራቀቁ፤ በጦርነት ጊዜ እንኳን በርካታ የሳይንስ ውጤቶች የሥራ ክንውኖች ታይተዋል። በዚህ ጊዜ በታላቁ ንጉሥ ዓፄ ቴዎድሮስ የብረት ቴክኖሎጂን ከአውሮፓ ለማስገባት መከራ ያዩበትና የኢትዮጵያ ራዕይ ጭላንጭል የታየበት ዘመን ሲሆን፤ ምን ያደርጋል ታዲያ ፈረሰኛው ቴዎድሮስና መጫወቻ ሜዳዋ ኢትዮጵያ በሐሳብ ሳይግባቡ ቀረና የቴዎድሮስ ሕልም በአጭሩ ተቀጩ። የቴዎድሮስን ፈለግ ተከትለው ለመራመድ የሞከሩት ዓፄ ዮሐንስ ብዙም ሳይጓዙ ቢያልፉም ዓፄ ምኒልክ ግን በሰከነ የፖለቲካ አካሄድ የዓለምን ጥበብ ለአገራቸው ኢትዮጵያ ለማቅመስ የመጀመሪያው ሰው ሆኑ።

ዓፄ ምኒልክ ከሥራ ጋር የታረቁ እጅግ አስተዋይ ሰው መሆናቸውን ለማስታወስ ብቻ የሀገሪቱን ደን በማገዳ ምክንያት እንዳይመናመን ሲቆረጥ ቶሎ የሚያድግ ባሕር ዛፍ በማስመጣት በዚያን ዘመን ሊታሰብ የማይችል አስገራሚ የሥራ፣ የልማት ሐሳብ ተይበው አልፈዋል። ከብስክሌት ጀምሮ የንግድ፣ የባቡር፣ የአውቶሞቢል፣ የስልክ የሆቴል ንግድ ቴክኖሎጂን ወደ አገር ቤት በማስገባት የሥራና የጥበብ ናፍቆትን አስተማሩ።

ምኒልክ ቴክኖሎጂን ወደ አገር ማስገባት ብቻ ሳይሆን ሕዝቡን ከሥራ ጋር የማስታረቅ የሥነ ልቦና ጦርነት የጀመሩ በሳል እና አስተዋይ መሪ ነበሩ።

ጥር 17 ቀን 1900 ዓ.ም. በወጣው አዋጅ ውስጥ ምኒልክ እጅግ በሳል የሥራ አዋጅ አውጀው አግኝተዋል።

እንዲህ የሚል «ሠራተኛን በሥራው የምትሰደብ ተወኝ» የሚል የብስጥት የቀጣ መልዕክት ያዘለ «ከዚህ ቀደም ብረት ቢሠራ ጠይብ፣ ሸማ ቢሠራ ሸማ፤ ቢጽፍ ጠንቋይ፤ ቢተ ክርስቲያን ቢያገለግል ደብተረ፤ እርሶ ነጩን ከጥቁር አምርተ የሚያገባውን ሕረሽ ከዘውድ ይበልጣል የሚባለውን ገበረ፤ ወጥተ ወርዶ ነጋዲን ነገዶ ወርቁን ገምጃውን ይዞ ቢገባ አንተ ነጋዲ ገጣባ አጣቢ እያላችሁ በየሥራው ሁሉ ትሰደባላችሁ። ልጄ ምናምን ሥራ የማያውቀው ሰነፋ ብልሁን እየተሳደበ አስቸገረ። ቀደምም ቢሆን ሁለተኛ ፍጥረት የለም። ይህ ሁሉ ካለመማር የተነሣ ነው። ሕጻምንም «ብሳል በሐፈ ገጽክ» ብሎታል። ይህ ከቀረ፤ ሁሉ በዘንተኛ ከሆነ መንገዱን የለ፤ አገር የለ በወዲያ አገር ግን በአውሮፓ ሁሉም አዲስ ሥራ አውጥተ መድፍ፤ ነፍጥ፣ ባቡርና ሌላውንም እግዚአብሔር የገለጠለትን ሥራ ሁሉ ቢሠራ መሐንዲስ እየተባሰ እየተመሰገነ ሥራውን አብዝተ ይጠምርበታል እንጂ በሥራው አይሰደብበትም፤ እናንተ ግን እንዲህ እየተሳደባችሁ ማረሻ የሚያቸል እንኳን አሳጥታችሁ አገሪን ዓዶ ልታደርጉክትና ልታጠፋክት ነው።

ከእንግዲህ ወዲህ ግን እንዲህ ብሎ የተሳደበ እነን የሰደበ ነው እንጂ ሌላውን መሳደቡ አይደለም። ዳገመኛ ግን ሲሳደብ የተገኘ ሰው መቀጣውን አንድ ዓመት ይታሠራል። ሸማምንቱም አስረህ ዓመት ለማስቀመጥ የሚቸገርህ የሆነ እንደሆነ አስረህ ወዲህ ለደድልን» ጥር 17 ቀን 1900 ዓ.ም.።

በዚህ አዋጅ 3 ዐበይት ነጥቦች ተጠቃልለው ተጽፈዋል። የመጀመሪያው ሠራተኛ ይሰደባል ሰነፍ ግን ይኮፈሳል። ስለዚህ ባለሙያ በሥራው በመሰደቡ ምክንያት ሌላው ቀርቶ ጋብቻ እንኳን ቢጠይቅ ስለሚከለክል፤ ሽክላ የሚሠሩትም ሳይቀሩ እንደሰው በላ ስለሚታዩ፤ ባለሙያ የነበረው ሕዝብ እና ሥራ በሙሉ ጠፍቶ በማክያው ማረሻ የሚያሾል የብረት ሠራተኛ እንኳን መጥፋት ደረጃ ሲደርስ መሆኑን እንረዳለን።

ይህ አጉል ባሕል ዳብሮ በዚህ ዘመን እንኳን ብዙዎቹ የስልክ እንጨት ተደግፈው ቀኑን ሙሉ አላፈ አግዳሚውን በዓይናቸው ሲቀበሉና ሲሸኑ ይታያሉ። ይህ መሰበር ያለበት ባሕል ነው። ለመሆኑ ኢትዮጵያ ውስጥ ሥራ ጠፋ ወይ? የጠፋው ዝቅ ብሎ ከብረቱና ሽክላው ጋር የሚታገል ሰው ነው። በገጠር ያሉ ሽክላ ሠሪዎች በእቅማቸው ድስትና ምጣድ ሠርተው ሸጠው አራሳቸውን ካሸነፉ የተማረው ወጣትማ ጥቂት ቢሠራ ምንኛ ቤተራመደ።

ቀደም ብለን እንዳነሳነው ዳግማዊ ዓፄ ምኒልክ ሕዝቡን ለሥራ ማመቻቸት የባሕል ለውጥ ያደርግ ዘንድ መገፋፋት ብቻ ሳይሆን እራሳቸውም የሁሉ ምላሴ በመሆን ሕዝቡን ሥራ አለማምደዋል። በዚህም መሠረት በቤተ መንግሥታቸው አቅራቢያ ጠዋት ማታ እየተመላለሱ ለመጉብኘት ከሚያመችበት ቦታ ላይ የተግባረ ዕድ መሥሪያ ቤቶች አቁመው፤ በጊዜያው አስፈላጊያቸው የሆነውን (ለሕዝቡ የሚያስፈልገውን) ዕቃና መሣሪያዎች ሁሉ ከውጭ አገር ሳያስመጡ እዚሁ ለማዘጋጀት ችለዋል። ይህም የነበሩት መሣሪያና ጌቦች ሌላውም ሁሉ ከዚህ ቀጥለው በየዓይነቱ የተዘረዘሩት ናቸው። የብረት ሥራ፣ የወርቅና የብር ሥራ፣ የድንኳን ሥራ፣ የግንብ ሥራ፣ የአናጢ ሥራ፣ የቁም ጽሕፈት፣ የቤት ክዳን እና የመሳሰሉት ናቸው።

ይህንን ስናነብ እኛም ንጉሠ ነገሥት ስለውጭ ምንዛሪ ስለሌንዳስትሪ እውቀት ጅማራ በተፈጥሮ ንቃት ብቻ እንዴት እንዲህ ሊረዱት ይቻሉ? ብለን እንድንጠይቅ ይገፋፋናል።

ኢትዮጵያ በ1904 ዓ.ም. የጥይት ፋብሪካ የመሠረተች አገር ናት። ይኸውም ጠላት እጅግ ቀለበት ውስጥ በከተታት ጊዜ የረዳት ታላቅ ድርጅት በአቃቂ አካባቢ የነበረ ነው። ለባለእጆች ክብርና መብት በመስጠት በቤተ መንግሥታቸው ዙሪያ በማደራጀት ስድባቸውን በማስወገድ የሥራ አዋጆችን በማወጅ የሚኒስትር መሥሪያ ቤቶችን በማቋቋም ታላቅ ጅምር በማሳየታቸው ደግመን ደጋግመን ስንደነቅባቸው እንኖራለን። ከዚህ ሁሉ ጋር የውጪ አማካሪዎቻቸውን በመደገፍ የስልክ የባቡር የመንገድ ሥራን የጀመሩ ሲሆን፤ ለእያንዳንዱ ሕግ በማዘጋጀት መጠነ ሰፊ እንቅስቃሴ አድርገዋል።

ከዚያ ቀጥሎ በሰፊው የቀጣይ ሥራ ላይ ጥልቀት ያለው መሠረት በመጣል ለሚቀጥለው የሥልጣኔ ዘመን ማዘጋጀት የሚጠበቅባቸው ግርማዊ ቀዳማዊ ኃ/ሥላሴ ከሁሉ በፊት ዓፄ ምኒልክና ጅምራቸውን እጅግ በማክበር ሐውልት ካሠሩላቸውና መታሰቢያቸውን ካኖሩ በኋላ በእያንዳንዱ መሠረታዊ ልማት ላይ ጥልቀት ያለው ክንውን አካሂደዋል። ለመሆኑ ከግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ምን ይጠበቃል? ብለን እንጠይቅ። እኚህ ለሃምሳ ዓመት ያስተዳደሩ መሪ ከሥራ ጋር ያላቸው አርቅስ ምን ይመስላል?

ከሁሉ በላይ ሕዝቡን ለሥራ ማነቃቃትና ማስተማር ዋነኛ ሥራቸው ሲሆን፤ ሁለተኛው እጅግ አታላይ በሆነውና ጥቅሙን ብቻ በሚፈልገው ዓለም ውስጥ መፍጠር የነበረባቸው የዲፕሎማሲ ብልጠት፤ ሦስተኛ መሠረታዊ ልማቶች ማለትም የውሃ ግድቦች፤ የመብራት ኃይል፤ የባንክ፤ የቴሌ፤ የመገናኛ ብዙኃን፤ የመከላከያ፤ የትምህርት ቤት መሠረት መጣል። አራተኛ የሀገሪቱን ዳር ድንበር ማስፋት፤ አምስተኛ የውስጥ ፀጥታን ማስፈን የመሳሰሉት ናቸው። ሁላችንም ግርማዊ ቀዳማዊ ኃ/ሥላሴ ሥልጣን በያዙበት ዘመን የነበረቸውን ኢትዮጵያን ቀርቶ ዓለምን እንኳን ብናይ ሥልጣኔው እምብዛም ጉልቶ የሚታይ አልነበረም።

በአዲስ አበባ ከተማ ግፉ ቢል ባለሦስት ጉልላት ጉጆዎች ባለ ክፍክፋት የደጃዝማቾች ቤትና የተገነጣጠሉ መንደሮች ብቻ የነበሩ ሲሆን፤

ሕዝባችንም በአብዛኛው በግብርናና በውትድርና የሚተዳደር ነበር። የባቡሩ ሐዲድ ሥራ በሙሉ ያልተፈጸመበት ጥቃቅን ግንባታዎች የሚታዩበት። ሚኒስትሮች ሳይቀሩ በየቤታቸው እጅግ ጎሳቀር በሆነ ሁኔታ የሚሠሩበት ጊዜ ነበር።

ስለሆነም ምንም ታላቁ ንጉሥ የሥራውን ዕቅድ አመቻችተው ቢያልፉ በየሚኒስትሩ ቦታ በየክፍሉ የሚሰየሙ ምሁራን ባልነበሩበት በውጭ አማካሪ እየታዘቡ በሚሠሩበት ወቅት ነው ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ሥልጣን የያዙት።

ስለዚህ ብዙ ወጣቶችን ወደውጪ አገር ልከው ማስተማር ነበረባቸው። ከዚህ ሁሉ ውጣ ወረድ ጋር የውጪ ወራሪዎች የውስጥ የሥራ ጠላቶች የሕዝቡ ንቃተ ሕሊና ሁሉ ውጊያ ነበረው። ከሁሉ በላይ አገሪቱም በሚገባ አልተማከለችም። በወረዳ፣ በአውራጃ ማማከሉ ሌላው ውስብስብ ሥራ ነው።

በዚህ ሁሉ ሜና ውስጥ ዓፄ ምኒልክ የጀመሩትን የየሚኒስትሩን መሥሪያ ቤት በሚገባ አጠናክረው እስከዚህ ዘመን ኢትዮጵያ የምትመካበት ጠንካራ ባንክ፣ ጠንካራ መከላከያ፣ እየር ኃይል፣ ጠንካራ እየር መንገድ፣ ጠንካራ ቲሌኮሙኒኬሽን እጅግ ተወዳጅ ዲፕሎማሲ እና ጠንካራ የትምህርት ቤት መሠረት መሥርተው በማለፋቸው እኚህም ንጉሠ ነገሥት ከሥራ ጋር ታርቀው አልፈዋል።

ድክመቶች አልነበሩም አንልም ግን የተሰጣቸውን የቤት ሥራ በብቃት ተወጥተዋል ወይ? ለሚለው አዎ ከሁለትና ከሦስት ት/ቤት ተነሥተው በየክፍሉ ሀገሩ እና በየአውራጃው እስከ ሁለተኛ ደረጃ ከዚያም የገዛ ቤት መንግሥታቸውን ለታላቁ ለአዲስ አበባ የኒቨርስቲ ሰጥተው ጥራት ካለው የትምህርት አሰጣጥ ጋራ በመመሥረት ያከናወኑት ተግባር ፈጽሞ ሊዘነጋ ሊቃለልም የሚችል አይደለም።

ይህ እስከ 1967 ዓ.ም. ድረስ የነበሩት ኢትዮጵያ ያከናወነችቸው ታላላቅ ሥራዎች ሲሆኑ፤ በሥነ ጥበብ በዕደ ጥበብ እጅግ ከመራመድዋ የተነሣ ብሩህ ተስፋ ካላቸው የአፍሪካ አገሮች አንዷ ለመሆን በቅታ ነበር።

በዚህ በእኛ አንቅስቃሴ ውስጥ ዓለም ከየት ወደየት እየተሸጋገረች ነበር?

ባለፉት ምዕራፎች በጥቂቱ እንዳየነው የእዲሱ እና የአሮጌው ዓለም የንግድ አንቅስቃሴ የአውሮፓ የኢንዱስትሪ አንቅስቃሴ (ለውጥ) ከዚያም በፊት የነበሩት የሬዝንስ እና ባዛንታይን ዕድገቶች አውሮፓንና እስያን ሥራ አዋቂዎች ጠቢባን ያደረጓቸው ሲሆን፤ በአውሮፓ የተደረገው የባሕል ተሐድሶ የአመለካከት ለውጥ አስከትሎ ሁሉም የሚኖርበትን አካባቢ ገነት ለማድረግ ደፋ ቀና ሲል ከርሟል።

በቻይና የባሕል አንቅስቃሴ፤ በጃፓንና በሌላውም የእስያ ዓለም አዲስ የሥልጣኔ ቁጥጽጦ ሲያቆጠቁጥ አፍሪካ በጨለማ ተውጣ ታንቀላፋ ነበር። በዚህ መሀል የኢትዮጵያ ነገሥታት የነገሩ አዝማሚያ ገብቷቸው ዳር ድንበራቸውን በማጠር የአውሮፓን ጥበብ በመቅሰም ለማደግ ሲፍጨ ረጨሩ ታይተዋል።

ስለዚህም ብረት አቅልጠው ለባስተፎል የተባለውን መድፍ ለማምረት ተፍገምግመው የነበሩት ቲዎድሮስን ያስታውሷል።

ዓለማችን በክርስቶፎር ኮሎምቦስ አዲሱን ዓለም በማግኘቷ ከሰፊነት ወደ መካከለኛነት መጥታለች ብለናል። ስለዚህም ታላቁ የዓለማችን ቅርርብ ከመካከለኛው ምሥራቅ በእስያና በከፊል አፍሪካ አልፎ ሁሉንም አህጉር ያካተተ ልዩነቱንም የሰበረ ሆኖ ዓለም አቀፋዊነት ተፈጠረ ማለት ነው።

ከዚህ ቀጥሎ የተከተለው ዓለም አቀፋዊ አንቅስቃሴ 1800 ዓ.ም. ጀምሮ የተካሄደው ነው። ይህም ዓለም አቀፍ የንግድ ድርጅቶች ወይም ድንበር ዘለል የንግድ ኃይላት የፈጠሩት ኃይል ምድራችንን የባለ እንድትኮማተር እድርጉ በሩቅ የሚተያዩ አገራት በታላላቅ መርከቦች ሸቀጣቸውን፣ የዕደ ጥበብና የሥነ ጥበብ የመገልገያ ቁሳንና ልብሱን መገበያየት የጀመሩበት፣ የወርቅ፣ የአልማዝ የባሪያ ንግድ ኃይለኛ ደረጃ የደረሰበት፣ ከዚህም አንጻር ዓለም አቀፍ ስግብግብነት ያየለበት፣ ትልቁ አገር ትንሹን በኃይል የሠበረበት ዘመን ነበር። የመድፍ እና የነፍጥ መሣሪያዎች

የተወደዱበት የጥበብ እና የጦርነት ዘመንም ነበር። መቼም በዚህ ዓለም መጥፎውና ጥሩው ጉን ለጉን ስለሚሄዱ ቀድመው እራሳቸውን ያላዘጋጁ ሁሉ በእስቃቂ ሁኔታ ተደፍቀው ነበር።

ሀገራችን ኢትዮጵያ በዚህ ዘመን በሯን የዘጋችበት ዋና ምክንያትም ከዚህ የተነሣ ይመስላል። ዓላማቸውን በሃይማኖት ሽፋን ደብቀው የሚመጡ ሚሊዮኖች እና ተጭኖ የሚመጣውን ግዙፍ ሠራዊት በመፍራት አባቶቻችን የሃይማኖት ሰዎች የተባሉትን ሁሉ ወደ አገራቸው ሲመልሱ ከርመዋል። በዚህም የተነሣ ሀገራችን ዓለም ከሚገበየው የጥበብ ሲሳይ መሳተፍ ተስኗት ነበር። ሕዝቧም ለሥራ እጅግም የነቃ ባለመሆኑ የባሕሉም የይሉኝታውም ሁኔታ ሸብቦት ስናዘግም እንደነበር ታሪካችን ይመለከታል።

በዚህ ዘመን አውሮፓውያን በኪነ ሕንፃ ተራቀው ከፍተኛ ደረጃ ደርሰዋል። በጦር፣ በመንገድ ሥራና በሌሎችም። ከሁሉ በላይ ግን የሳይንስ ተመራማሪዎቻቸው በየጊዜው በትጋት የሚፈለስፉት ኑሮን የማቅለያ ዘዴ እኛንና ዓለምን በእጅጉ እያራራቀ የሠለጠነውን ዓለም ግን እያጣመረ መጣ። ስለዚህም በጣሊያን አማካኝነት አገራችን የቀደሙ የሥልጣኔ በሮችዋንና ወደቦችዋን እያጣች ለሕልውናዋ የምትታገል ተጠቂ አገር ወደመሆን ወረደች። ቢሆንም ምንም የፈጠራው ነገር ባይሆንልንም ኢትዮጵያ በታላቁ ንጉሥ ምኒልክ አማካኝነት የዕደ ጥበብ ሰዎችዋን እየሰበሰቡ ጊዜው እጅግ ነሳፈ በኋላ ማረሻ መሥራት፣ መሸመንና በበሬ ጫንቃ ማረሰዋን ተያይዘው።

ጣሊያን ከታላቁ መሪ ከዳግማዊ ምኒልክ ጋር ያደረገው ጦርነት ግን ለኢትዮጵያ አንድ ምዕራፍ ከፍተኛ እንደነበረ አይዘነጋም። ይኸውም የውጪ አገር አሠልጣኞች በእኩልነት በኢትዮጵያ መንግሥት ሥር ሕዝቡን ያሰለጥኑ ዘንድ መግባት ጀምረው ነበርና ነው። ኢትዮጵያውያንም ወደ ውጪ እየሄዱ መማር ሲጀምሩ ጠንክረን ከሠራን እነሱ የሠሩትን በመትዳት በእጭር ጊዜ ሰው መሆን እንችላለን የሚል ተስፋ ተገኘ።

ግን ዓለም በ19ኛው ክፍለ ዘመን መልክ ፈጽሞ ተለወጠ። የዓለማችን የጥበብ ልጆች ቀድመው የተፈላሰፉት በ1869 እኤአ የመጀመሪያው ሀይድሮ ኤሌክትሪክ ፓወር የሰው ልጅ በኃይል ላይ ያለውን ራዕይ እውን አደረገው። እኛ ያኔ የላምባ ኮራዝም አልተጠቀምንም ነበር።

በ1876 የተጀመረው የቴሌፎን ኔትወርክ ብዙ ለውጦችንና መሻሻሎችን ፈጠረ። ወዲያው በ1891 አውሮፕላኑ ቴሌፎን ተፈለሰ። ይህ ሁሉ ተአምር ከዓለም ጫፍ ያለው ቀዩ ክሊላው ጫፍ ጋር አንድ መንደር ይሆን ዘንድ የተደረገበት ነው።

በዚህ ዘመን ዓፄ ምኒልክ አሻግረው ዓለምንና እንቅስቃሴዋን የተመለከቱበት መበለጣቸውንም ያመነበት፤ የዕድገት እንቅስቃሴ የጀመሩበት ዘመን ነበረ። እሁንም ከተጣጣርን ገና ዕድል አለን በማለት ከአነስተኛ የጉጂ ኢንዱስትሪ የሚጀመረውን የልማት ሥራ ለመጀመር የብረት ሠራተኛውን፣ የወርቅና ብር እንጥረኛውን፣ የሽመናውን፣ የስፌቱን ጠቢባን ሳይቀር በዙሪያቸው ሰበስበው ሥራ ጀምረዋል። የውጪውን ጥበብም በተመለከተ ሁሉንም በዘመናቸው ለመጀመር ካላቸው ጉንት የተነሣ ከአይርፕላን በስተቀር ያለስገቡት ቴክኖሎጂ አይገኝም። በእያንዳንዱ ሥራ ላይም ሚኒስትሮችን ሾመዋል በወቅቱ ጥሩ ጅምር ነበር።

ይህ የፖለቲካውና የአስተዳደሩ መስመር ከፍጹማዊ ንጉሣዊ አስተዳደር ወደ ሕዝብ የመንሸራተቱ፣ በጎብረት የመሥራቱ ጅምር በ1922 ዓ.ም. ግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለስላሴ የመጀመሪያውን ፓርላማ ሲከፍቱ የንጉሠ ነገሥቱንም ሥልጣን ሲወስኑ ሀገሪቱ ከብዙ የእስያና የአፍሪካ አገራት በልጣ እንድትታይ አድርጓታል። በዛው ሰሞን የንግድ ተፈሪ አውሮፕላን ሥጋ ሜዳ ማረፍ እና ሌላውም ኢትዮጵያንም እንደሌሎቹ ዓለማት ፈጣን ዕድገት ውስጥ ለመግባት የተንደረደረች አስመሰላት። በዚህ ዘመን ግን አነላልበርት አነስታይን (special theory of relativity) የፈለሰበት ዘመን አልፎ water turbin 1919 አማካይነት ዓለም ወደ ታላቁ ፈጣን ቴክኖሎጂ ለመድረስ በማከብከብ ላይ ነበረች።

በዚህ ዘመን ብዙ ኢትዮጵያውያን ወደ አውሮፓ በጥቂቱ ወደ አሜሪካ ተላኩ። ብዙዎቹ በሕግ፣ በሕክምና፣ በአስተዳደርና በኢኮኖሚ ጉዳዮች ላይ እየተማሩ ወደ አገራቸው ተመለሱ። ኢትዮጵያ በቂም ባይሆን እርሽ የሚሆን ባለሙያ ማግኘት ጀመረች። የመጀመሪያዎቹ የጥቁር አንበሳ መኩንኖች ተመረቁ፤ በዚህ መሀል ለአምስት ዓመት ኢትዮጵያ በጦርነት ውስጥ ወደቀች። ጣሊያን ምንም ወራሪ ቢሆን ባርያም አድርጎ ሊገዛ ቢፈልግ በመንገድ ሥራና በሌላውም ዘርፍ ንጉሡ ከጀመሩት ጋር ተጨማሪ መንገድ ከፈተ።

ንጉሡ ከስደት ከተመለሱ በኋላ ካቢኔአቸውን በተማሩ ሰዎች በመመላትና የመሳፍንቱን አካሄድ ገሸሽ በማድረግ አዲሱን ትውልድ በትምህርት እንዲታጠቅ በተገኘው አጋጣሚ ሁሉ ለትምህርት ልዩ ትኩረት ሰጡ። በውጪ ቆይታቸው የቀሰሙትን ሁሉ በተግባር ለማዋል ተጣጣሩ። በተለይ በአሜሪካ አገር የሚማሩ ወጣቶችን በማሳባሰብ እራሳቸው ማጎበር አቋቋሙ። ዓላማው በተለያዩ ሙያ የሠለጠነውን ምሁር እንዲናበብ የዓለምን ጥበብ ወደገዛ ቋንቋው ገልብጦ የሩቅ ምሥራቅ ሰዎች እንደሚያደርጉት ሁሉ በኢትዮጵያ የሥልጣኔን መንገድ መዘርጋት ነበር። ያለመታደል ሆኖ የተሰባሰቡት ተማሪዎች በጥቂት በጥባጮች ተጠልፈው ዋናውን የልማት ሥራ ትተው ወደ ፖለቲካ ፍጅት በሚወስድ ፍልስፍና ውስጥ በመግባታቸው በቅንነት የተጀመሩ ተግባራት ሁሉ መበላሸት ጀመሩ። ለወገኑ ታላቅ ተስፋ ይሆናል የተባለው የምሁር ኃይል በየሙያው የየግል ድርሻውን መወጣቱን ትቶ በአንዲት የፖለቲካ ኮርቻ መጋደል ጀመረ።

አልበርት አነስታይን የሳይንስ ንጉሥ መሆኑን ያየው ምሁር ኢትዮጵያዊ ለአንዲት የፖለቲካ ወንበር ሲፋጅ መታየቱ አሳዛኝ ትርኢት ነበር። ከዚህ ጊዜ ወዲህ ኢትዮጵያ ለዕድገት የምታደርገው ግሥጋሴ በተለያዩ ወጥመዶች ውስጥ የገባ ይመስላል።

የመጀመሪያው በእውነት አገሩን የሚወደው ኢትዮጵያዊ ምሁር ሁኔታዎችን በፍጥነት ለማሻሻል ከመፈለግ የመነጨ ተቃውሞ

በመንግሥት ላይ ማለማት የጀመረበት። በዚህ ሣቢያም የኢትዮጵያን ውድቀት የሚጠባበቁ የውጪ ኃይላት ቀለበት ውስጥ መግባቱ እውን የሆነበት አጋጣሚም ነበር።

በመንግሥትም በኩል እጅግ እያለፈበት የመጣውን የንጉሣዊ አስተዳደር ቢያንስ ወደ እንግሊዝ እና ጃፓን መንገድ መርቶ በሕዝብ ለተመረጠ ጠቅላይ ሚኒስትር ሙሉ ሥልጣን የመስጠት ሂደቱ መዘግየት። ሌላው ከንጉሡ ጋር ባለው የቤተሰብ ጸብም ሆነ የፖለቲካ ተቀናቃኝነት የሚወጠን ሴራ እና የተለያዩ ቡድኖች የሚያስነሱት የፀብ ፍልስፍና ተደምሮ የታገሣሥ ግርግርን ዓይነት ያልተለመደ የመከፋፈልና የመጠፋፋት መንፈስ ተከተለ። በዚህ ሁሉ ግርግር ተጀምሮ የነበረው ሥራ ሁሉ ውሃ በላው።

በአብዛኛው ተማሪ ከሙያ ትምህርት ይልቅ ፖለቲካውን በመምረጡ አገሪቱ በብዙ ተናጋሪዎች ግን በጥቂት ሠራተኞች እየተሞላች ሄደች። መራርነት፣ እልሽኝነት፣ ቁጡነት፣ ደፋርነት ስድብ እንደታጋይነት መቆጠር ጀመሩ። በዚህ አጋጣሚ አፍሪካን በተለይ እየበጠበጠ ያለው ኮሚኒዝም እስከነመርዛማ የፀብ ሐሳብ የኢትዮጵያን ምሁራን አጥለቀለቃቸው።

ግራ የተጋቡ ማንነት የሌላቸው የፖለቲካ አቅጣጫቸው የተሳከረ የውጪ ዓለም ሰዎች የሳቡት የጸብ ፍልስፍና የተቀደሰችውን ኢትዮጵያን እስከ ራዕይዋና እስከ ልጆቿ ይበላቸው ጀመር። በዚህ ጊዜ ዓለምን በቲክኖሎጂ እፍን የምታክል ትግሽ መንደር ሊያደርግ የተነሳው የምዕራቡ ዓለም ይስቅብን ጀመር። ምክንያቱም ወደ ጨረቃ የጀመረውን ጉዞ የውሃ መንገድ አድርጎት ስለነበር። ከእኛ ቢያንስ የሁለት መቶ ዓመት ርቀት ላይ በመሆኑ በማይጠቅምና በውይይት በሚፈታ የፖለቲካ እንኪያ ሰላንቲያ ተጠምደን ስላየን ነው።

ምዕራቡ ዓለም ብቻ ሳይሆን አሁን አድፍጠው የነበሩ ሩቅ ምሥራቆችም እንደ ሶቪየት ጉብረትና እንደ አሜሪካ እንደ አውሮፓ አዲሱን የሥልጣኔ ዓለም በእኩልነት ተቀላቅለውታል። እነ ጃፓን

በአውቶሞቢላቸው ዓለምን አስደንቀው የሥራን ኃይልነት አሳይተው የነበሩ ቢሆንም እኛ ግን ከዚህ ሁሉ መማር ሳንችል ቀርተናል።

የሰው ነፍስ ሳይጠፋ በጥገና ሊስተካከል የሚችለው አስተዳደር የእናቱን ልጅ ወንድሙን ኢትዮጵያዊውን እንደ ባዕድ እንደፋሺስት በማየት የነውጠኝነት፤ የአደገኝነትና የፋናነት ጠባይ በገዛ ወገኑ ላይ ሊያሳይ የሚቃጣ ትውልድ ይፈለፋል ጀመር። በዚህ ጊዜ ግን ዓለም ኮምፒውተር ፈጥራ (world network) ውስጥ በመግባት ለእኛ ሕልም የሚመስለውን ጥበብ በከፍተኛ ፍልስፍና እያራመደችው ነበር።

እንግዲህ በዚህ ዘመን ያለው ሦስተኛው እና እኛ ያየነው ጥበብ ይህ ነው። ከድምጽ ፍጥነት የበለጠ መጓዝ የሚችሉ ብቻ ሳይሆን የሚያስከነዱ ጀቶች የተፈለሰፉበት። ድሮ በዛገ ብረት እየተሰራ ረ ምሥራቅና ምዕራቡን ደቡብንና ሰሜኑን የሚሰፈርበት ዘመን አልፎ ማሽን ተጠቅሞ የት እንዳሉ የሚታወቅበት በተራቀቀው አውሮፕላን በአስተማማኝ ዋስትና በሰዓቱ የተፈለገበት ቦታ የሚኬድበት የሚፈለገው መረጃ በየኮምፒውተሩ ተቀምጦ ዕውቀት የሚዛቅበት። አናድግም ብንልም እንኳን ዓለም እምቢ የሚልበት ዘመን ላይ ነን ያለነው።

በዚህ ዘመን ደግሞ ያኔ በኮሚኒዝም አሳባን ሁለት መቶ ዓመት ወደኋላ እርጥን፤ አሁን ደግሞ በጉሣ ተከፋፍለን አንድ ዓይነት ምስኪኖች አንዱ እንደገዢ፤ ሌላው እንደተገዢ ሆኖ ሊተራመስና እየተበላላ ሲፋጅ በመታየቱ በምድራችን አራተኛው ክፉና አስተያሚ ዘመን ተጀምሯል። እነኚያ አልምስትሮንግ ጨረቃን በ1969 ቅርብ አድርገዋታል፤ ሌላው ቀርቶ በዘመናዊው “dripfeed” irrigation system የመስኖውን ውኃ ከ1950 ጀምሮ መቆጠብ ችሏል። በ1981 “Train of great speed” ታላቅ ፍጥነት ያለው ባቡር (TGV) 380 ኪ.ሜ በሰዓት እየተፈተለከ አውሮፓን፤ ቻይናንና ራሽያን አንድ አገር አድርጓቸዋል። ምኑ ቅጡ በማርስ ላይ የምትሸከረከ ረው ሰው አልባ ትንሽ መኪና በሰጠችው መረጃ በመታገዝ ማርስ በሚባለው ፕላኔት ላይ የሚዟዟ መኪና በመንኮራኩር ተጭኖ ስለአረፈ ዛሬ ዓለም አስገራሚ የፎቶግራፍ መረጃዎችን ከማርስ እያፈሰ ነው።

የሚያስገርመው ደግሞ ይህ መኪና በሪሞት ኮንትሮል ከዚህ ከምድር መታዘዙ ነው።

አሁን እኛ የቱ ጋ ነን? ማለት እያስፈልገንም። ያለፉትን ብቻ ለመውቀስ እንደቡቱን የሚያሳቅቅ ቢኖር ትዝብት ላይ ስለሚወድቅ ዝምታ ይሻላል። ምን ይሻላል? ከሥራ ጋር መታረቅ፤ በፖለቲካ አስመራቀቅ፤ ስግብግብ አለመሆንና በየተፈጥሯችን ዝንባሌ ንጉሥ ለመሆን መጣር እንጂ ለወንበር አለመሮጥ፤ ፈጽሞ ዘረኝነትን መቃወም፤ እጅ ለእጅ ተያ ይዞ ጥርስን ነክሶ መሥራት፤ ከውጪ የሚመጡ የኮሚኒዝምና የጉሣ ፍልስፍናዎችን ከልብ መቃወም፤ በሰው ልጅ መብት ማመን ይህ ነው ከሥራ ጋር መታረቅ።

ዛሬም ገና አልመሸም ቀኑ በዘረኝነት መጋረጃ ሳይጨልም እጅግ ጨካኝ ዘመን ሳይመጣ እንታረቅ ለሥራ ብቻ እንነሳ።

ምዕራፍ አሥራ አንድ

ከታማኝነት ጋር መታረቅ

«እያንዳንዱ ሰው የባልንጀራውን (የሌላውን) ጥቅም ያስብ እንጂ የራሱን ጥቅም ብቻ አይፈልግ»። «እኛ ኃይለኞች የሆንን የደካሞችን ድካም እንድንሸከም ራሳችንንም ደስ እንድናሰኝ ይገባል። እያንዳንዳችንን እንድናደርገው እርሱን ለመጥቀም ባልንጀራችንን ደስ እናሰኝ።»* ርዕሳችን ከታማኝነት ጋር እንታረቅ ነው። ስለዚህም ከሁሉ በፊት መጽሐፍ ቅዱስ እንደሚለን የሌሎችን ጥቅም ለማሟላት በጣርን ቁጥር ስለእራሳችን ብቻ ማሰባችንን እየተውን እንመጣለን።

ያለጥርጥር እምነት አጉዳይነት የደረጀበት ዘመን ላይ ነን ያለነው። ስለዚህም ለግላችን ባሰብን ቁጥር የማንበራዊ ዋስትናችንም እጅግ እየመነመነ መሄዱ አይቀሬ ነው። ስለዚህ ከሁሉ በፊት ለብዙዎች ሲል አራሱን አሳልፎ የሰጠውን ጌታችን መድኃኒታችንን ሊያሰስ ክርስቶስን

* ፊልጵ. 2-1-4

* ጸመ ድጓ

እያለብን፤ የሰጠንንም ሕግጋት ልናሰላስለው ይገባል። ታማኝነት ለማን? ለእግዚአብሔር። ታማኝነት ለማን? ለሕሊና። ታማኝነት ለማን? ለጎብረተ ሰቡ። አንድ ወዳጄ «ከመልካም ስምና ሕሊና ጋር መሞት ታላቅ ዕድል ነው» ያለኝ ዘወትር ትዝ ይለኛል። እጃችን፤ አንደበታችንና እግራችን እምነትን ከማጉደል የፀዳ ቢሆን ከእግዚአብሔር ጋር እንታረቃለን። የሕሊና ነፃነት ይሰማናል፤ በጎብረተሰባችን እጁን አንደበቱንና እግሩን የጠበቀ ተብለን እንመሰግናለን።

እምነትን ማጉደል እጅግ ብዙ ክፍሎች አሉት። የሚጠቃለለው ግን በአምስቱ የስሜት ሕዋሳት ተመርቶ ክፉ በመፈፀም ነው። ስለዚህ ነው ቅዱስ ያሬድ ዓይን ይጽም፤ እጅ ይጽም፤ እግር ይጽም፤ ጀሮ ይጽም እያለ የዘመረው። ከምን መጽም እንዳለባቸው አንባቢው በጉደለ መሙላት ይችላል። ሕሊናችንና መንፈሳችንን ከሚቆጠቁጥ ለእኛምሮ ከማያመች መጥፎ ሥራ ሁሉ በመከልከል ከታማኝነት ጋር መታረቅ አለብን።

በእያንዳንዱ ጉዳይ ላይ እየተነተነ ለመናገርና ለመጻፍ እጅግ ያስቸግራል፤ ግን አንድ የታማኝነት ሁሉ ምሳሌ የሆነ ሰው በተመደበበት የጋላፊነት ቦታ ታማኝ አንዴት ሊሆን ይችላል? በሚለው ርዕስ ብዙውን ጉዳይ ማጠቃለል ስለሚቻል ዘርዘር አድርገን ለማየት እንሞክራለን።

ከትንሿ ጋላፊነት ቦታ እስከ ትልቁ ሥልጣን የተሾምን ሁሉ ሹመታችንን ከሦስት አቅጣጫ ያገኘው መሆኑን መረዳት ያስፈልገናል። ሹመት ከእግዚአብሔር ይሰጣል፤ ሹመት በሙያችን ዓላማ ሥርዓት ይይዛል፤ በተጠቃሚው ሕዝብ ደስተኝነት ወይም መከፋት ይፈተናል። ስለዚህ ለሥልጣን ያበቃን እግዚአብሔርን በሙያችን እንዳናሳፍረው በሕዝብም እንዳንጠላ ታማኝ አገልጋይ መሆን ይጠበቅብናል።

አንድ የቀበሌ ሊቀመንበር ሕዝቡ ሲመርጠው ታማኝ ነው፤ ባለሙያ ነው፤ ፈሪሃ እግዚአብሔር አለው ብሎ ነው። እምነት ማጉደል ደግሞ እነዚህን ሁሉ ማዕረጋት አፈር ላይ የሚጥል ክፉ አደጋ ነው።

ታማኝነትን ከሚያጉድፉ ዐበይት ነገሮች አንዱ በሥልጣን ላይ ለብዙ ጊዜ መቆየት ነው። እንበል አቶ እንትና የእንተባበር ዕድር ሊቀመንበር ናቸው። ሲመረጡ በታማኝነታቸው፤ በአስተዋይነታቸው ተወደው ነው። እውነትም ለመጀመሪያ ጊዜ በዕድር ውስጥ ድንኳን የለም ነበር። እሳቸው ከተመረጡ ወዲህ ድንኳን አሠርተዋል። ብዙ የዕድሩ ሕግጋት ተስተካክለዋል። ከባያ እና አግዳሚ ወንበሮች ተገዝተዋል። ግን ብዙ በቆዩ ቁጥር እየተሰላቹ የመጡ ይመስላል። ከተመረጡ 8 ዓመት የሞላቸው ቢሆንም ሂሳቡን አላስመረመሩም። ምርጫ ይደረግና ያስረከቡ ተብለው ቢነገራቸው እንደ አራስ ነበር ተቆጥተው ነበር ይባላል። ስለዚህም ዕድር ውስጥ ያሉ ጓደኞቻቸውንና ዘመዶቻቸውን አስተባብረው የምርጫ ወሬ ያነሱትን ሁሉ ከዕድር በሰበብ አስባቡ ማባረር ጀምረዋል። ጭምጭምታው ግን ጥሩ አይመስልም፤ አቶ እንትና ገንዘብ ጉድሎባቸዋል ይባላል። ንግድ ብጤ የጀመሩት በዕድር ገንዘብ ነው ተብሎ በሰፊው ይወራል። ምንም እንኳን ስለንጽሕናቸው በመሐላ ቢያስረዱም እዲት መርምሮ እውነተኛውን ካላረጋገጠ በስተቀር ማንም ሊያምናቸው ፈጽሞ አልቻለም። እሳቸውም አብዝተውታል። ምን ያህል ገንዘብ አለን ብሎ ለጠየቃቸው የዕድር አባል ከስድብ በስተቀር ሌላ መልስ የላቸውም። ሚስጢሩ ግን እንዲህ ነው አንዱ ወዳጅ መስሎ የተጠጋቸው አጭበርባሪ ሰው አንድ ቀን ቤታቸው በምሽት መጥቶ ያስቀመጡትን የዕድር ገንዘብ ቢያዋጡ አሉም ያለውን ጨምሮ የሽርክና ንግድ ብንጀምር ብሎ ልባቸውን አሸፈተው። ያችን የተቀመጠች 50 ሺህ ብር ንግድ ላይ አዋሏት። ትርፋ ግን አመርቂ አልነበረም እንደውም ሽሪካቸው ገንዘባቸውን አታሉ ወስደባቸውም ከዳቸውም ይባላል። አሁን ከዕድር ሊቀመንበርነት ቢወርዱ ምን ያስረክባሉ ጭንቁ ይህ ነው። ደግሞ የመጀመሪያዋን ገንዘብ ካጠፉ በኋላ በየሣምንቱ የምትመጣዋ የመዋጮ ገንዘብ በየዕለቱ ለሚሞቱ ሰዎች ከመሆን ባትዘልም ከዛችም ይሸራረፋሉም ተብለው ይታማሉ። በዚህ ምክንያት በተከበሩበት አገር ውርደት እየከበባቸው ስለመጣ በተቻላቸው መጠን ሊቀመንበርነትዋን ላለመስጠት ወስነዋል። ንዴቱ ግን ለጨንገራ ለደም ብዛት ለስኳር ዳርጓቸዋል። በሽምግልና ዘመናቸው ወደ

በመረጣቸው በገዛ ሕዝባቸው ፊት መዋረድ የሞት ሞት ስለሆነ ሥልጣናቸውን የመጥኝ ብለውታል።

በምድራችን እጅግ የተከበሩ ለሕዝብ ታላላቅ ቁም ነገር ያከናውኑ ይሆናል ተብለው የተገመቱ ታላላቅ ሰዎች እምነት በማጉደል ብቻ ታሪካቸው ከአመድ ውስጥ ሲርመጠሙ ተገኝተዋል። ለምሳሌ ያህል እጅግ ትምህርት የሚሰጠንን የመጀመሪያዎቹን የአፍሪካ መሪዎች በምሳሌነት መጥቀስ ይቻላል።

አፍሪካ ከአስከፊው ቅኝ አገዛዝ መዳፍ ተላቃ መሪዎችዋን ስትሰይም እነዚህ አዳዲሶቹ ወጣት እና በሳል ምሁራን ልጆችዋ ከጨለማ ወደ ብርሃን ይዘዋት ተፈተሰኩ ተብሎ ተተንብዮ ነበር። አንዳንዶቹ ግን የባሰውኑ እጅግ አስከፊ ወደሆነ እዘት ጨመሯት። በፍልስፍናቸው፣ በሕሊናቸው ብቃትና ጥራት የተመሰገኑት ታላላቅ መሪዎች ከቢታቸው ባለው ወይም በራሳቸው ስግብግብነት ክብራቸውን አጡ። ለሞት ሁሉ ተዳረጉ። በጠላቶቻቸው ዘንድ መሳቂያ መሳሰላቸው ሆኑ።

የመጀመሪያዎቹ የአፍሪካ መሪዎች በታላቅ መስዋዕትነት ለሕዝባቸው ነፃነትን ያጉናፀፉ ነገር ግን በሥልጣን ዘመናቸው ጠቃሚ ስግብግብ ሆነው የተገኙ ሆነዋል። ስለዚህ የሠሩት ታላቅ ሥራ የሕይወት መስዋዕትነት የከፈለባቸው ሁሉ በስተመጨረሻው ጠቂቅ ተባዛ።

ለምሳሌ ጋናን መርተዋት የነበሩት ኩዋሚ ንኡሩማህ በወገናቸው ታላቅ እክብሮትና ዝናን ያተረፉ መሪ ነበሩ። በአሜሪካ የኒክሰንስቲዎች በኢኮኖሚክስ ሳይኮሎጂ እና ፍልስፍና ዲግሪያቸውን የተቀዳጁት። እኚህ ትልቅ ምሁር በሰላማዊ ጦርነት የአንግሊዝ ጦር ኃይል ያንበረከኩ ፓን አፍሪካኒዝም የተባለ የአፍሪካውያን የአንድነት መርህ ያነሱ ለብዙ ዘመናት ባለትዳር ያልነበሩ ብቸኛ ሰው ናቸው።

ከጋና የዜና ማወራጫ ሰማቸው ተነሣሱ የማያውቅ ሕዝባቸው የአፍሪካ መሊህ እስከሚላቸው ድረስ የተወደዱ ንኡሩማህ ብቻ ናቸው። ለማንኛውም የአፍሪካ ጉዳይ ጠያቂ በኩራት በጥበብ የሚመልስ ሰው ማነው ንኡሩማህ። ጠቡ አገሮች ነጻ ሳይወጡ ገና የነፃነት አርበኞቹን

ሰብስቦ ያበረታታ በእያንዳንዱ የአፍሪካ ነፃነት ውስጥ የሞቀ ተሳትፎ ያደረገ ሰው። የአፍሪካ ልጅ ተብለው ነበሩ። ወደ መድረክ ሲመጡ ፈገግታ የማይለያቸው breath of hope and means of freedom, brotherhood and racial equality በሚለው ዘያቸው የሚታወቁ ብዙ ራዕይ ለአፍሪካ ይዘው የተገኙ መሪ ነበሩ። እጅግ የሚያስደንቀው እንደ ሩቅ ምሥራቁ ማኦ ሴተንግ እንደ ሌኒን እና ማርክስ የአራሴ ፍልስፍና አለኝ ብለው እንደ እንድ ክፍለ ትምህርት ለዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች የሚሰጥ "Nkrumahism" (ኒኡሩማሒዝም) የተባለ ትምህርትም ነበራቸው።

ይህ በንክሩማህ አይዲዎሎጂ (አስተሳሰብ) የተቀረፀው ሥርዓተ ትምህርት በኋላ Complex political and social philosophy ተብሎም ነበር። ትንሽ ቆይቶ ደግሞ ይህ ፍልስፍና ለአዲስዋ አፍሪካ ከኢምፔሪያሊዝም ፈጽሞ ነጻ የሚያወጣ ነው ተባለለት። በአጠቃላይ የምሽቱ የጋና ዜና «የእኛ ታሪክ ወደፊት ሲጻፍ ንኡሩማህ ነጻ አውጪያችን መሲሃችን የዘመናችን ነብይ ተብሎ ይጻፋል» ብሎ ያቆላመጣቸው ንኡሩማህ ሚኒስትሮቻቸው ወዲያውኑ በታላቅ ንቅዘት ውስጥ ሲወድቁ ዝናቸው እየሟሸሸ ፍልስፍናቸው እየተጠላ ቋንቋቸውና ፈገግታቸው የማይጠገበው ድምጻቸውን ለመስማት የማይወደዱ መሆን ጀመሩ። በጋና ፓርላማ ፊት ለፊት የተቀረፀላቸው ሐውልት በድንጋይ ይደበደብ ጀመር። ሰላማዊ ሰልፍ ተቀስቀሰባቸው።

ለምን በሕዝብና በሽማምንቱ መካከል የነበረው የሕይወት መስመር በመበጠስ ነው። ሕዝባቸውን ይመሩ የነበሩት ፋናዎች ሕዝቡ በቅጽል ፕላቲኒየም ሕይወት ብሎ ወደሚጠራው ቅንጦት በአጭር ጊዜ ስለተሸጋገሩ ነው። እንደ ጥናት እንዳመለከተው 1964 ዓ.ም. እኤአ ከእንግሊዝና ከፈረንሣይ የሚሸመተው ውስኪና የተለያዩ መጠጦች ዋጋ ለገበሬው ማዳበሪያ ከሚወጣው ወጪ ስድስት እጥፍ ሆኖ ነበር ይላል።

አርተር ሉዊስ የተባለ ኢኮኖሚስት የገመገመውን ሲናገር በዚህች አህጉር እየተሠራ ያለውን በአጭሩ ለማስቀመጥ ለጥቂት ሰዎች ሥልጣንና ሀብት ተብሎ የሰው ልጆች ጥፋት ውድመት እየተካሄደ ነው

እገርን በሙያችን ማገልገል ግዴታችን ነው። ግን ከሁሉ በላይ ከምዝብራ እራስን ማጽዳት። ሁለተኛ ሳይመነኸክ ኃላፊነትን ለሚቀጥለው ባለተራ ማሳለፍ ከታማኝነት ጋር መታረቅ ነው። የአስተዳደር ጸጋ የሌለን ካልሙያችን ገብተንም መፈትፈት የለብንም።

በእኛ ሕዝብ መካከል የሚሰማው እምነትን ማጉደል እጅግ የበዛ ነው። ምንም ከሌላው ዓለም ጋር ሊተያይ መካከለኛ ቢሆንም ለምን ወደ ፍጹምነት እንመጣም ብሎም መታገል ያስፈልጋል። እንደ አውነቱ ከሆነ ኢትዮጵያ ውስጥ ጉቦም ቢኖር ወደ ከፋ ወንጀልነት የመድረስ አቅጣጫውን በቀላሉ መግታት ይቻል ይሆናል። እንደ ሌላው ዓለም እስከ ነፍስ ግድያ የደረሰ ባለመሆኑ ሳይቃጠል በቅጠል መረባረብ ይገባል።

ከሁሉ በላይ ሁሉም ሕዝብ ከዓላማ ጋር ጥሩ ዝምድና እንዲኖረው የሚሠርቀው የድጋዋን ሕይወት እንደሆነ ደረጃ ዘንድ የምዝገቡን አስከፊ ደረጃ ማሳየት ይገባል። በሃይማኖት ድርጅቶችም ሆነ በስብሳዊ መብት አካላት በሕግም በኩል ያለውን ውጤት ተገቢነት በጥልቀት እንዲረዱ ማድረግ፤ በተለይ ተጠቃሚው ኅብረተሰብ ጉቦ መስጠትን እንደ አቋራጭ መፍትሔ እንዳይጠቀም በአጽንዖት ማሳሰብ። በማሠር፤ በመቅጣት ብቻ የሚደረገው መረባረብ ብዙም ውጤት አይሰጥም። እርግጥ ነው ሁሉ ሕግን ማክበር አለበት። ግን ከሁሉ በላይ የመንፈስ ተሐድሶ ከታማኝነት ጋር መታረቅ በውስጥ ሕሊናችን ካልታተመ ውጋን ቢወቅጡት ተመልሶ እንቦጭ ዓይነት ነው።

ጉቦ የምትሰጠው ልዩ ትምህርት ቤት እንዲገባ፤ በሥራህ ላይ መቆየት ከፈለግህ ትከፍላለህ ማንኛውንም በመንገሥት የሚሰጥ ግንባታ ይንትራት ለመጫረት አሥቶ በመቶ ትከፍላለህ። ታክስ የሚሰበስበውን ታክስን እንዲሠርዝልህ ካልሆነም እንዲቀንስልህ ትንሽ ጉርሻ ትሰጠሃለህ። ለደክተሩ ለነርሷ ትከፍላለህ የተለየ ትክረት እንዲሰጥህ። ለፖሊስ ትከፍላለህ እንዳያስርህ። ይህ የሐፍረት ዝርዝር ካልገደብ ይቀጥላል። ይህ በናይጄሪያ ሕዝብም ሆነ ባለሥልጣናት የሚታወቅ የምዝብራ ዝርዝር ነበር።

ታዲያ በየጊዜው የተሾመ ሁሉ የድጋዋን መቀነት እያስፈታ አፍሪካ ድሃ ሆነች እንዴት ሊባል ይችላል? ገንዘቧ ተመዘበረ እንጂ። ዳኝነት ሳይቀር የተጣመመ የሚሆነው በጉቦ የተነሣ ነው። ለዚህ ነው ከኩሉኒ ተላቀኩ ብሎ ደስ ያለው አፍሪካዊ ፊቱ ወዲያው የዳመነው። ለዚህ ነው የግል ንግዳቸውን በሚያካሂዱ ሹማምንት የሚመራው ድጋ ሕዝብ ከድኅነት ወደ መሐይምነት፤ ከመሐይምነት ወደ ዘረኝነት ከዚያም ወደ ፍጹም መፈረካክስ እያመራ የመጣው። ለዚህ ሁሉ የሩዋንዳ፣ የናይጄሪያ፣ የአልጄሪያ እና የኢትዮጵያ ሕዝብ እልቂት ተጠያቂው እምነትን ማጉደል ነው።

ይህ ሲባል ከላይ በአመራር የተንጠለጠለው ብቻ ሳይሆን የጉምሩክ ሠራተኛው፤ ተራው ፖሊስ፤ የግብር ሰብሳቢው እና የማዘጋጃ መሐንዲሱ ሁሉ እምነት ስለአገደሉ ለአፍሪካ ውድቀት ተጠያቂዎች ናቸው። በተለይ ሀገራችን ኢትዮጵያ የነፃነት እና የሥርዓት ዓርማ ተደርጋ የአፍሪካ አንድነት ጽ/ቤት ሳይቀር ከዚህ ሆኖ ሳለ እኛ የዚህ ሐፍረት አውራጃዎች እንዳንዘዝን መጠንቀቅ ይገባናል። በአንጻራዊነት የተሻለ የተባለው ሥርዓት ዕለት ዕለት እየተበላሸ እንዳይሄድ ፈጣን ማሻሻያ ሕጎች የሞራል ትምህርቶች እጅግ አስፈላጊ ናቸው።

ይህ መስና ከመንግሥት ተቋማት አልፎ ተርፎ የሃይማኖት ተቋሞቻችንን እየነካካ ስለመሆኑ በሰፊው ይወራልና፤ ከዚህ ልብ የሚያፈስ ስንፍና ሁሉም እጁን እንዲሰበስብ ያስፈልጋል። ምንም ይሁን ምን ከተጠያቂነት የሚያመልጥ ፈጽሞ የለም። ደግሞ እምነት በማጉደል ከመከሰስ የበለጠ ሞት የለም። ሌባ ካልዋት ብትመነኩስም አያምኗት እንደሚባለው ለልጆቻችን የሚተርፍ ሐፍረት እንዳናስቀር። በጉቦ የምናሳድጋቸው ሕፃናት በሽተኛ፣ ሌባ እና መቅኖ ቢስ እንዳይሆኑ ከታማኝነት ጋር እንታረቅ።

በግል የምንወስናቸው ብዙ የሕሊና ዓላማዎች አሉ፤ ምንም ቢርቦኝ የወንድሜን ዳቦ አልቀማም ብለን መወሰን አለብን። እስቲ በኃላፊነት ላይ ያለን ወንድሞች ዘወር ብለን ወገናችንን እንዮው።

ወገኖችን እጅግ ድኃ ነው። ማዳበሪያ ለመግዛት ከዓመት ዓመት የሚቸገር ለልጆቹ የዕለት ጉርስ የዓመት ልብስ መሸፈን ያቃተው ሙልጭ ያለ ድኃ ነው። ግን ከዚህ ሕዝብ ጋር የመንፈስ ብልጽግና አለ። ወገኑ ቢርበውም አይቀሰባቸውም፤ ካልባሰበት ተቸገርኩ አይልም ግድርድር ነው። እጁን ለልመና ከዘረጋ በኋላ የፊቱ ብርሃን ወደ ዕፍረት ይለወጣል።

አንድ ጳጳስ የውጪ ለጋሾች በተሰበሰቡበት አንድ አስገራሚ ንግግር ተናገረዋል። «የኢትዮጵያ ሕዝብ የምግብ ረሃብተኛም እንዲሁ ቢሆን፤ መንፈሱ ግን እንደጠገበ ነው፤ ጋቢውን ገለጥ ሲያደርግ የተንጠለጠለው በቆዳ ማንንቻ የተያዘው ዳዊት ውስጥ የመንፈስ ምግብ አለ።» ብለው ነበር።

ይህንን ወደ አምላኩ ቢጸልይ ከአፈር የሚደባልቅ ሕዝብ በጉቦ ማንገላታትን መፍራት ያስፈልጋል። ምክንያቱም ጋቢውን ገልጦ የሣንቲሙን ፍርፋሪ ከፍሎ ለልጆቹ የሰናነቃትን ፓውንድ መቸገር ለጉቦ ሲሰጥ። ልቡ ውስጥ የሚንቆረቆረውን እንባ የሚያይ የውስጥ ዓይን ይኖረን ዘንድ ያስፈልጋል። ገበሬው ቤት ያችን ለጉቦ የተሰጠች ፓውንድ የሚጠባበቁ ሕፃናት ሊታዩን ይገባል። ወገኖችን ምልቶለት ጉቦ አይሰጥም ሕግ መስሎት እንጂ። ታማኝነት ባለ ብዙ ዘርፍ ነው። ከተሜውስ ቢሆን የሚኖርባትን ቤት ለማትረፍ ወይም የተለያዩ ጉዳዮችን ለመቅረፍ የሚሰጠው ጉቦ በተመሳሳይ ቤት ውስጥ ለፈለሱ ሕፃናት ምግብ መግዣ ነው።

ባለሀብቱስ ቢሆን ለልማት የመደባት ገንዘብ በየጉቦው መስረግ ረግዋ አግባብ ነው? ስለዚህ የሕዝብ ገንዘብ ላለመዝረፍ በሕሊናችን ፍርድ ቤት እጃችንን ዘርግተን ቃል መግባት አለብን። እምነትን ስለማግኘት እርቅ ያስፈልጋል። የሌላውን ቤት ዘግተን ሌሎችን ሕፃናት አስለቅሰን ልጆቻችንን ለማግኘት መሞከራችን የግፍ ግፍ ነው። እጅግ የሚገርመው የቤተሰብ ሽማግሌ ለመሸምገል የውሎ አበል መቀበል ደረጃ መድረሱ ነገሩ እንዲጉተት ተንኮል መግመዱ ሽማግሌዎች ሳይቀሩ በእርቅ ለብ የሰው ትዳር ሲያፋቱ የታየበት አጋጣሚ አለ። ይህም እርቅ ይፈልጋል።

በሐሰት መመስከር መበየን የእምነት ማግኘት ወጪ ነው፤ ያላየሽውን አትመስክር፤ በጉቦ አትዳኝ ለልጅ ልጆችህ ጥፋት እንዳታቆይ። እስከዚህ ድረስ ያየነው ታላላቅ መሪዎችም ሆኑ ዓላማ ያላቸው ግለሰቦች እምነትን በማግኘት ብቻ ከታላቅነታቸው እንዴት እንደሚንሸራተቱና እንደሚዋረዱ ነው።

እስቲ ደግሞ በዓላማቸው የጸኑ ምን ማዕረግ ላይ እንደሚደርሱ በተከታዩ የአንድ አፍሪካዊ መሪ ታሪክ ለማየት እንሞክር። ይህ ከዚህ በታች የምናቀርበው መሪ ስህተት የለበትም ሳይሆን ታማኝ ሆኖ በመሰለው አገር ይጠቅማል ብሎ ባመነበት መንገድ የተጓዘ ሰው ነው።

ዲጃሊየስ ኔሬሬ ይባላል። ከንያን የምትዋሰነዋን አገር ታንዛኒያን ከ1972 እኤአ ጀምሮ የመራ ፕሬዝዳንት ነው። እንደማንኛውም የምዕራቡም ሆነ የምሥራቁ የመካከለኛው የአፍሪካ አገሮች ከቅኝ አገዛዝ ታንዛኒያ ነጻ በወጣች ጊዜ የመጀመሪያዋ መሪ ዲጃሊየስ ኔሬሬ ነበር። በሕዝቡ የተሰጠው ስም በስዋሕሊኛ «Mwalimu» «መምህር» የሚል ቅጽል ሲሆን፤ ብሔራዊ ስሜቱ ተነግሮ የማያልቅ በዓላማችን ታላቅ ከበሬታን ካገኙ መሪዎች አንዱ የሆነው ይህ ሰው ላቅ ያለ ለውጥ በዚህች ምሥራቃዊ አፍሪካ አገር ያመጣል ተብሎ የተተነበየለት መሪ ነው። ቀጠን ያለ ቁመና እና ዘወትር ከከንፈሩ በላይ ትንሽ ጢም አስቀርቶ የሚላጩው ብዙ መሸቀርቀር የማይወደው ኔሬሬ ብዙ አጃብ እና መቀማጠልም አያስደስተውም ይባላል ታል። በአብዛኛው ለዝቅተኛው ነብረተሰብ ሲቆረቆር ይታያል። እንደውም አዘውትሮ «Poorest of the poor demanding a new international economic order that would give them a greater share in the world's wealth.» ጉስቱሎችን ከሰው እኩል የሚያደርግ ዓለም አቀፋዊ የሀብት ክፍፍል መደረግ ይኖርበታል ሲል ይሰማ ነበር።

ባለችው ጊዜም ከሼክስፔር ድርሰቶች የቪክሱ ነጋዴን እና ጆሊየስ ቄሣርን ወደ ስዋሕሊኛ ተርጉሟል። ካለው የሥነ ጽሑፍ ችሎታ የሕሊና ብቃት የተነሳ በእንግሊዛውያን ዘንድ የረጋ የሰከነ መንፈስ ያለው በአራሱ

የሚተማመን ሰው አሰኝቶታል። በ1963 እኩል የአፍሪካ አንድነት በተመሠረተበት ዘመን የመላው አፍሪካ ዕድገት ያበበት ጊዜ እንደመሆኑ እንደነፈረ ዓይነቶቹ በሳል የአፍሪካ ልጆች በአንድነቱ እጅግ ዘመናዊ ሐሳብ በማቅረብ እህጉራዊ መነቃቃት ፈጥረው ነበር።

ጁሊያስ ኔሬሬ ምንም ብሔራዊ ስሜቱ ያየለ ለእህጉሩም አንድነት ከልብ የሚሠራ በንቅዛትም የማይታማ ቢሆንም እንኳን በአንድ ፓርቲ ሥርዓት የሚያምን እንደውም ጠንካራ መንግሥት እና ጠንካራ የኢኮኖሚ ትስስር ለመመሥረት መድበለ ፓርቲ እንቅፋት ነው ብሎ የሚያምን ነበር። ከሁሉ በላይ ይህ መሪ የሚታወቅበት መለያ ሶሻሊዝምን ከሌኒን ወይም ከማርክስ እንደወረደ መቀበልና በአገር ውስጥ ለመተግበር መሞከር ተገቢ አይደለም። ከየአገሩ ተጨባጭ ሁኔታ ጋር ማዛመድ ያስፈልጋል ብሎ ያምን ነበር። ይህ አቋሙም በኮሚኒስቶች የአፍሪካ አገራት «የኔሬሬ ተምኔታዊ ሶሻሊዝም» የሚል ቅጽል እንዲሰጠው አድርጎታል። በተለይ በሀገራችን ኮሚኒስቶች ዘንድ የተሳሳተ መሪ አሰኝቶት ነበር።

ዶ.ጁሊያስ ኔሬሬ በኢኮኖሚው መስክ እጅግ አስደሳችና አሳዛኝ ጅምርና ፍጻሜ ያጋጠመው መሪ ነበር። ይህ ሰው በሐቅ እና በዕቅድ በእርጋታ የታገዘኒያን ኢኮኖሚ ማሳደግ ይቻላል ብሎ የሚያምን ከምዕራባውያን ብድርና እርዳታ መራቅ አስፈላጊ መሆኑን በጥብቅ የሚያምን መሪ ነበር። እኛ በአንድ ጊዜ እንደ ሙጃ ማደግ እና መጠውለግ ላይሆን ቀስ በቀስ እንደዝግባ መግዘፍ ነው ያለብን ይልም ነበር። ስለዚህ ታገዘኒያ ያላትን የውጭ ንግድ በማሳደግ በአገሪቱ ውስጥ ያሉ መሠረታዊ ልማቶችን በተቻለ ፍጥነት ለማበልፀግ ሞክረዋል። ሌላው ቀርቶ ሰዓላም ድሆች እንኳን የዓለማችንን ሀብት በእኩል በማካፈል ችግረኛ እንዳይኖር ማድረግ አለብን የሚል አቋም እንዳለው በሰፊው ይነገርለታል። ከግል ባሕሪው የተነሣ በዓላም አቀፍ ደረጃ ዝናን በማትረፍ የውጭ እርዳታ በማግኘት ሁሉ ሀገሩን ጠቅሟል። ቢሆንም በውጪ እርዳታ እና ብድር መተማመንን በእጅጉ ይጠላ ይቃወምም ነበር።

ገንዘብን ለማግኘት ብቻ ወይም እንደዋነኛ ጉዳይ አድርጎ መርጥ ጅልነት ነው። እገራችን ድጋ እንደሆነች እኛ ድሆች ነን ብለን ከማመናችን የበለጠ በሌሎች እርዳታ ላይ መተማመን የባለ ጅልነት ነው። በትክክል ጅልነት ነው። ድህነታችንን በላጋሾች ችሮታ መወጣት እንችላለን ብሎ ማመን የትም አያደርስንም። ከሁሉ በፊት ገንዘብ አናገኝም አይሰጠንም፤ የትኛውም አገር ድህነታችንን በችሮታ፣ በብድር፣ በእርዳታ ሊቀርፍልን አይችልም።

እራስን መቻል ማለት በራስ መተማመን ነው። አንዲት አገር በሌሎች እርዳታ እና ብድር ልማትዋን ለማካሄድ ከፈለገች እራስዋን የቻለች ልትሆን አትችልም። እኛ አንዲት መሠረታዊ ዕድገታችንን በሌሎች መንግሥታትና ድርጅቶች ላይ አድርገን እንተማመናለን። እነርሱ እርዳታና ብድር ሲሰጡን እኛ ደግሞ ታላቁን ነፃነታችንን በምትኩ መስጠት አለብን። እውነቱ ግን እንችልም ነው።

ይህ ከዚህ በላይ የተነበበው የጁሊያስ ኔሬሬን እምነት የሚያንፀባርቅ ንግግሩ ነው። ስለዚህ የዚህ ታላቅ መሪ መፍትሔ ወይም ማጠቃለያ ሐሳብ ከዚህ ቀጥሎ ተገልጿል።

«በእርጋታ የሚያድግ ገጠሩን ማዕከል ያደረገ በራስ መተማመን ላይ የተመረኮዘ የገጠር ልማትን በማካሄድ ማደግ የሚል ነበር።» በዚህም መሠረት እራሳቸውን የቻሉ መንደሮችን በመመሥረት ረጅሙ የዕድገት ጉዞ ተጀመረ። አቅም በፈቀደ መጠን የገጠር ከተሞችን በማጠናከር የንጹሕ ውሃ አቅርቦት፣ መብራት፣ ትምህርት ቤትና ክሊኒክ ያላቸው መንደሮችን መመሥረት ጀመሩ። በአጋጣሚ ግን በጊዜው ፋሽን ሆኖ የነበረውን (mass nationalization) የግል እና የድርጅቶችን ሀብት መውረስን ታገዘኒያም ተጋርታለች። በዚህም ምክንያት ታላላቅ ገበያውን በመቆጣጠር (አፓርታይድ) ሕገዳሞች ቪላዎች ሁሉ ተወርሰዋል። የኮሚኒዝም ጠባይ ስለሆነ ምንም ማድረግ አይቻልም።

ኔሬሬ በመስከረም ወር 1967 ዓ.ም. ከታገዘኒያ ተጨባጭ ሁኔታ ጋር የተገናኘበ ሉጃማ የተባለ ንድፍ አዘጋጀ። በስዊዘርላንድ ቤተሰባዊነት

ማለት ዓላማው መላው ታንዛኒያዊ እንደ ቤተሰብ ይኖር ዘንድ የተዘጋጀ ነው። ስለዚህም ሶሻሊዝምን በእራሱ የአስተሳሰብ መንገድ ጠመዘዘው። ይህ አካሄድ በብዙ አገሮች የተለመደ ነው። እነ ናስር በግብጽ፣ እነ ጋዳፊና ሌሎችም አስላማዊ ሶሻሊዝም እያሉ ከባሕሉና ከሃይማኖቱ ጋር ሁሉ ሲያዳቅሉት ታይተዋልና።

የእኛ የእርሻ መዋቅር በጉብረት በአንድነት ላይ የተመሠረተ ነው። ለምሳሌ በአንድነት ሆነን መሬቱን እናርሳለን። ስለዚህ «የእኛ መሬት» እንላለን። ምርቱም ሲደርስ «የእኛ አህል» ብለን በቤተሰብ ቋንቋ እንናገራለን። ሱቁ ሁሉ የእኛ ነው እንላለን የሚል መሠረታዊ ሐሳብን ያካተተ የዕድገት መንገድ በንድፍ ደረጃ አቀረበ።

ይህንንም ተግባራዊ ለማድረግ ታላላቅ የንግድ ድርጅቶች ወደ መንግሥት ንብረትነት ተቀይረዋል፤ መንደሮችም መመሥረት ጀምረዋል። በዚህ ውስጥ ግን ችግሮች መከሰታቸው አልቀረም፤ የመጀመሪያው ችግር የንግድ ድርጅቶች ከባለቤቶች ተነጥቀው በሥራ አስኪያጅ የሚተዳደሩት ተቋማት፤ ተግባራዊ ለግሉ እንደሚሠራው ነጋዴ ምርታማ ሊሆኑ አልቻሉም። ምክንያቱም ሥራ አስኪያጆች አብዛኛውን ጊዜያቸውን ቡና በመጠጣት ስለሚያሳልፉት ግድ ስለሌላቸው የሆኑትን አስተናጋጆች ዳተኛ በመሆናቸው ይህ ሁሉ ተጨማሪም ምርቱ ማቆልቆል ጀመረ።

በሠፈራው አካባቢ ኔሬሬ እንደተለመደው ረጋ ያለ ዕድገት ማሳየት ጀመረ። ይኸውም ከ1968 እ.ኤ.አ 180 መንደሮች በጥራት መመዘኛው መሠረት ብቁ ሆነው ሕጋዊ ዕውቅና አገኙ። እነዚህ መንደሮች ሲመሠረቱ ኔሬሬ የሱሻማ መንደሮች በፈቃደኝነት የሚመሠረቱ ናቸው ብሎ ስለጀመረ ገበሬው በፈቃዱ የመሠረታቸው መንደሮች ናቸው።

ኔሬሬ በውጤቱ አልረካም፤ በ1969 በፓርቲው ስብሰባ ላይ ተጠናክረን እነዚህን መንደሮች ማሳደግ አለብን በማለት ከፍተኛ ትኩረት እና ቅስቀሳ ተደርጎ እስከ 1973 ዓ.ም. ድረስ አምስት ሺህ መንደሮች ተመሠረቱ። ይህ ዕድገት በዓለማችን ከፍተኛ እና አመርቂም ነው። በእነዚህ መንደሮች ወደ 2 ሚሊዮን ሕዝብ ወይም 15 በመቶው ከአገሪቱ ሕዝብ

ውስጥ የተሳተፈ ሲሆን፤ እነዚህ ሁሉ መንደሮች ሲመሠረቱ በመመዘኛው መሠረት ንጹሕ ውኃ፣ መጠለያ፣ ት/ቤት፣ ክሊኒክና ሱቆች በተቻለ መጠን ተሟልተው ነው።

በዚህ እጅግ የተበረታታው ኔሬሬ ከዓለም አድናቆትን በማግኘቱ ዕቅዱም ከግብ እየደረሰ በማየቱ በ1977 ዓ.ም. በከፍተኛ ስሜት ተነድቶ በአንድ ጊዜ ወደ 11 ሚሊዮን ሕዝብ ለማስፈር አንቀሳቀሰ። ከዚህ በፊት ገበሬዎቹ በፈቃዳቸው ነበር የሚሠፍሩት አሁን ግን ኃይልም የተቀላቀለበት ሆነ። በዚህም ምክንያት ካለበቂ ጥናት ይህንን ያህል ሕዝብ በአንድ ጊዜ በማንቀሳቀስ ታላቁ በእርጋታ የማደግ ውጥን ከሸፈ።

ከደረጀበት አካባቢ ተነቅሎ አዲስ የሚሰፍረው ግዙፍ ሕዝብ እንደ መሴ ጊዜ መና ካልወረደለት በስተቀር ምንም ሊመክተው አይችልምና። የአገሪቱ ኢኮኖሚ በእጅጉ ተጉዳ። ታላቁ መሪ ኔሬሬም ከዓለም ኅብረተሰብ ውቀሳ፣ በአገር ውስጥም ረሃብና ብሶት እየተባባሰበት መጣ። «ዕቅዳችን ታላቅ ነበር፤ ግን በአፈጻጸም ስህተት ሠርተናል» ብሎ እራሱን ለመጀመሪያ ጊዜ ከአፍሪካ መሪዎች የወቀለው ኔሬሬ ሳይወድ በግድ እጁን ወደ እርዳታ ዘረጋ። ብድሩንም አፈሰው። በእራሱ መተማመኑን ሲያጣ ታላቅ ዋጋ የተከፈለለትም ነፃነትም እንደሚሸረሸር ቢገባውም ግን ስህተትን በስህተት በመሸፈን የጊዜውን ሕዝብ የማዳኛ መፍትሔ እርዳታንና ብድርን መረጠ።

በሆንም ይህ ሰው እጅግ ቅን ስህተተ የተሳሳተ የግል ንብረት የሌለው ከዓለም የመጨረሻው ደሃ ርዕሰ ብሔር በመሆኑ ዓለማችን አድናቆትን አልነፈገችውም። በንቅዘት ውስጥ እጁን ባለማስገባቱ ታንዛኒያውያን እንደ ባሕል ልምዱን ይጠቀሙበታል በጣሰው ጥልቅ መሠረት የተነሳ በአፍሪካ በሰላምዋ፣ በዕድገትዋ፣ በፀጥታዋ የምትታወቅ አገር አደላድሎ አልፏል። በነገራችን ላይ የምድራችን የመጀመሪያው ደካ መሪ የ400 ብር ደሞዝተኛ ነበር።

የተቻለውን ሠርቶ ሥልጣኑን በሰላም ለሚተጥለው ተረኛ አስረክቦ ታላቅ ውሳኔ የሞላላቸው ገበሬዎች መንደር ለጠረታ ሲሄድ ገበሬዎቹ ቤት እዘጋጃቸው ትራክተር ገዝተው ነው የጠበቁት። ታላቁ መሪ በመጨረሻ በመኑ ገበሬ እና የአፍሪካ እስታራቂ ሆኖ በሰላም አርፏል።

ታዲያ ይህ ሰው የሚያስተምረን በዓላማ መንዝ፣ በይበልጥም በርዕሳችን እንደተገለፀው ታማኝነትን ነው። ነቁራማህና ኔሬሬ ለአገራቸው ቅን የሚያስቡ ታላላቅ መሪዎች ናቸው። ግን መጨረሻቸው በንቅዝት ተለያይቶ አንደኛው በአድናቆት ሌላኛው እንደነገሩ አለፉ፤ የእኛስ ምርጫ የቱ ነው?። በትንሿ ኃላፊነት ሳይቀር በታማኝነት ማገልገልና መከበር አይቻልም፤ ከታማኝነት ጋር እንታረቅ።

ይህንን ርዕስ የምናጠቃልለው ከብዙ ሀብት ይልቅ የሕሊና ንጽሕና የውስጥ ሰላም በለሚበልጥ ከጥሩ ስም ጋር መሞት ከክፉ ሰብዕና ጋር ከመኖር በለሚሻል በሕሊናችን ከታማኝነት ጋር መታረቅ ይገባል። ነገር ግን ከቤተሰብ ሕይወት የጀመረው አለመታመን እያደገ መጥቶ አሁን አገርንም እያስቸገረ ይገኛል። ባል ገቢውን ሰገዝ አካሉ ለሚስቱ አያሳያትም፤ የወንድ ደመወዝና የሴቶች ዕድሜ አይነገርም በሚል ፈሊጥ ሚስት ከገዛ ትዳርዋ ሠርቃ ለዘመዶች ትሰጣለች የሚባል ሐሜትም ይሰማል። ይህ ግልጽ ያልሆነ ትዳር አንድ ቀን ሲፈርስ ሊያስደነግጥ ቢችልም ነገር ግን ታማኝነት ስለአልነበረው ሲሸረሸር እንደኖረ ማንም ሊረዳ ይገባል።

ይህ የቤተሰብ ችግር ወደ ማግበረሰቡ ተጋብቷል። ሽርና በርበሬ ጥራጥሬ የሚቸረቸሩ ነጋዴዎች መሥራሪያ ቆርቆሮውን ከጎላው ወደ ውስጥ ቀጥቆጠው በዓባይ ሚዛን ሲሠፍሩ እርግማን መሆኑን ማስተማር ይገባል። ከታማኝነት ጋር እንታረቅ።

ለሰው ጨንፈ ጤንነት የማያስቡ በርበሬና ቀይ ሽክላ ደባልቀው ሲሸጡ ይህ አለመታመን ምን ያህል እንዳደገ እንዳሸቀበ። ሕዝባችን ውስጥ አሳፋሪ ክህደት እንደገባ ለዚህም ከታማኝነት ጋር በፍጥነት መታረቅ እንዲገባ ልንረዳ ይገባል። ቅቤ እና ሙዝ ቀላቅለው የሚሸጡ ስግብግቦችን ሊትዮጽዖ ፈጽሞ እንደማትታገላቸው፣ አረቄና በረኪና ደባልቀው የሚሸጡት በወንጀል እንደሚፈለጉ ማወቅ ይኖርባቸዋል። ይህ ሁሉ ታማኝ አለመሆን፣ እምነትን ማጉደል ይባላል።

ከዚህ አልፈው ተርፈው ዘመናዊ ባርነት የሚያካሂዱ ድኃ እህቶቻችንን ወደ ዐረብ አገር የሚሸጡ ዓይን ያወጡ የባሪያ አስፈጻሚዎች በሕዝባችን እየተጫወቱ ሊኖሩ ፈጽሞ አይችሉም፤ ወይ ከታማኝነት ጋር መታረቅ ወይም በሕግ ሥርዓት ሊያሲዙዋቸው ይገባል።

ወጣቱ ልቡ ወደ ውጭ አገር ተሰትሎ እንዲቀር፣ የማናውቃቸው ጨካኝ ሕዝቦች በፍጹም ባርነት እየዝዙት ይኖር ዘንድ ከዚያም አልፎ ተርፎ ፈላቸው ከቆሻሻ ጋር እስኪጣል ድረስ በባዕድ አገር ያዋረዱን እነዚህ ግለሰቦች ግፍ የተሞላ ንግዳቸውን የሕግ አምላክ ያይልን ዘንድ፣ መንግሥትም ለወገን ፍጹም በማሰብ ስሜት ቁጥጥር እንዲያደርግ የእርቅ ሐሳባችንን እንሰጣለን።

ወጣቱም የትም ዓለም ተዋርዶ ከሚገኘው ሀብትና ንብረት በአገር ውስጥ ጥሬ ቆርጥም በክብር መኖርን እንደማያካል፤ ሌላው ቀርቶ በምዕራቡም ሆነ በዐረቡ ዓለም ገንዘብ ፈጽሞ እንደማይታፈስ፣ ይልቅ በሀገራችን ጠንክረን ከሠራን ከሁሉ የምንበልጥ መሆኑን ተገንዝበን ክቡር ማንነታችንን ለአጭባቢዎች መሸጥ የለብንም ስንል የእርቅ ሐሳባችንን እናቀርባለን። ይህን የምንለው ያየነው የቀመስነው ነን።

በየመሥሪያ ቤቱ የተሰጠችንን ኃላፊነት በውስጥና ካጉላቆልናት ለልጅ ልጅ የሚተርፍ የአለመታመን ዕዳ እንዳስተላለፍን ተሰምቶን በታማኝነት መጽናት አለብን። በቤተሰብ፣ በቤተ ክርስቲያን፣ በቀበሌ፣ በክፍለ ሀገር እና በመሥሪያ ቤት ከንጹሕ ሕሊና ጋር እንነገር ካሻውም እንሙት ብቻ ከታማኝነት ጋር እንታረቅ።